

Een en ander over de Organisatie der Veldartillerie.

Beproeving van snelvuur-veldgeschut en gedachtenwisseling over het tactisch gebruik daarvan zijn aan de orde van den dag, ook bij ons te lande.

Men mag aannemen, dat eene keuze van stelsel niet lang meer op zich zal doen wachten, en dat de gelden, voor de aanschaffing vereischt, zullen worden toegestaan.

Laten wij dus hopen, dat onze bereden artillerie spoedig — evenals reeds met onze infanterie het geval is — zal bewapend zijn op eene wijze, die haar gelegenheid geeft een buitenlandschen vijand met gelijke wapenen te bestrijden.

Moge men ook niet te lang wachten met het nieuwe materieel aan den troep in gebruik te geven, al zal daaraan vooraf moeten gaan een omvangrijken arbeid van reglementen en voorschriften maken.

Een der eerste zaken, die, na de aanneming van een bepaald stelsel, oplossing zal vragen, is de organisatie der bereden artillerie.

Eenige beschouwingen, speciaal wat de organisatie der veldartillerie betreft, mogen hier daarom eene plaats vinden. Dit vraagstuk is actueel, niet alleen met het oog op de herbewapening der veldartillerie, maar ook in verband de te verwachten reorganisatie onzer levende strijdkrachten.

Vele factoren zullen daarbij hun invloed doen gelden, in de eerste plaats de financiëele zijde van het vraagstuk. Meer dan elders nog is men bij ons genoodzaakt, veel wat *wenschelijk* is op te geven, omdat de kosten te hoog zouden loopen. Bekend is echter het spreekwoord, dat de zuinigheid de wijsheid kan bedriegen: achterwege laten wat *noodig* is, kan gelijk gesteld worden met zich assureeren bij eene insoliede verzekeringsmaatschappij.

Wat is *noodig*?

De troepenofficier is de eerste, die daarop kan antwoorden, en den batterijcommandant mag daarin zeker een stem gegeven worden. Hij, de in de eerste plaats verantwoordelijke persoon voor de oefening van zijn troep, ondervindt, meer dan eenig ander, de bezwaren, die een gevolg zijn van onvoldoende hulpmiddelen, om dien troep zoodanig te oefenen, dat hij met vertrouwen den oorlogstoestand tegemoet kan zien.

Aan een batterijcommandant, die van dit standpunt de zaak beziet, moge een oogenblik het woord gelaten worden.

Algemeene grondregels voor de organisatie der bereden artillerie.

De oorlogsorganisatie is de basis, waarop het geheele organisatiegebouw moet worden opgetrokken. Voor de bereden artillerie omvat zij de organisatie van de batterij, de afdeling, het regiment en de munitiecolonnen.

Logischerwijze moet de oorlogsorganisatie gebaseerd worden op de *tactische* eischen, waaraan het wapen moet voldoen.

De vredesorganisatie moet voldoen aan den eisch, dat eene *grondige oefening* mogelijk en dat de *spoedige overgang tot de oorlogsorganisatie* — d. w. z. de *mobilisatie* — *gewaarborgd* zij. Hierbij dient in het oog gehouden te worden, dat het in oorlogstijd scheppen van nieuwe troepenafdeelingen bij de bereden artillerie alleen mogelijk is bij ruime hulpbronnen en een langdurigen krijg; bij ons zal daarvan wel nimmer sprake zijn. Men zet dus bij mobilisatie al zijn krachten in; op noemenswaardige versterking valt niet te rekenen. Dit is oorzaak, dat eene vredesorganisatie der bereden artillerie, wil ze duurzame resultaten geven, ook noodwendig duur is.

De grondige oefening van eene batterij wordt beheerscht door de vraag: of zij in vreedstijd een voldoende sterkte bezit om zich *zelfstandig* te kunnen oefenen in hetgeen de oorlogstaak van haar vordert.

Ieder veldartillerist weet, dat het daarvoor niet noodig is, dat zij eene volledige sterkte bezit. Voor den tegenwoordigen toestand is het b.v. voldoende als eene batterij kan uitbrengen vier stukken en twee caissons met bijbehorend kader. Wil men een enkele maal eene batterij op oorlogsterkte doen oefenen, dan is tegen het combineeren van meerdere batterijen geen bezwaar. Overigens moet de batterijcommandant zijn personeel zelf met eigen hulpmiddelen kunnen oefenen.

Deze eisch moet feitelijk voor ieder wapen gelden, maar bij geen enkel is hij zoo absoluut als bij de bereden artillerie. Men moet eene batterij beschouwen als eene zeer ingewikkelde machine, waarbij ieder onderdeel zijne meer of minder belangrijke rol heeft te vervullen. Weigert een onderdeel, dan wordt de geregelde gang der geheele machine bedreigd. Vier of zes goed bediende stukken vormen eerst *dan* eene batterij, als zij geleerd hebben in onderling verband te werken op de commando's van hun commandant. Wel worden alle batterijen volgens dezelfde voorschriften en reglementen geoefend, maar de individualiteit van den commandant is een factor, die aan het heele samenstel een bepaald karakter geeft; tusschen den batterijcommandant en zijn personeel is bij manoeuvreeren en schieten eene overeenstemming noodig, die alleen door veel te zamen te werken kan worden verkregen. Bij het modernste veldgeschut, waarbij op het gebied van groote manoeuvreervaardigheid, snel en juist richten en doelopvatten, snel vuren en vlugge munitie-aanvulling nog zooveel hoogere eischen gesteld moeten worden, dan bij het tegenwoordige, wordt deze eisch van zelfstandige oefening nog meer een *onafwijsbare wet*. Iedere vredesorganisatie, die

hieraan tekort doet, ontnemt den batterijcommandant het middel om zijn doel te bereiken.

Naast grondige oefening eene snelle mobilisatie.

De mobilisatie van het personeel hangt voornamelijk af van de tijdige opkomst der militie. Deze zaak kan hier niet besproken worden. Echter mag met grond worden verwacht, dat op dit punt gerustheid gewettigd is.

De mobilisatie van het paardenmaterieel is van niet minder belang. Haar welslagen beheerscht de beweegbaarheid der batterijen. Schiet zij tekort, dan is de bereden artillerie zo goed als waardeloos.

De voorschriften ten deze zijn niet vatbaar voor openbare behandeling; trouwens dit zou thans weinig nut hebben, daar nieuwe bepalingen in bewerking zijn.

Wel vatbaar voor behandeling zijn echter de principes, die bij de paardenmobilisatie in het oog moeten worden gehouden.

Ze zijn:

- 1°. *dat verkregen worden de benoodigde voor hun dienst bruikbare paarden, wier taille geschikt is voor de modeltuigen;*
- 2°. *dat die paarden zoo tijdig voorhanden kunnen wezen, dat de batterijen op den bepaalden dag marschvaardig zijn.*

Die eischen zijn zeer zwaar, maar onafwijsbaar.

Men mag er niet aan twijfelen of de betrokken verantwoordelijke personen hebben zich overtuigd in hoeverre zij verwezenlijkt zullen kunnen worden. Voortdurende controle blijft gewenscht. Hoe spoediger de paarden beschikbaar, d. w. z. hoe spoediger de batterijen marschvaardig moeten zijn, hoe moeilijker de aanschaffing wordt. Bij de mobilisatie in 1870 had men veel tijd; in den vervolge zal men dien niet hebben. Het is niet voldoende om een zeker aantal paarden te hebben, ze moeten tevens voor hunne bestemming bruikbaar zijn; hunne taille moet zoodanig zijn, dat modeltuigen zonder bezwaar gebruikt kunnen worden; ze moeten voldoende weerstandsvermogen en snelheid bezitten om de bewegingen der batterij mede te maken. Ons land levert weinig rijpaarden, onze trekpaarden zijn niet gewoon te trekken en tevens bereden te worden. Wil men hen zóó gebruiken, dan eischt dit in den regel meer tijd van voorbereiding, dan waarover men zal kunnen beschikken.

Worden deze overwegingen in den wind geslagen, dan is de batterij niet of onvoldoende beweegbaar; de paarden kunnen niet meer mede door de vele drukkingen en schavingen en door gebrek aan weerstandsvermogen; en wat nut het beste snelvuurgeschut, als men het niet tijdig te gewilder plaatse kan brengen? Wat zou hier de zuinigheid de wijsheid bedriegen.

Feitelijk moet men bij ons dan cok den eisch stellen, *dat de meeste rijpaarden en alle bijdehandsche paarden in vredeestijd als stampaarden bij de batterij aanwezig zijn.*

Nu verwijst men ons wellicht naar andere mogendheden, waar aan dien eisch niet voldaan wordt. Men zal dan echter eerst hebben te onderzoeken: hoe het daar met het paardenmateriaal is gesteld, en

hoeveel tijd daar voor de mobilisatie beschikbaar is, alvorens eene vergelijking te kunnen maken.

Een eisch, aan den batterijcommandant te stellen, is, dat hij zorg drage, dat zooveel mogelijk al zijne paarden geschikt zijn om als bijdehandsch trekpaard dienst te doen.

Mochten we verder bij het nieuwe geschut eindelijk verlost worden van het berijden van vandehandsche paarden. Dit is prachtig in vreedestijd, als men alleen stampaarden gebruikt, doch voor oorlogstijd deugt het niet.

De sterkte der treinpaarden in vreedestijd behoeft slechts zóó groot te zijn, als noodig is voor oefening van het personeel en voor transportdiensten. Het spreekt vanzelf, dat het overgrootste deel der treinpaarden bij mobilisatie moet worden verkregen. De aldus te verwerven paarden moeten bij onze tegenwoordige inrichting der treinen, behalve geschiktheid voor het doel, ook eene taille hebben, passend bij onze tuigen. Deze eisch zal vele paarden doen afkeuren, die overigens zeer geschikt voor treindienst zouden zijn.

De bestaande organisatie.

Alvorens tot de bespreking der toekomstige organisatie over te gaan, zullen wij eerst de bestaande toetsen aan de bovengenoemde eischen.

Als werkelijk het organiek vastgestelde aantal officieren en verder kader in vreedestijd present is, dan kan men eene batterij als voldoende geëncadreerd beschouwen. Vermits echter elke reserve ontbreekt, zal bij het uitvallen van officieren al spoedig gebrek ontstaan. Militie-officieren bij de veldartillerie zullen vermoedelijk wel evenzeer blijven ontbreken als kornetten; al melden zij zich aan, ze zijn in korten tijd moeilijk op te leiden.

Beslist noodig blijft het te trachten militiekader te formeeren, eerstens om eenige reserve te hebben voor wachtmeesters en korporaals, die komen te ontbreken; ten tweede om, zonder de reglementaire bediening der vuurmonden te schaden, eenig personeel te kunnen afzonderen voor den artillerie-verkenningsdienst. In ieder geval ware het noodig om de reservepaarden als rijpaard in te deelen en deze voor militiekader beschikbaar te stellen. Thans is dienaangaande niets geregeld.

De vorming van goed militiekader voor de batterijen is echter niet zoo eenvoudig als zij wel lijkt, en, naarmate aan stukscommandanten en korporaals hogere eischen worden gesteld, wat in de toekomst zeker het geval zal zijn, wordt die moeilijkheid grooter.

Na de invoering van den persoonlijken dienstplicht is het intellectueel gehalte van de miliciens der bereden artillerie, vergeleken met den plaatsvervangertijd, eerder gedaald dan gerezen. Ook als men op het gebied van reglementenkennis een weinig toegiefelijk werd, — hier ligt het grootste struikelblok voor de opleiding —, dan nog is het zeer bezwaarlijk per lichte b. v. één milicien-wachtmeester en twee milicien-

korporaals te vormen. Feitelijk wordt een milicien-wachtmeester pas bruikbaar, als hij eenigen tijd als zoodanig vrijwillig blijft doordienen. Doet hij dit niet, dan is hij, na een paar jaar met groot verlot geweest te zijn, eerst weder op de hoogte als hij weer eenigen tijd in functie is geweest. Met het oog op onze snelle mobilisatie moet men *dadelijk* goed kader hebben voor de zoo belangrijke functiën van stukscCommandant en richter. Militiekader bij de bereden artillerie mag dan ook bij ons te lande in den regel slechts als reserve beschouwd worden. Stelt men als regel, dat een batterij twee milicien-wachtmeesters en vier milicien-korporaals totaal *moet* tellen, c. q. een enkele meer, dan blijft men binnen het bereikbare en heeft men eene voldoende reserve. Vooral wake men er voor, dat — om een zeker aantal op papier present te krijgen — miliciens een graad krijgen, die er feitelijk niet voor deugen.

Militiekader voor den trein is veel gemakkelijker te vormen, dan dat voor de batterijen; de kwantiteit wetenschap voor hen behoeft niet groot te zijn. Flinke miliciens, die een goed gezond verstand en aanleg om gezag te voeren hebben, kunnen in betrekkelijk korten tijd tot korporaal, de besten tot wachtmeester gevormd worden. Echter geve men hen — in afwijking van wat thans geschiedt — eene geheel afzonderlijke opleiding met een afzonderlijk programma.

De hooge premie van *f* 75.—, aan milicien-wachtmeesters thans bij hunne aanstelling toekomende, moest eerst verkregen kunnen worden als zij als zoodanig van 1 Mei tot 1 October vrijwillig dienst hebben gedaan.

Het organiek aantal vrijwilligers is veelal incompleet. Voor zoover ons bekend, laat het gehalte veel te wenschen over, en gaat dit steeds achteruit. Toch zijn flinke vrijwilliger-stukrijders beslist noodig voor het rijden van lastige spannen bij de gemobiliseerde batterij. Dit is oogenschijnlijk een kleinigheid, maar voor de practijk van groot belang. Wenschelijk ware het daarom, dat eene hooge premie miliciens aanspoorde vrijwillig langer onder de wapenen te blijven, ten einde meerdere oefening als stukrijder te kunnen krijgen.

Het voor mobilisatie benoodigde aantal miliciens is ruimschoots compleet. Toch moet men niet aan luxe denken, omdat — zoolang de militie in Maart blijft opkomen — een gedeelte der lichte alleen als kanonnier wordt afgericht, daar het, vóór de africhting tot stukrijder voltooid kan zijn, voor employementen e. d. gebezigd moet worden. Hierbij moet niet vergeten worden, dat een stukrijder pas als bruikbaar mobilisatiestukrijder beschouwd kan worden, als hij gedurende een zomer als zoodanig dienst heeft gedaan.

Volgens den bovengestelden eisch, dat de meeste rijpaarden en alle bijdehandsche paarden als stampaarden bij de vredesbatterij aanwezig moeten zijn, komen wij tot een getal van 22 rij- en 41 trekpaarden, totaal 63; de vredessterkte is thans 67, waaronder enkele, die niet

meer voor den dienst te velde bij batterijen geschikt zijn. Die sterkte is dus voldoende.

Van die 67 paarden zijn er gewoonlijk ± 55 bij de batterij present, de rest is gedetacheerd bij depôt of treinafdeeling. Dit getal is voldoende voor behoorlijke oefening.

Wij komen dus tot de conclusie, dat de vredessterkte der tegenwoordige veldbatterij voldoende is met het oog op mobilisatie en oefening; echter blijft noodig opkomst der militie in October, opdat de geheele oefening der recruten in korter tijd en achtereenvolgens kunne afloopen, waardoor geene, slechts gedeeltelijk afgerichte manschappen voor de vele employementen, enz., aangewezen moeten worden. Tot toelichting diene, dat bij één der regimenten veldartillerie de toestand aldus is:

Gemiddeld per batterij aanwezig 10 à 11 vrijwilligers, waarvan 1 à 2 onafgericht en 5 geëmployeerd; en 29 à 30 miliciens der oudste lichte, waarvan 13 à 14 geëmployeerd. Bovendien wordt voor wacht per dag 7 man gegeven. Men beschikt dus thans slechts over ± 20 als stukrijder geoeffende manschappen, waarvan voor oefening meestal slechts een 14- à 15-tal beschikbaar is, aannemende dat de jongste lichte — alleen als kanonnier afgericht — mede op wacht trekt.

Het aantal paarden, in vredestijd bij eene treinafdeeling ingedeeld, is voldoende voor den transportdienst; bij opkomst der militie in Maart, wanneer deze dienst de paarden in beslag gaat nemen, is het onvoldoende voor de oefening der recruten, waarvoor dan batterijpaarden aangewezen moeten worden. Opkomst in October kan ook hieraan tegemoet komen.

Bij de mobilisatie van de treinen van het veldleger zal men echter ongetwijfeld op zeer groote bezwaren stuiten, zelfs als men aanneemt, dat het benoodigde aantal treinpaarden verkregen kan worden.

Wie een blik slaat in de oorlogsorganisatie dier treinen zal zien, dat bij ons 80 % der daarbij ingedeelde voertuigen *uit den zadel* gereden moeten worden, hetzij met dissel-, hetzij met lamoentuigen. Het slag mobilisatie-treinpaarden zal zich al zeer weinig tot trekken en dragen leenen. Men mag zich verwonderen over het feit, dat de voertuigen aldus geconstrueerd zijn, maar men moet daarbij bedenken, dat zij voor het meerendeel ontworpen werden in een tijd, toen de begrippen en eischen van snelle mobilisatie anders waren dan nu. In later tijd heeft men dan ook voertuigen geconstrueerd, meer geschikt om van den bok gereden te worden.

Het dunkt ons bepaald noodig om te trachten, zonder in groote kosten te vervallen, waar mogelijk het berijden van treinpaarden te beperken. Wij vreezen als gevolg daarvan zooveel bezwaren, dat men o. i. niet meer in dien toestand kan berusten. Het verkrijgen van goede *trekpaarden* voor *stappend* werk is niet moeilijk, maar een goed burgerwerkpaard verliest zeer veel van zijn arbeidsvermogen als men het

bovendien meer dan 100 KG. te dragen geeft; afgezien nog van de vele schavingen en drukkingen, veroorzaakt door het zadel en de zware tuigen, zal men daardoor spoedig vele paarden buiten gebruik moeten stellen.

De middelen, welke wij zouden aanbevelen om hierin verbetering te brengen, zijn:

1°. Alle lamoenspannen worden als regel gebruikt door de paarden achter elkaar te laten loopen. De lamoenberrieboomen worden in de breedte verstelbaar gemaakt om ook zware paarden te kunnen gebruiken. Vele zware werkpaarden zullen best alleen den arbeid kunnen doen; maar de tuigen, speciaal de hamen, zullen te klein zijn. Dit is te verhelpen door gebruik van borstgareelen, die voor ieder paard passen. Het zadel wordt òf vervangen door een draagzadel, òf in ieder geval niet gebruikt. De stukrijder, gekleed in een broek, die hem het loopen niet bezwaarlijk maakt, geleidt zijn paard of zijne paarden, en wordt van een zweep voorzien.

2°. De caissons der artillerie-munitietreinen, welke waarschijnlijk geheel vernieuwd zullen moeten worden, bestaan uit een licht voorstel met bok zonder munitiekist; hieraan wordt de gewone caisson-achterwagen gehangen. Zij worden met een tweespan bespannen en van den bok gereden. Men krijgt daardoor wel meer voertuigen in de munitietreinen, maar niet meer paarden. De voertuigen zelve zijn lichter, en bespannen op eene wijze, die meerdere waarborgen geeft voor langdurige beweegbaarheid.

De bevelvoering bij de treinen van het veldleger, en zeker die der munitietreinen, is beslist onvoldoende. Voor groote lichamen, als een artillerie- of een infanterie-munitietrein is slechts één officier beschikbaar, met weinig kader, zonder eenige reserve. Dit kader moet voor een overgroot gedeelte uit militiekader worden gevormd en is misschien niet eens altijd, zelfs op het papier, present. Toch zal niemand beweren, dat die bevelvoering zoo gemakkelijk is.

Wij hebben ons meermalen afgevraagd, waarom men juist bij den trein geen plaatsen voor reservekader heeft opengesteld. Daar, meer dan bij eenig ander wapen, zou het op zijn plaats en gemakkelijk op te leiden zijn. Als men niet den eisch stelt, dat de aspirant-kornet een paard medebrenge, maar alleen eenige rijkunstige bedrevenheid bezit, en verder het programma niet onnoodig opvoert, zou men vermoedelijk wel liefhebbers voor deze betrekking vinden, die bij mobilisatie een bruikbaren steun en eene goede reserve voor het gering aantal trein-officieren en verdere treinkader kunnen vormen.

De nieuwe organisatie.

Feitelijk is het ontwerpen van eene organisatie voor de veldartillerie ondoenlijk, als niet de geheele sterkte en de indeeling van het veld-

leger bekend zijn. Het is dan ook slechts ons doel *algemeene* trekken aan te geven, waarop de organisatie moet berusten.

Daarbij dient men eene onderstelling aan te nemen voor het aantal stukken, dat men per divisie wensch in te deelen ten einde daaruit verder de organisatie van de batterij, van de afdeeling, van het regiment en van de munitiecolonnes af te leiden.

Dat de toebedeeling van artillerie aan de divisie niet zoo ruim zal kunnen zijn als b.v. in Duitschland het geval is, dunkt ons waarschijnlijk. De Deutsche divisie telt 72 stukken, verdeeld over 12 batterijen. Maar zelfs als men de batterijen daar op 4 stukken bracht, kreeg men nog een getal van 48 stukken, dat bij ons wel niet bereikt zal kunnen worden. De vraag is gewettigd, of eene dergelijke sterkte voor ons noodig is, en of wij haar wel zouden kunnen gebruiken. Wanneer ons leger in het eigen land optreedt, zal men vaak al moeite genoeg hebben om per divisie eene opstelling te vinden om b.v. 36 stukken met vrucht te doen vuren. Zij echter, die eene dergelijke beschouwing niet deelen, zullen intusschen toch moeten zwichten voor het financiëele bezwaar, aan eene sterke uitbreiding der veldartillerie verbonden; — een bezwaar, dat zeker den doorslag zal geven.

Als gewensch en bereikbaar achten wij 36 stukken per divisie, wat voor 4 divisien maakt 144 stukken; maar daarbij stellen wij op den voorgrond, dat de batterij slechts 4 stukken moet tellen, dat dus 36 batterijen worden geformeerd.

Over de vraag: of de moderne snelvuur-batterij 4 of 6 stukken moet tellen, is reeds veel geschreven, en wij vermeenen hier niet in eene herhaling te behoeven te vervallen van alle argumenten, die vóór en tegen de 4 stukkenbatterij te berde zijn gebracht. Wij scharen ons onder de voorstanders, en wel op de volgende gronden.

De batterij van 4 stukken achten wij in haar vuuruitwerking even sterk als die van 6, mits zij voldoende munitie heeft, en over eene behoorlijke reserve aan personeel en paarden beschikt. Zij is veel gemakkelijker te leiden en op te stellen dan die van 6, wat voor onze terreinen zeker van nog meer gewicht is dan elders. Het getal voertuigen, dat de 6 stukken-batterij moet tellen is te groot om behoorlijke leiding onder alle omstandigheden mogelijk te maken. Men dient n.l. aan de batterij eene zelfstandige vuurkracht te geven, groot genoeg om haar eenigszins onafhankelijk te maken van de munitiecolonnes. Dit spreekt te sterker, als men meer kans heeft op detachering van batterijen of afdeelingen bij kleinere detachementen, wat bij ons vaak zal voorkomen. De geringe hoeveelheid kader, bij de munitiecolonnes ingedeeld, maakt detachering van onderdeelen daarvan moeilijk. Het geschiedt vaak bij oefeningen op de kaart, maar dan wordt o. i. wel eens vergeten, dat zoo'n afdeeling, marcheerende onder commando van een of anderen milicien-wachtmeester of -korporaal, achter eene colonne, vrijwel in de lucht hangt.

Wij vermeenen, dat bij de batterij per stuk \pm 250 schoten aanwezig

moeten zijn, wat één munitie-voortuigen en twee caissons vereischt. De 6 stukken-batterij wordt dus sterk 20 voortuigen met inbegrip van één gereedschaps- en één bagagewagen, wanneer men er ten minste niet toe besluit ook nog één reserve-affuit per batterij in te deelen. Dit getal dunkt ons bepaald te groot. Bij de 4 stukken-batterij zou het 14 bedragen.

Maar bovenal, de gelijke vuurkracht der beide soorten maakt de 4 stukken indeeling practischer, omdat men voor eene zelfde hoeveelheid gevechtskracht minder personeel, paarden en materieel noodig heeft; daarom zeggen wij, dat wij 144 stukken alleen dan voldoende achten, als zij in 4 stukken-batterijen worden ingedeeld; m. a. w. 36 batterijen van 4 stukken zijn veel sterker dan 24 van 6, al bedraagt het totaal aantal stukken bij beiden 144.

Het valt intusschen niet te ontkennen, dat het formeeren van 36 batterijen voor ons beteekent het verdubbelen van het aantal batterijen en afdeulingscommandanten, van regimentscommandanten niet gesproken. Noodig is dit wel, maar het blijft de vraag of men tot eene dergelijke uitbreiding zal willen overgaan. Wil men dit niet, dan zouden wij aanbevelen, eerder afdeelingen van 4 batterijen te formeeren, dan batterijen van 6 stukken te vormen. Hoewel bezwaarlijk, achten wij het commandeeren van eene afdeeling van 4 batterijen, mits van 4 stukken, niet onmogelijk en beter, dan de afdeeling van 3 batterijen van 6 stukken, welke niet de gevechtskracht kan geven, welke uit 18 stukken is te halen.

De oorlogsformatie zou nu kunnen zijn:

Aan personeel:

- 1 commandant,
- 2 luitenants,
- 1 onderofficier, dd. luitenant,
- 1 opperwachtmeester,
- 1 fourier
- 5 wachtmeesters } of 6 wachtmeesters,
- 2 milicien-wachtmeesters (minimum),
- 6 korporaals,
- 4 milicien-korporaals (minimum),
- 2 trompetters,
- 2 ordonnansen,
- 2 hoefsmeden (1 bereden),
- 1 bankwerker of technisch werkman (zoo die noodig blijkt),
- 1 zadelmaker,
- 1 houtwerker,
- 1 hospitaalsoldaat,
- stukrijders,
- kanonniërs.

Aan paarden:

- 6 officierspaarden,

- 19 rijpaarden,
- 3 id. geleiders officierspaarden,
- 24 trekpaarden stukken,
- 48 id. caissons,
- 10 id. bagage- en gereedschapswagens,
- 8 reservepaarden.

Totaal 6 officiers en 112 troepenpaarden.

De sterkte aan bedieningsmanschappen zou eerst vastgesteld kunnen worden als men het aangenomen geschutstelsel kent.

De sterkte der afdeelingstaven zal moeten bedragen:

- 1 afdeelingcommandant,
- 1 luitenant-adjutant,
- 1 luitenant voor artillerie-verkenningsdienst,
- 1 trompetter,
- 3 oppassers,
- 6 officierspaarden,
- 1 rijpaard,
- 3 rijpaarden geleiders officierspaarden.

Bovendien één ordonnans van het eskadron ordonnansen.

De combinatie der afdeelingen tot regimenten zullen wij bespreken bij het aangeven der vredesformatie.

De sterkte der munitiecolones is afhankelijk van het aantal schoten, dat men als directe aanvulling noodig acht boven de 250 per stuk bij de batterij aanwezig.

Vermits in ons land aanvoer van achter waarschijnlijk in den regel mogelijk zal zijn, zouden wij \pm 150 schoten per stuk voor de munitiecolones voldoende achten (thans 88 behalve de kartetsen), d. i. 600 per batterij. Rekenende op eene totale munitie-uitrusting van 500 per stuk, blijft dan nog eene reserve van 100 schoten over.

Die 600 schoten per batterij zouden 6 caissons vullen, of, indien men overging tot het door ons aanbevolen stelsel van caisson-achterwagens met bok-voorstel, 11 caisson-achterwagens.

Onverschillig welk stelsel men aanneemt, blijft de vraag of men die munitiecolones zal splitsen in lichte en gewone, in den geest als in Duitschland geschiedt. Die splitsing kan haar grond vinden in de wenschelijkheid om een gedeelte dichter bij de hand te hebben, en in die om het groote lichaam eenigszins te verdeelen. Het eerste argument heeft voor onze toestanden minder waarde, daar de troepenmacht, welke bij ons als een geheel gebruikt zal worden, vermoedelijk niet zóó groot zal zijn, dat het tijdig te gewilder plaatse komen van de munitiecolones onmogelijk zal zijn; vooral als de voertuigen zelve oordeelkundig bespannen en goed beweegbaar zijn. Het tweede argument verdient meer overweging, daar voor eene afdeeling van 4 batterijen reeds 24 (44) munitievoertuigen noodig zijn.

Naar onze meening ware het beste per afdeeling eene lichte colonne van 12 (24) voertuigen, onder bevel van een officier (reserve-luitenant, kornet) in te deelen, waarbij eenig kader; de rest als algemeene reserve voor de geheele divisie onder een officier te doen volgen. Men zal dan waarschijnlijk met een minimum personeel nog het meeste kunnen bereiken. Bovendien wordt hierdoor het detacheren van afdeelingen bij kleinere troepenafdeelingen gemakkelijker. Gewenscht is 't het commando over den artillerie-munitietrein eener divisie aan een kapitein op te dragen.

Thans een woord over de vredesorganisatie.

Aannemende, dat men besloot tot het vormen van 36 batterijen van 4 stukken, verdeeld in 9 afdeelingen van 4 batterijen, dan zoude men in vergelijking met den tegenwoordigen toestand de volgende kaderuitbreiding krijgen:

Afdeelingscommandanten thans	6, nieuw	9;
Luitenants-Adjudanten	" 6, "	9;
Luitenants bij de afdeeling	" 0, "	9;
Batterijcommandanten	" 18, "	36;
" luitenants	" 54, "	72;
Adj.-Onderofficieren	" 18, "	36;
Opperwachtmeesters	" 18, "	36;
Fouriers en Wachtmeesters	" 144, "	216;
Korporaals	" 144, "	216.

Stelt men verder de eischen, wat de sterkte aan paarden betreft, op de zelfde wijze als boven is geschied, dan is duidelijk, dat, vermits de nieuwe batterij eene zelfde totale sterkte aan voertuigen heeft als de oude en alleen wat minder kader telt, terwijl zij verder voor de oefening ook minstens moet kunnen uitrukken met 4 stukken en 2 caissons, zij ook een ongeveer gelijke sterkte aan paarden moet tellen, minimum 60. Dit beteekent eene vermeerdering van troepenpaarden voor de veldbatterijen van $67 \times 18 = 1206$ op $60 \times 36 = 2160$; of van rond 1000 paarden.

In oorlogstijd moeten aangekocht worden inplaats van $(123-67) \times 18 = 1008$ paarden, $(112-60) \times 36 = 1872$ paarden, d. i. bijna 900 meer.

De uitbreiding der bereden artillerie zal dus geld kosten, veel geld!

Het is ons natuurlijk onbekend, hoe ver ons legerbestuur zal kunnen gaan in het beschikbaar stellen van gelden voor die uitbreiding. Dat men, speciaal op het gebied van paarden, zal krijgen wat feitelijk *noodig* is, achten wij niet waarschijnlijk. Wij zullen daarin moeten berusten, ook al kunnen wij niets afdoen van onze eischen, voor hetgeen noodig is om mobilisatie en oefening tot haar recht te doen komen. Wij zeggen hoe de organisatie o. i. *moet* zijn; het legerbestuur hoe ze in verband met 's lands middelen *kan* zijn.

Wij zullen trachten aan te geven, hoe de *oefening* ook bij eene geringere vredessterkte wellicht tot haar recht kan komen. Wat de *mobilisatie* betreft, zeggen wij alleen, dat wie de organisatie vast stelt,

ook verantwoordelijk is voor de gevolgen. Wij hopen, dat men zich niet zal bepalen tot het aangeven van eene zekere vredessterkte aan paarden, zonder vooraf nauwkeurig te hebben bepaald: of de ontbrekende er tijdig bijgekocht kunnen worden, en zonder te hebben nagegaan of de desbetreffende voorschriften waarborgen geven, dat zij tot het gewenschte doel zullen leiden. De beweegbaarheid, d. i. een groot deel van de bruikbaarheid, der veldartillerie staat of valt met de paardenmobilisatie. Als die niet gelukt, dan is het eerste hoofdstuk geschreven van een boek, dat een titel zal dragen, sterk gelijkend op dien van een bekenden oorlogsroman van ZOLA.

Het is duidelijk, dat het er niets toe doet, wat de paardenmobilisatie betreft, of men batterijen van 4 of van 6 stukken heeft, als het aantal stukken en het aantal caissons per stuk gelijk blijft, blijft het aantal ontbrekende paarden ook gelijk.

Wel zou de 6 stukken-batterij voor de vredesoefening voordeelen bieden, maar het gaat o. i. niet aan de gewenschte oorlogsorganisatie op te offeren aan de vredesorganisatie.

De 4 stukken-batterij heeft intusschen, behalve een waarschijnlijk te gering aantal paarden, het nadeel, dat detachering van officieren en verder personeel vaak zeer verlamdend op de oefeningen zal werken, een bezwaar, dat zich reeds bij de tegenwoordige batterijen doet gevoelen. Wil men nu blijven buiten het door ons *absoluut verworpen* denkbeeld van het combineeren van batterijen om oefeningen te houden, dan moet men o. i. komen tot het in vredestijd formeeren van dubbelbatterijen, die bij mobilisatie gesplitst worden. Daardoor wordt niet geschaad aan de eenhoofdige opleiding der batterij; bij mobilisatie heeft men alleen twee deelen, die dezelfde opleiding kregen. Echter kan men dan rekenen op vredesbatterijen, die ten volle in staat zijn met eigen hulpmiddelen in de oefening te voorzien.

Wij ontveinen ons niet, dat deze oplossing bij velen tegenkanting zal vinden, en toch achten wij haar de beste, tenzij men ons 4 stukkenbatterijen met 60 paarden geeft. Bij behoorlijke voorbereiding behoeft de splitsing op het oogenblik van mobilisatie weinig bezwaar op te leveren.

Omtrent de organisatie der dubbelbatterij merken we verder in het algemeen nog het volgende op:

1°. Het aantal batterijcommandanten klimt sterker dan het aantal luitenants. Er is o. i. geen bezwaar tegen, de oorlogsbatterijen ten deele door oudste luitenants der vredesbatterijen te doen commandeeren. De verder aanwezige tweede kapiteins leiden om het jaar de zomeroefeningen en zijn verder voor andere diensten beschikbaar. Zouden deze o. a. niet veel nut kunnen doen als permanente voorbereiders voor de paardenmobilisatie?

2°. Het ruim aantal batterijluitenants (4 of 5) maakt, dat detacheringen, op zichzelf zoo nuttig en noodig, veel minder bezwaar opleveren dan thans.

3°. Het vrijwillig kader moet de dubbele sterkte hebben der oorlogs-

batterij. Echter kan meer gerekend worden op milicien-trompetters en milicien-werklieden.

4°. Het aantal paarden mag nimmer onder het getal 90 dalen.

Het is duidelijk, dat het denkbeeld der dubbelbatterij vanzelve voert tot afdeelingen van 2 vredes- en 4 oorlogsbatterijen.

Blijft de vraag, hoe deze tot regimenten moeten gecombineerd worden. Zoolang niet bekend is, of 3 of 4 divisiën zullen geformeerd worden, valt het moeilijk ten dezen opzichte eene bepaalde conclusie te trekken. Wellicht ware de beste oplossing, dat men 3 regimenten formeerde van 3 afdeelingen voor vreedstijd; om in oorlogstijd door detachering van afdeelingen, c. q. met het korps rijdende artillerie, eene 4de divisie van artillerie te kunnen voorzien.

Hiermede zijn wij aan het slot onzer beschouwingen gekomen. Wij herhalen, dat het o. i. thans voor den in de organisatieplannen ongewijde onmogelijk is, om meer te geven dan algemeene trekken. Ons doel was dan ook alleen om op enkele zaken het licht te doen vallen; zaken, die juist den troepenofficier het duidelijkst voor oogen komen.

Een batterijcommandant.

De opleiding tot troepenofficier.

Het is een opmerkelijk verschijnsel, dat een ieder meent van opvoeding verstand te hebben. Terwijl het niemand in de gedachte zal komen zich voor veefokker of bloemkweeker uit te geven, zonder vooraf het fokken of kweeken te hebben geleerd, acht men het bij de opvoeding, dus bij het vormen van menschen, geheel overbodig zich tot die taak voor te bereiden, en meent men het zonder kennis van „den mensch” te kunnen stellen.

Dit verschijnsel vertoont zich in de gansche samenleving. Niet alleen bij de volksklasse, dus de minder ontwikkelden, maar eveneens bij de hogere standen treft men het aan. Mogen er al enkele uitzonderingen zijn, dan voorzeker zijn deze het, die hier den regel bevestigen.

Te verwonderen is het daarom niet, dat ook in het leger, waarin de mensch tot soldaat moet worden gevormd, van voorbereiding geen sprake is. Evenals in de maatschappij het woord „opvoeden” niet veel meer is dan een holle klank, waarin de een dit, de andere dat verstaat, zoo ook is voor ons, officieren, dit woord niet veel meer dan een devies, een machtspreuk, waarvan we de groote beteekenis niet of in elk geval niet voldoende beseffen.

Inderdaad wordt nergens meer dan in het leger geschermd met de woorden: „leiden”, „vormen”, enz. Sedert de moderne oorlogvoering eischt, dat aan het moreele element meer waarde wordt toegekend, en de individuen, waaruit de legers worden gerecruteerd, in algemeenen zin tot hooger zedelijk en intellectueel peil zijn geklommen, sedert dien tijd bestaat het streven om het „drillen” te veranderen in „onderwijzen”, en het „africhten” in „leiden”.

Hoewel deze opvatting nog maar eenige tientallen van jaren oud is, zijn toch de geschriften legio, waarin, met hier meer, daar minder talent en klem, eene veranderde wijze van soldatenopleiding wordt voorgestaan en betoogd, en het gevolg hiervan is geweest dat tegenwoordig in elk leger een streven, een drang bestaat, om aan de opvoeding of zedelijke vorming van den soldaat een grootere rol in het opleidingssysteem toe te kennen, dan tot dusver het geval was.

Mogen we dus aannemen, dat een elk er van doordrongen is, dat in den tegenwoordigen tijd en mogelijk nog veel meer in de toekomst, die zedelijke vorming bepaald noodzakelijk is, niet zoo zeker zijn we er van of wel een behoorlijk inzicht bestaat in de groote beteekenis van deze veranderde zienswijze, en of het veelomvattende van de taak,

daardoor op de schouders der officieren gelegd, naar eisch wordt overzien.

Het klinkt zoo fraai: den man zedelijk vormen! Maar hoe? Naar welk beeld? Wat is het doel, om naar te streven, en waar zijn de merkpalen, die ons den weg kunnen wijzen, om dat doel te bereiken?

Zedelijke vorming beteekent: opvoeding van de ziel. Zóó gedefinieerd, is het doel, zij het nog in schemering, vrij duidelijk te zien. Zoodra we spreken van een mensch leiden of vormen, dan bedoelen we daarmede, of moesten althans daarmede bedoelen, dat we zijn ziel opvoeden, d.i. zijn geestelijke vermogens ontwikkelen en wel zoodanig, dat hij daardoor als mensch meerder, *beter* wordt. Zóó opgevat — en een andere opvatting bestaat niet — zou onze roeping als officier overeenkomen met die van den zedenmeester. Hoe schoon het ook wezen moge, als bij intuïtie voelen we, dat door ons toch nog iets anders moet worden beoogd. Het beter maken, of, zooals de opvoedkunde het leert, het *meerder* maken van den mensch — dit zoowel verstandelijk als moreel — kan ons, in abstracto beschouwd, niet tot plicht worden gesteld, omdat het leger, dat wij moeten dienen, niet vraagt naar betere *mensen*, maar naar betere *soldaten*. Daarom moeten wij als officier nog iets aan de omschrijving toevoegen en alsdan luidt ons doel aldus: wij moeten 's mans ziel opvoeden zoodanig, dat hij als *soldaat* meerder wordt.

Dit sluit reeds in zich, dat we het wezen van de ziel moeten kunnen begrijpen; dat we geen vreemdelingen mogen zijn omtrent de wijze, waarop het zieleleven zich uit; dat we bekend moeten zijn met de voorwaarden, vereischt om dat leven tot harmonische ontwikkeling te brengen; in het kort, dat we niet geheel verstoken mogen blijven *van de kennis der psychologische wetten*, waardoor 's menschen zieleleven geheel wordt beheerscht en geleid.

Ook sluit de omschrijving van het doel in zich, dat we die wetten in de practijk leeren toepassen. Nergens meer dan hier heerscht grooter verscheidenheid. Geen mensch is den andere gelijk. De individualiteit — de basis, waarop we het gebouw der soldatenopvoeding moeten oprichten — bij een elk verschillend, heeft reeds in de ziel een stempel gedrukt, onuitwischaar, waardoor nimmer die toepassing langs vaste wegen of lijnen kan worden gevonden. Rekening zal moeten worden gehouden met ieders zieleleven afzonderlijk en dus: *menschenkennis* is noodig.

En al kunnen we vrij spoedig en juist de individualiteit opsporen en de drijfveeren van iemands handelingen gewaar worden; om deze te kunnen toetsen aan rede en recht, moeten we een helderen blik in ons *eigen* zieleleven kunnen slaan, en derhalve: *zelfkennis* wordt mede vereischt.

Zal de opvoeding den soldaat ten goede komen, dan vordert dit dat we de juiste richting weten, waarin wij bij die opvoeding hebben te sturen. Immers, de gewone opvoedkunde leert ons het kind tot mensch

te vormen. Zij zal daarom slechts gedeeltelijk licht verspreiden. Ook wijst zij den weg, die betreden moet worden, om den mensch in 't algemeen te vormen, niet om deze voor eene speciale taak geschikt te maken, en, al kan zij dus van dienst zijn zoolang we ons blijven bepalen tot het zieleleven zelf, op welke wijze dat leven dienstbaar moet worden gemaakt aan de belangen van het leger, daarvoor is noodig: *militaire opvoedkunde*.

Deze is het, die ons moet voorlichten *hoe* we moeten leiden, vormen, opvoeden. Welke de richting moet zijn, waarin 's mans denkvermogen ontwikkeld, zijn gevoelvermogen geleid, zijn wilvermogen bestuurd wordt. Zonder die voorlichting kunnen we het onmogelijk stellen, en de reden, dat ons „zedelijk vormen” tot dusverre slechts bleef een holle phrase, is hieraan te wijten, dat we ons geen rekenschap geven van de onomstootelijke waarheid, dat nimmer vruchten kunnen worden geoogst, wanneer niet gezaaid is ¹⁾.

* * *

Wanneer de tweede-luitenant als troepenofficier voor het eerst de kazerne betreedt, dan is hij gelijk te stellen met den hoogere-burgerscholier, die, na gunstig afgelegd eindexamen, getoond heeft een zekere mate van kennis te bezitten. Men zal van dezen met zekerheid kunnen zeggen: dat hij, om iets te noemen, de moderne talen voldoende machtig is; dat hij de wiskunde, voor zoover gevorderd, onder de knie heeft; dat hij de geschiedenis der verschillende volken behoorlijk kent. Maar vreemd zou het klinken, wanneer we de onderstelling daarbij tevens uitspraken, dat die zelfde scholier, *omdat* hij in het bezit is van die kennis, daarmede ook de geschiktheid zou hebben getoond om die talen, wiskunde of geschiedenis te kunnen *onderwijzen*. Men zou ons, en terecht, mogen opmerken, dat de kunst om onderwijs te geven iemand maar niet zoo dadelijk aanwaait. Dat hiervoor aanleg, maar vooral ook voorbereiding geëischt wordt, en dat, wel verre van gemakkelijk, de gave om onderwijs te kunnen geven, hoogst moeilijk te verkrijgen is.

Hoe logisch deze redeneering ook wezen moge, bij de opleiding tot troepenofficier heeft men tot dusverre aan die logica geen voldoening gegeven.

Onze tweede-luitenant kent wel het Reglement van Krijgstucht, maar hem is niet geleerd dit ook aan zijne inferieuren te kunnen *onderwijzen*. Hij weet, wellicht woordelijk de exercitiereglementen op te zeggen, ook hoe hij deze voor zichzelf in de practijk moet toepassen, maar al weer

¹⁾ In het Indisch Militair Tijdschrift 1901, Nos. 5, 6 en 7, gaven we reeds — in hoofdtrekken — aan, wat wij onder „militaire opvoedkunde” verstaan en hoe deze naar ons oordeel ten bate van het leger te benuttigen is. Hoewel het daar gezegde meer rechtstreeks ten doel had de opvoeding van den Nederlandschen soldaat in het Indische leger, spreekt het toch vanzelf, dat de toepassing bij den milicien in den grond der zaak geene wijziging behoeft.

niet is hij voorbereid tot de taak, die hem wacht, om die voorschriften aan anderen te *onderrichten*. Zoo bezit hij in één woord al die kennis, die hem als officier noodig en nuttig zal zijn, maar niet die, welke hem in staat kan stellen, ook anderen iets van die kennis *mede te deelen*.

De pas benoemde troepenofficier, hij zij voor Indië dan wel voor hier te lande bestemd, *kan geen onderwijs geven*.

Dat dit kan zijn materieel en formeel weet hij niet, nog veel minder het groote onderscheid in richting en doel van deze beide takken. Van een methode, die, evenals trouwens bij alles, ook bij het geven van onderwijs moet worden gevolgd, alsmede van de beginselen, waarop die methode moet steunen, heeft hij nimmer gehoord. De wijze, waarop de leerstof het best tot eigendom van den man gemaakt kan worden, dus de leervorm, is hem totaal onbekend. Welke gaven van hoofd, maar vooral van hart hij zelf moet bezitten om als goed onderwijzer te *kunnen* optreden, hij heeft er geen besef van.

Een troepenofficier is geen schoolmeester hooren we zeggen en men heeft ten deele gelijk. Maar, slechts gedeeltelijk, want, hij is, voor wat betreft de opvoeding van 's mans denkvermogen, wel degelijk „meester”. Zijn gansche militaire functie in tijd van vrede bestaat hierin, dat hij zijn inferieuren oefent, opleidt, vormt, opdat zij in tijd van oorlog des te meer bruikbaar zijn. En wat is dit anders, dan leeren of onderwijs geven? De tijden zijn voorbij, dat gesloten exercitiën tot het doel kunnen voeren. Dáárvoor was geen „meester” noodig. De eerste de beste korporaal, indien hij slechts de lading in twaalf tempo's gelijk en dan liefst hoorbaar kon laten uitvoeren, was vroeger geschikt om als onderwijzer — „instructeur” noemde men het gaarne — op te treden. Maar thans? De ver dragende vuurwapenen, het verspreide gevecht, de hogere intellectuele ontwikkeling zoowel van soldaten als van officieren, het heeft er alles toe gedwongen, om het z.g. drilsysteem er aan te geven en eene gewijzigde, meer op moreele grondslagen gevestigde soldaten-opleiding te kiezen. En die tegenwoordig en in alle legers gevolgde opleiding eischt gebiedend, dat voortaan rekening wordt gehouden met de middelen en krachten, waardoor 's mans denkvermogen het meest tot ontwikkeling kan worden gebracht.

Wanneer men het totaal gemis aan opleiding en vorming tot onderwijzer in aanmerking neemt, zou het moeten verwonderen, dat dit tot geen meer storenden invloed heeft geleid. Wel zijn de klachten over het weinig vruchtdragende van b.v. onze theoretische oefeningen algemeen, maar over het geheel genomen zijn tot dusverre de resultaten niet zóó bedroevend geweest, dat de noodzakelijkheid van eene wijziging in de officiersopleiding dadelijk in het oog sprong. Wat echter tot heden geen bepaalde behoefte bleek, zal voortaan, wij zijn er innig van overtuigd, als een dringende eisch des tijds worden beschouwd. Thans, nu bij de invoering van den persoonlijke dienstplicht de militaire onderwijzer onder zijn gehoor niet alleen het minder ontwikkelde deel der natie zal vinden, maar ook hen, die hem in zijn qualiteiten als paed-

goog kunnen beoordeelen, thans zal elk jong officier *voelen*, dat hem iets ontbreekt. Steeds heeft men gemeend dat „iets” te kunnen aanvullen door de goede leiding der Chefs, inzonderheid van de Compagnies-Commandanten, maar de tijd is gekomen dat die vorming — zonder methode en zonder hechten grondslag — onvoldoende zal blijken.

Zeker, de pas in functie gestelde troepenofficier zal nog altijd raad en terechtwijzing van zijne superieuren behoeven, wil hij geheel bruikbaar worden, maar men meene niet, dat dit alleen hem voortaan geschikt kan maken om 's mans denkvermogen oordeelkundig te ontwikkelen. Eerst wanneer hij zich behoorlijk rekenschap kan geven van de eischen, die de paedagogie stelt, en hij die eischen practisch heeft leeren toepassen, eerst dan zal hij als onderwijzer kunnen en mogen gelden.

En, behalve dat de persoonlijke dienstplicht vergt, dat de tweede-luitenant als zoodanig behoorlijk is onderlegd, is er nog een meer klemmende reden waarom zich ten deze eene andere opvatting moet baan breken.

Een onafwijsbare eisch des tijds is het geworden — en dit om sociale en economische belangen —, dat de milicien zoo kort mogelijk onder de wapenen wordt gehouden, en in werkelijkheid wordt dan ook tegenwoordig om niets vinniger gestreden dan om *verkorten* oefenplicht. Twaalf maanden is wel het langste, dat men voor de opleiding tot soldaat toestaat, terwijl de voorstanders van een achtmaandschen oefentijd legio zijn. Men zou, bij de vlucht, die de militaire techniek heeft genomen en nog steeds neemt, tevens door de hoogere eischen die tengevolge daarvan aan den soldaat moeten gesteld worden, mogen meenen, dat, in stede van verkorting, *verlenging* van oefenplicht wenschelijk is, doch, zooals reeds gezegd, om redenen die hier niet besproken behoeven te worden, is dit niet het geval.

Terwijl dus verlenging van oefentijd noodig is, krimpt deze niettemin in, en wat blijft er ter compensatie van dezen nadeeligen toestand slechts over? Corveeën verminderen; wachtdiensten beperken. Maar heeft men er wel eens aan gedacht, dat een uur theorie, door een korporaal gehouden, kon worden verkort tot een kwartier, wanneer het onderricht werd gegeven door een luitenant, behoorlijk voor het onderwijs berekend? Dat daardoor, afgescheiden nog van het groote nut, dat tevens geestdoodende instamperij van soldatenkennis wordt vermeden, de oefentijd belangrijk vruchtdragender wordt? Wij moeten aannemen van niet, want nog nimmer werd aan onze officiersopleiding in die richting getornd.

Niettegenstaande het, bij het aanvullen van een leeraarsplaats bij eene inrichting van militair onderwijs, aanhoudend blijkt hoe moeielijk het is onder de menigte troepenofficieren één geschikt persoon te vinden, en dit terwijl toch *alle* troepenofficieren als onderwijzer optreden en ook moeten optreden, niettegenstaande deze omstandigheid blijft men blind, en schenkt geen aandacht aan het feit, dat hij, die het denkvermogen van anderen — in welke richting ook — moet ontwikkelen, daarvoor theoretisch en practisch moet zijn opgeleid.

Is het niet treurig, dat de Heer HOOGEBOOM, eere zij diens ridderlijke openhartigheid, moest verklaren, dat hij als onderwijzer aan de Kon. Mil. Academie in de eerste jaren niet deugde? Dat hij toen, door den nood gedrongen, de vivisectie op zijn leerlingen wel moest toepassen? ¹⁾

En nu zegge men niet, dat het onderwijzen der elementaire soldatenkennis voor den tweede-luitenant gemakkelijker is, dan dat van een speciaal studievak door den Heer HOOGEBOOM bedoeld. Voorop staat, dat, wil men iets onderrichten, men dat „iets” moet kennen en weten, maar daarna komt de kunst van het onderrichten zelf. En *die* kunst is op zichzelf beschouwd even moeielijk of men het „ $2 \times 2 = 4$ ”, dan wel de differentiaal- en integraal-rekening heeft te onderwijzen.

Door het totaal gemis aan opleiding in de hier bedoelde richting, wordt dus het leger het laboratorium, waar die vivisectie, door den tweede-luitenant moet worden toegepast. In stede van hem zoodanig op te leiden, dat hij na zijn benoeming reeds dadelijk voor het onderwijs voldoende bruikbaar is, moet de milicien gedurende zijn toch al zoo korten oefentijd nog als materiaal dienen, om den jongen officier voor de vervulling van zijn functie behoorlijk te bekwamen.

Ons dunkt dat, indien men als vader er geen vrede mede mag hebben, dat de zoon voor 't aanleeren van eenig speciaal studievak de lessen volgt van iemand, die nimmer een opleiding voor dat les-geven genoot, ook wij ons niet er bij mogen neerleggen, dat een dergelijke toestand nog maar steeds in het leger blijft gehandhaafd.

En er is nog iets! De veranderde ideeën, omtrent maatschappelijke verhoudingen en die tusschen staten en volken onderling, maken dat de denkbeelden zich wijzigen, en men zich los maakt van conventionele begrippen en vormen. Waar men vroeger reeds in geestdrift ontstak enkel door een beroep te doen op het vaderland, de onafhankelijkheid, enz., vraagt men thans vooraf naar het nut hiervan en wil men weten, *waarom* men vaderlandsliefde en onafhankelijkszin moet koesteren. Dit feit, niet te loochenen, bestaat vooral in die maatschappelijke kringen, waaruit de meeste miliciens en bijna alle fuseliers van het Indische leger voortkomen. Ook moge men het socialisme toejuichen of verwenschen, rekening zal moeten worden gehouden met de theorieën hierdoor verkondigd, en wel in dien zin, dat men voortaan in het leger niet meer kan volstaan met bloot te zeggen „het moet”, maar ook wordt geëischt, dat men vooraf, dus bij de soldatenopleiding, ontvouwt *waarom* het moet.

Indien dit wordt ingezien, zal het duidelijk zijn, dat in de toekomst een gansch gewijzigde en veel uitgebreider leerstof te verwerken valt. Alle militaire onderwerpen, die in nauw verband staan met 's mans gevoel- en wilvermogen, zooals vaderlandsliefde, ondergeschiktheid, krijgstuicht, plichtsbetrachting, gehoorzaamheid, enz., zullen moeten

¹⁾ Voordracht in de Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, gehouden den 28^{en} Februari 1896, blz. 309.

worden *onderwezen*, d. i. verklaard en het nut er van aangetoond, opdat niet meer ten nadeele van den dienst en het leger verkeerde gevolgtrekkingen worden gemaakt.

Het spreekt dus vanzelf, dat, bij het uitzetten der leerstof in deze richting, van den militairen onderwijzer meer voorbereiding zal worden geëischt dan voorheen, eene voorbereiding bovendien, die slechts *voor een deel* door de latere practijk kan worden goedgeemaakt. Een materiele zaak, b.v. het geweer, te verklaren, is vrij wat gemakkelijker, dan een helder inzicht te geven in iets onstoffelijks, als b.v. ondergeschiktheid. Hiervoor wordt zuivere paedagogie gevorderd, die niet van een geroutineerd onderofficier is af te zien, maar die een voorafgaande opleiding en vorming noodig maakt.

Wanneer den troepenofficier bij de eerste inspectie, die hij over zijn peloton houdt, wordt gevraagd waarvoor deze noodig is, dan zal hij een voldoende duidelijk antwoord kunnen geven, maar wordt hem daarna gevraagd hoe hij als superieur bij die inspectie moet optreden, dan is onze ondervinding dat zijn antwoord verkeerd en onvolledig is.

Geheel te goeder trouw zal hij meenen als contrölemiddel te dienen. Af te keuren, te berispen, te bestraffen wat niet in orde is, en zulks met het doel — we willen het ten minste aannemen, hoewel ook dit niet altijd beseft wordt — om te verbeteren. Dat hij zich daarbij echter ook als *opvoeder* te beschouwen heeft, d. w. z., dat hij bij den man *liefde voor orde* moet aankweken, dit komt hem minder in de gedachte. Het gevolg hiervan is, dat hij bijna altijd onwil als oorzaak der wanorde beschouwt en maar zelden beseft, dat zoowel onkunde als gebrek aan inzicht in het wezen van orde de schuld kunnen dragen. Op welke wijze aan die onkunde tegemoet kan worden gekomen en dat inzicht helderder kan worden, staat den jongen officier niet dan schemerend voor oogen, omdat hij niet weet, dat ordelievendheid bij den man in 't nauwste verband staat met diens doorgaande gemoedsstemming. Vreemd zou het hem in de ooren klinken, wanneer hij de opdracht ontving 's mans gemoed beter te vormen, en nog vreemder zou hij opzien, wanneer hem die taak als plicht werd opgelegd. En toch? Getuigt die verbazing niet van volslagen gemis aan opvoedkundige kennis, die immers leert, dat orde en zindelijkheid slechts kunnen voortspruiten uit een opgewekt en met oordeel gevormd gemoed?

Wij zijn hier reeds bezig die andere uiting van het zieleleven te bespreken, bekend onder den naam van het gevoelvermogen.

Hebben we zoeven betoogd, dat de troepenofficier als opvoeder van het denkvermogen, d. i. als onderwijzer, bij zijne benoeming onvoldoende onderlegd is; als leider van het gevoelvermogen staat hij tegenover zijn inferieuren als een stuurman zonder kompas. Niets, niets is hem daaromtrent geleerd. Enkele groote woorden, zoo hier en daar opgevangen: individualiteit, karaktervorming, enz., moeten, alleen op het geluid af, indruk maken, en, — bewijs, dat we er niet buiten kunnen —

in elke voordracht of beschouwing over „leiding” komen ze voor. Een juiste appreciatie van de middelen, die kunnen medewerken om 's mans gevoelvermogen dienstbaar te maken aan het doel, dat we met onze soldatenvorming beoogen, bestaat niet. Daardoor wordt de kennis omtrent dat ingewikkelde en fijn besnaarde instrument, dat we het gevoel noemen, niet gevonden, terwijl we toch niettemin doorgaan het met onze ongeoeffende handen te beroeren, niet begrijpende en niet besef-fende, hoe menigmaal wij zelf de oorzaak zijn van de dikwijls onherstelbaar toegebrachte schade.

Het zou toch ongetwijfeld van hooge waarde zijn, wanneer we door eene rationeele toepassing van opvoedkundige beginselen enigszins in staat werden gesteld den récalcitrant te buigen, den lafaard te bekeeren, den woestaard te bedwingen. Maar al te veel wordt gemeend, dat die veranderingen van zielstoestand verkregen kunnen worden alleen door arrestantenkamer en boeien. Doch hoe groot is niet de miskennis van het gevoelvermogen, die uit deze opvatting spreekt, en hoe onberekenbaar zijn niet de gevolgen van deze vergissing!

Juist door inboezeming van vrees, door welk middel ook, maakt men den récalcitrant *onbuigzamer*, den lafaard *laffer*, den woestaard *woester*, tenzij — gebrek aan wil in het spel is of zijn individualiteit weerstreving, lafheid of onhandelbaarheid teekent. Eerst dan zal vrees voor straf, of liever de straf zelf, iets kunnen uitwerken. Hieruit volgt reeds de noodzakelijkheid, dat we 's mans individualiteit leeren opsporen. Hoe dit moet geschieden en welke hoedanigheden de meerdere daarvoor moet bezitten, kan de opvoedkunde ons leeren ¹⁾.

Dat de jonge officier, bij het aanvaarden van zijn functie, dit zoo moeilijke deel der opvoeding zeer onvoldoende tot zijn recht kan laten komen, ziet, het is hem en zijne vroegere militaire leermeesters niet euvel te duiden. Om het gevoelvermogen op te voeden moet men bovenal menschenkennis bezitten, en deze doet men slechts op in de practijk des levens. Maar wat wel als eene onvergeeflijke fout moet worden aangemerkt is, dat men nalaat den aspirant-troepenofficier op die taak attent te maken; dat men verzuimt hem 's menschen gevoelsinstrument te verklaren en uit te leggen; dat men hem niet leert hoe dit instrument het best ten bate van het leger te gebruiken is.

Veel wordt er gesproken over het opwekken van zelfvertrouwen bij den man en algemeen wordt het groote nut hiervan ingezien. Maar vreemd; over de beste wijze, om dit te vestigen, denkt men weinig na, en geheel zonder methode, door den een zus en door den andere zoo, streeft men naar het doel. Of dit ook dikwijls voorbij werd gestreefd? Of men niet menigmaal, door het zelfvertrouwen aan te wakkeren, oorzaak is geweest, dat tegelijk waanwijsheid en pedanterie in het gemoed

¹⁾ We kunnen niet herhalen wat we hieromtrent reeds vroeger schreven, en verwijzen daarom voor zooveel noodig, naar onze opstellen over militaire opvoedkunde, voorkomende in het I. M. T. 1901, Nos. 5, 6 en 7.

wortel schoten, en dit alleen, omdat men geen rekenschap hield met het feit, dat tusschen zelfvertrouwen en eigenwaan, evenals bij „le sublime et le ridicule”, slechts ééne schrede bestaat? Dikwijls hebben we de noodlottige gevolgen gezien van een z.g. vestigen van zelfvertrouwen met verwaarloozing van opvoedkundige regels! Terwijl men bezig is bij den een de innerlijke kracht te versterken, die in staat stelt op zichzelf te leeren bouwen, is men niet zelden tegelijk druk aan het werk bij den ander alle geestkracht te verlammen, soms geheel te vernietigen. ¹⁾

En heeft de jonge officier er eenig besef van: wat het zegt 's menschen wilvermogen te leiden?

Het Nederlandsche leger kan op geen populariteit bogen en men geeft als reden hiervan op, omdat ons volk geen militaire natie vormt. Maar hoe komt het dan, dat met het Indische leger nog wèl wordt gesympatiseerd, niettegenstaande hier toch geheel van toepassing zou kunnen zijn het spreekwoord: uit het oog, uit het hart? Ook hierop heeft men een antwoord gereed, en zegt: omdat het Indische leger in de gelegenheid is meer daden te toonen. Maar, indien dit werkelijk de reden is, dan mag weer niet van ons volk verklaard worden, dat het anti-militair is, want, door bewondering voor die daden te koesteren, wordt het bewijs geleverd, dat wel degelijk met het leger kan worden medegevoeld.

De oorzaak van bovenbedoeld verschil in volksgenegenheid ligt o.i. dieper.

Wanneer er verwijdering ontstaat tusschen twee bloedverwanten, dan zijn beiden verplicht de hand in eigen boezem te steken en, door zelfkennis geleid, te onderzoeken, wie tot het ontstaan der kloof heeft aan-

¹⁾ We kunnen niet nalaten hier een voorbeeld, uit onze ondervinding geput, mede te deelen. Het was op een van de Buitenbezittingen dat een Compagnie op expeditie was en, dus in vijandelijk land, een post had bezet. Om dien post van vivres, munitie, enz., te voorzien, was een geregelde — bijna dagelijksche transportdienst georganiseerd naar het op 2 uur afstands achtergelegen depotmagazijn. De weg daarheen was zeer gevaarlijk, vooral voor de spits van het convooi. Ten einde het zelfvertrouwen hiervan te verhoogen had men gemeend goed te doen om als gewoonte aan te nemen, alvorens af te marcheeren *te vragen wie* bij de spits wilde zijn, en, steeds kwam zich een voldoende aantal aanbieden. Vele anderen echter kwamen om welke redenen dan ook, niet voor. Het gevolg van op deze wijze het zelfvertrouwen van de spits te bevorderen is geweest: het was den manschappen daarvan aan te zien, dat zij er zich steeds op lieten voorstaan zooveel moed te bezitten, dus pedant werden; bij de anderen (het gros) kon men opmerken, dat zij onderweg banger en zenuwachtiger werden, bij elk transport dat moest worden geloopt. Tengevolge hiervan kon een paniek den een of anderen dag niet uitblijven en toen deze kwam, was hiervan het gevolg dat de twee daarbij betrokken luitenants uit den dienst werden ontslagen en dat niet dan met veel versche troepen de verbroken communicatie tusschen den post en het magazijn kon worden hersteld.

leiding gegeven. En indien wij, officieren, die het leger vertegenwoordigen, dit doen, en tot onszelf inkeeren, wanneer wij dat onderzoek onpartijdig houden, dan moeten we tot de conclusie komen, dat *wij* in hoofdzaak van de vervreemding de schuld dragen. Wij hebben geen voldoende sympathie voor den burger; wij leven niet met het volk meê; wij verkrachten in veel opzichten het heiligste wat het bezit: zijn *naturel*. Met een phrase: de krijgstucht eischt het, meenen we dat *naturel* het zwijgen te kunnen opleggen, niet bedenkende, dat dit, evenmin als iemands individualiteit, door een machtspreuk te onderdrukken is.

De aard, het *naturel* van ons volk bestaat, de geschiedenis heeft het bewezen, uit liefde voor de vrijheid en warsheid van gelooven op gezag, en het verloochenen van deze waarheid in het leger heeft het fundament gelegd, waarop de antipathie tusschen leger en natie steunt. Niet om het verrichten van minder daden is het Nederlandsche leger in slechter aanzien dan het Indische, maar de gebreken, die de verkeerde wilsopvoeding *in beide legers* op gelijke wijze aankleven, worden in het eerste meer opgemerkt dan in het laatste, en van dáár het verschil in appreciatie.

Kan en mag het ons verwonderen, dat de gezeten burger of de tot denken in staat zijnde werkman, ook, even zoogoed als wij, geïnflueneerd door vrijheidsliefde en afkeer van blind gezag, zich wrevelig afwendt van eene instelling, waarin met despotische overheersching die liefde verkracht en die afkeer getergd worden? En ligt het dan niet aan ons, dat de kloof wijder en de toenadering onmogelijk wordt? Als wij weigeren te erkennen, dat krijgstucht methodisch en volgens opvoedkundige regels moet worden geleerd; als wij meenen, dat het wilvermogen zonder voorbereiding of opleiding alleen door vrees voor straf is te dwingen; als velen van ons het woord „tucht” verwarren met „tuchtiging”, dan zal het leger niet in- maar naast het volk voortleven, en dit tot nadeel van ons prestige en tot schade van het vaderland, dat we te dienen hebben.

Zooals we reeds opmerkten, de geest des tijds dringt naar „weten”, en geen godheid meer, hoe hoog geplaatst, wordt eerbied getoond of men heeft zich vooraf rekenschap gegeven van de reden, *waarom* men haar aanbidt.

En zoo is ook de *Krijgstucht* op de ontleedtafel der publieke opinie gebracht. Men heeft die fiere en starre godin, geboren om te bevelen, van haar verheven voetstuk gehaald, ten einde te onderzoeken of zij wel waard was een zóó hoog standpunt in te nemen.

De beoordeelaars, geen deskundigen, gingen alleen op het stroeve en harde uiterlijk af. Zij konden noch wilden zien de groote en hooge eigenschappen van haar innerlijk bestaan, en miskenden daarom de kracht, die zij door hare zielegrootheid en door den invloed, die daarvan uitgaat, kan uitoefenen.

Wij, officieren, hebben onze godin slecht verdedigd, en de reden hiervan is: dat ook wij die grootheid en haar invloed niet of slechts ten deele begrijpen.

„Tucht” beteekent opvoeding van den wil, en zoodra men, ten aanzien van het woord „krijgstucht”, afwijkt van deze begripsbepaling, miskent men het eigenlijke wezen en doel hiervan. Geen fnuiking, geen ontwrichting van het wilvermogen, maar vorming, leiding geven aan den wil, dat is het, wat de tucht beoogt. En de krijgstucht doet het zelfde, maar dit ten bate van het leger. Niets is eene grootere bespotting van discipline dan te meenen, dat deze de wilskracht van den inferieur verlamt. Integendeel, haar taak is juist die kracht te stalen, 's mans wil sterker te maken, zóó sterk, dat hij ondergeschikt *kan* zijn.

Wat we hier betreffende het wilvermogen in een paar regels neerschreven, wordt bij de opleiding tot troepenofficier geheel uit het oog verloren.

Vraagt men den jeugdigen tweede-luitenant, waaruit de krijgstucht bestaat, dan zal hij, dank zij de zoo juiste omschrijving in art. 1 van het reglement, een zuiver antwoord geven, maar wenscht men van hem te weten, hoe hij die krijgstucht bij zijne inferieuren moet aankweken en in dienst moet toepassen, dan zal het antwoord vaag en onduidelijk zijn.

Geen van de tweede-luitenants, die hunne eerste leiding bij den troep van ons ontvingen, wist bij aankomst op bevredigende wijze bedoeld artikel aan zijn inferieuren te verklaren en duidelijk te maken. De groote beteekenis daarin van het woord „orde”, en wat lijdelijke gehoorzaamheid zeggen wil dit laatste in verband met de onafwijsbare eischen, die het wilvermogen stelt — werden niet begrepen, en evenmin werd in voldoende mate gevoeld de groote verantwoordelijkheid van den superieur, om de macht, hem krachtens dat artikel gegeven, juist en billijk te gebruiken, en de noodzakelijkheid ingezien, om het bevel aan opvoedkundige regels te toetsen.

Gansch het wezen van krijgstucht wordt niet begrepen, omdat men vergeet, dat alle tucht „opvoeding” beteekent, en dus ook de krijgstucht moet worden onderwezen in verband met 's menschen denken, voelen en willen. Zoolang wij, officieren, meenen, dat we de opvoedkunde mogen verwaarloozen bij het aankweken van tucht in het leger, zoolang zullen we onze toevlucht moeten zoeken tot dwang en straf alleen, en zal, tot schade van het individu en tot schande van het leger, de krijgstucht haar werkelijk veredelenden invloed, dien zij zou kunnen uitoefenen, zien miskend en tenietgedaan.

Wanneer we ons afvragen: wat is dan toch de oorzaak, dat een dergelijke toestand nog maar steeds kan blijven bestaan, en dit, niettegenstaande even rechtschapen als kundige mannen het militair onderwijs in handen hebben, dan komen we tot het antwoord: omdat het leger zich nog maar steeds op hetzelfde afgezonderde standpunt van vroeger handhaaft, zich dus nog maar altijd ophoudt *buiten* de gemeenschap, waarvoor het toch niettemin te dienen heeft.

Op gevaar af hier van ketterij te worden beschuldigd, willen we voorspellen, dat dit isolement niet de kracht, maar de zwakheid van

het leger zal worden. De tijden zijn voorbij, dat soldaten-eer iets anders zou beteekenen dan mannen-eer; dat militaire deugden hooger zouden moeten worden aangeslagen dan burgerdeugden; dat de grondslag, waarop de soldatenziel moet worden opgevoed, verschilt met dien, waarop elks zedelijke vorming moet zijn gebaseerd.

Wanneer wij de studielijsten der Kon. Mil. Academie en van den Hoofdcursus raadplegen, dan zijn we geneigd te vragen, of hierin wel eens rekening wordt gehouden met...de ziel? Wij weten beter! De officieren, belast met het militair onderwijs, stellen zich wel degelijk de zedelijke vorming van hunne leerlingen tot taak, en ook in de Regelingen betreffende genoemde instellingen en de Cadettenschool bestaat een artikel, dat die vorming tot plicht stelt. De noodzakelijkheid van de opvoeding der ziel wordt dus erkend, maar door die erkenning alléén, zonder voor te schrijven *hoe* die vorming dan wel geschieden moet, wordt het bewijs geleverd, dat men zich de zwaarte van de taak, door dat ééne artikel opgelegd, niet bewust is. En bovendien, men meent, dat het genoeg is den aspirant-officier voor zijn persoon te vormen, zonder te beseffen, dat voor den aanstaanden troepenofficier als *hoofdtzaak* zal zijn beschoren, ook anderen — zijn inferieuren — zedelijk te vormen.

Men zegge hier niet, dit moet hij later onder de leiding van oudere officieren in de practijk leeren. Op die leiding wordt maar al te veel vertrouwd, maar.... men vergisse zich niet! Oók die ouderen zijn verstoken gebleven van elke voorbereiding en vandaar dat — waarheid bovenal — die leiding óf niet, óf slecht, maar in elk geval niet methodisch wordt toegepast. Ongetwijfeld bestaan er uitzonderingen. Gelijk er aanvoeders zijn geweest en, den Boerenstrijd tot voorbeeld, nog zijn, die nimmer de tactische regels bestudeerden en toch als veldheer uitblonken, zoo zullen er ook wel onder de chefs ware opvoeders worden gevonden, die nimmer een boek over opvoedkunde in handen namen. Maar mag men daaruit besluiten, dat het onderwijs in de tactiek voor den aspirant-troepenofficier niet noodig is? En, indien men deze vraag ontkennend moet beantwoorden, dan zal dit toch ook moeten geschieden met die andere, ten aanzien van de opvoedkunde. Hoe vreemd het ook moge klinken, maar beide takken van wetenschap zijn in den tegenwoordigen tijd voor den troepenofficier van nagenoeg evenveel waarde. Sedert de oorlogvoering in dien zin veranderde, dat niet het fysiek maar het moreel de innerlijke kracht van een leger bepaalt, sedert dien tijd wordt intuïtief gevoeld, dat, om die kracht te ontwikkelen, een gewijzigde militaire opvoeding noodzakelijk wordt. Vandaar dat in het leger zoo spontaan weg de woorden als: leiden, vormen en opvoeden, burgerrecht verkregen. Wij moeten echter begrijpen, dat het voor den troepenofficier niet meer voldoende is: die woorden te kunnen gebruiken, maar ook om ze te leeren toepassen; niet genoeg is: elks zedelijke kracht ten bate van den dienst te benuttigen, maar ook, deze ten voordeele van dienzelfden dienst op te sporen, te ontwikkelen en te volmaken; onjuist is: te meenen, dat wel alles met de jaren zal komen,

alsof een menschenleven voldoende is om het zoo ingewikkelde werktuig der ziel te leeren verstaan en gebruiken.

Wij zijn hier niet de eersten, die op iets verkeerd in onze officiersopleiding wijzen. VAN DAM VAN ISSELT, HOJEL, COOL, HOOYER, HOOGEBOOM, om slechts eenige namen te noemen, hebben in woord en geschrift op overtuigende wijze leemten en gebreken van het militair onderwijs aangetoond. Allen hebben het gebouw onzer officiers-vorming beoordeeld, en veel is hieraan, dank zij hunne zorgen, in den loop der laatste jaren verbeterd. Maar door het wijzigen en bijbouwen heeft het geheel niet aan stevigheid gewonnen. Zooals we reeds betoogden, te weinig is daarbij gelet op de eischen, die het zieleven stelt. Te veel gedaan alsof dit gansch en al door 't verstandsleven wordt beheerscht en niet bedacht, dat, behalve denken, ook *voelen* en *willen* tot de psychologische werkingen behooren. En deze laatste uitingen der ziel vorderen juist, in verband met de veranderde ideeën omtrent volksopvoeding en volksontwikkeling, van militaire zijde eene zoo oordeelkundige leiding!

Om eenig onderwijs te beoordeelen, moet men niet alleen vragen of het vruchten draagt, maar ook of het wel de *juiste* vruchten zijn, die men noodig heeft, en wij meenen in het voorgaande genoegzaam te hebben aangetoond, dat, voor wat de opleiding tot troepenofficier betreft, met dezen laatsten eisch niet voldoende rekening gehouden wordt.

Wij krijgen thans van onze militaire onderwijsinrichtingen wel officieren, individueel voldoende onderlegd en, dank zij de — buiten de studielijsten om — ontvangen leiding der leeraren, behoorlijk gevormd, maar geen officieren, die de geschiktheid bezitten om *anderen* te vormen. Het is noodig dit zonder omwegen te zeggen en ons niet te laten weerhouden door de vrees, daardoor deze of gene wellicht onaangenaam te zijn. Te lang hebben wij zelf als onvoldoend bruikbaar het leger gediend, alvorens we wisten, wát ons dan eigenlijk ontbrak. Te lang heeft het geduurd, alvorens we tot het inzicht kwamen, dat het de schuld was van de opleiding, die men ons had gegeven, dat we de onder onze bevelen gestelde manschappen niet konden begrijpen en aan ons binden, dat zij in hun gansche zijn vreemdelingen voor ons bleven, ongeveer als het cavaleriepaard voor zijn meester. En, toen we dan eindelijk eenig besef kregen van de kloof, die ons van onze inferieuren scheidde, kwam tegelijk de wanhoop, deze wel nimmer te zullen kunnen overbruggen. Evenals de Heer HOOGEBOOM, hebben ook wij de vivisectie op onze manschappen toegepast, en dit niet alleen voor wat aangaat het verstandelijke, maar ook voor wat het moreele deel der opvoeding betreft. Wat we daarbij hebben verknoeid èn aan het individu èn aan de militaire gemeenschap, het is maar goed dat we het niet weten, want het zou ons nu nog — jaren daarna — wellicht te veel drukken.

En deze onze eigen ondervinding stellen we voorop om gerechtigd te zijn met nadruk te wijzen op de gebreken, die de officiersopleiding aankleven. Het onthouden van opvoedkundige kennis aan den a. s. troepenofficier is oorzaak, dat hij later meent iemands denkvermogen te

kunnen ontwikkelen zonder zich daarop voor te bereiden; dat hij de twee voorname uitingen van het zieleleven — gevoel en wil — gansch en al bij de soldatenvorming negeert en dus — verkracht; dat hij de zedelijke plichten tegenover de maatschappij, zijn meerderen, zijn minderen en ook jegens zichzelf, niet voldoende kent; en dat hij niet dan na veel teleurstelling en zwaren strijd op later leeftijd eerst kan inzien, dat het zooveel zeggende „sans peur et sans reproche” geen specifiek militaire strijdleus is, maar meer, véél meer de wapenspreuk vormt van *elks* door zielenadel gelouterd hart.

Bij de nieuwe regeling van het militair onderwijs bij de Kon. Mil. Academie (Rec. Militair 1895) heeft men het gemis aan gelegenheid voor de cadetten, om den troep te leeren kennen, willen vergoeden door jaarlijksche detacheringen en ongetwijfeld is dit eene noodzakelijke verbetering geweest, die de vorming van den a. s. troepenofficier ten goede kan komen. Het zou echter al te naïef zijn te meenen, dat men hem daardoor kan leeren zijn inferieuren verstandelijk en moreel op te leiden. *Hoogstens* zal het detacheren voor luttele maanden dat nut kunnen hebben, dat hij voor zijn persoon eenigermate gevormd wordt ¹⁾, en mogelijk ook nog dit, — hoewel zeer zeldzaam, omdat op dien leeftijd nog niet voldoende ernst daarvoor bestaat —, dat hij zal inzien de groote bezwaren, die er aan verbonden zijn, om als aanvoerder van zijn manschappen te *kunnen* optreden. Meer van die detacheringen te verwachten, zou getuigen van te weinig besef van wat het zeggen wil als „meerdere” van anderen op te treden, en van onkunde, door te meenen, dat eigen karaktervorming ook de kunst medebrengt, dat van anderen te vormen.

Er worden in het leger autoriteiten op onderwijsgebied aangetroffen, die alleen of bijna uitsluitend heil verwachten van eene goede vorming van den jongeling in het gezin. Reeds in het ouderlijke huis, dus vóór het indiensttreden, moeten reeds, zeggen zij, de zaden zijn uitgestrooid en tot ontkieming gebracht. Wij kunnen niet veel meer dan afwachten en de vruchten inzamelen door deze zaden verkregen.

Het wil ons voorkomen, dat deze passieve houding geheel verkeerd is en daarom niet genoeg kan worden bestreden. Zooals we reeds bij den aanvang van dit opstel zeiden, meent ook in de burgersamenleving een ieder van opvoeding verstand te hebben, zonder zichzelf daarvoor maar eenigszins te bekwamen, en het gevolg hiervan is, dat de jongelui, die zich voor de officiersopleiding komen aanmelden, gevormd en op-

¹⁾ Er zijn — en daaronder alleszins tot oordeelen bevoegde — personen, die meenen, dat zelfs dit doel niet eens wordt bereikt en dat, in stede van vorming, *mis*vorming het gevolg is. Dit zou dan het bewijs zijn, dat de leiding, die de aspiranten van de officieren bij den troep ontvingen, verkeerd was... En toch moet *die* leiding later den jeugdigen luitenant tot bruikbaar troepen-officier vormen!

gevoed zijn zooals dit den ouders goed voorkwam. Wat dit „goed” hier te beteekenen heeft, zal ieder naar de juiste waarde schatten, die weet hoe menigmaal de zorgen van den vader en de liefde der moeder in lijnrechte tegenspraak zijn met eene gezonde toepassing van opvoedkundige kennis. Op deze luk-raakleiding dan ook den ganschen last der verantwoordelijkheid te laten drukken, lijkt ons een enormiteit, die niet te verdedigen is. Geheel wordt daarbij uit het oog verloren, dat het leger tegenwoordig in den troepenofficier moet hebben een man, die bij de opvoeding en het vóórgaan van zijne ondergeschikten (dat geen kinderen meer zijn), weet wat hij wil, m.a.w. den weg kent, waarlangs voortschrijdende, in algemeenen zin gesproken, de beste resultaten te verkrijgen zijn. Bovendien verschillen de eischen, die ouders aan hun zoon als man en die wij aan onzen inferieur als soldaat stellen, zóó hemelsbreed, dat we het ongerijmd noemen te meenen, dat men voor de soldatenvorming kan volstaan met officieren, die alleen hierop kunnen bogen, dat zij vroeger een, wat men noemt, goede opvoeding hebben genoten.

Het is volkomen waar, dat de vroegere leiding in het gezin van grooten invloed is op de waarde als militair opvoeder in later tijd, en daarom mag het ons geenszins onverschillig zijn hoe de jeugd in school en huis groot gebracht wordt. Belangstelling hierin te toonen getuigt van het besef, hoe nauw het leger met de samenleving verbonden is en met welke onverbreekelijke wortels het legerorganisme aan den maatschappelijken bodem is vastgegroeid. Dit besef, het kan niet anders dan nuttig zijn in een tijd, waarin anti-militairisme en socialistische utopiën de maatschappij en *dus* ook het leger beroeren. Maar meer, dan die belangstelling te koesteren en dat besef levendig te houden, zal ons niet mogelijk wezen. Wij hebben ons tevreden te stellen met die krachten, welke vrijwillig te onzer beschikking komen, en aan ons is verder de taak deze te ontwikkelen, ten einde ze zoo productief mogelijk ten dienste van het leger te benuttigen.

In antwoord op hetgeen de Heer HOOYER had betoogd ten aanzien van de wenschelijkheid om de aspiranten bij de officiersopleiding beter te onderleggen in „militaire moraal”, zegt de Heer HOOGEBOM in zijn voordracht, gehouden in de Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, dd. 28 Februari 1896 (blzn. 286 en 287) o. m.: „Veel kan er nog gedaan worden, doch, in 's hemelsnaam, geen overlading, geen opzettelijke moraliseering. Op het tableau der studiën „volgens het Reglement van 1828 stond voor elk studiejaar één uur les „in zedekunde per week; *de ondervinding heeft het geschrapt* 1). Aan „de Militaire Academie te Westpoint wordt, behalve in onze vakken „en in mineralogie, rethorica, physiologie en astronomie, ook les gegeven „in psychologie en philosophie, en dat door een nagenoeg even sterk „leeraarspersoneel als aan de onze, en aan gemiddeld 265 cadetten.

1) Wij cursiveeren.

„Doch de resultaten van dat onderwijs zijn niet buitengewoon groot ¹⁾;
„hoe kan dit ook anders?“

Wij achten het hier wenschelijk deze zienswijze van een autoriteit op onderwijsgebied, als de Heer HOOGEBOOM is, voor zooveel noodig, te weerleggen. In de eerste plaats zal het duidelijk zijn, dat de zedekunde, waarvan sprake is in het Reglement van 1828, geheel iets anders beteekent dan de paedagogische en psychologische kennis, die wij op het oog hebben. Reeds de omstandigheid, dat die zedekunde aan de leerlingen van elk studiejaar gedoceerd werd, bewijst, dat men daarmede de vorming van den leerling voor zijn persoon beoogde. Bovendien werd onder deze kennis, in een tijd dat het ruwe en onbeschaafde nog maar al te veel toegang had tot het officierskorps, heel iets anders verstaan, dan wat men nu hiermede bedoelt. De eischen, thans aan elk aspirant gesteld, zijn nu van dien aard, dat men tegenwoordig de-zedekunde uit het Reglement van 1828 (lees: kennis, die leert om zich fatsoenlijk te gedragen) kan missen, en daárom het opzettelijk doceeren hiervan achterwege laat. Terecht wordt ingezien, dat *deze* ontwikkeling in moraal kan en moet geschieden in het gezin, en derhalve niet meer beschouwd moet worden als een onderdeel der opvoeding, aan de inrichtingen van militair onderwijs te geven.

En dat in de tweede plaats de resultaten van het onderwijs in psychologie en filosofie aan de Academie te Westpoint niet groot zijn, wie is het, die het zal betwijfelen, wanneer hij weet, op welke wijze de opleiding tot officier aldaar geschiedt. In het Militär Wochenblatt 1893, n°. 69 (dezelfde bron, waaruit ook de Heer HOOGEBOOM put), lezen wij, dat de toelating tot die academie slechts vordert: lezen en schrijven, benevens eenige kennis van de rekenkunde, grammaire, aardrijkskunde en geschiedenis van het eigen land (Amerika). Niettegenstaande deze geringe eischen moet toch in vier jaren tijd een studieprogram gevolgd worden, dat in omvang niets minder is, dan dat wat aan onze Militaire Academie bestaat, terwijl bovendien nog tijd moet worden gevonden voor het onderwijs in de vakken: mineralogie, rethorica, physiologie, astronomie, psychologie en filosofie! Weet men nu nog, dat de opleiding voor allen dezelfde is, dus dat de toekomstige troepenofficier — zij die voor de infanterie en cavalerie bestemd zijn — *evengoed als alle anderen*, de artillerie- en *ingenieurswetenschappen* (!) moeten bestudeeren, dan voorzeker mag men zich niet verwonderen, dat hier het onderricht in psychologische- en philosophische kennis voor den a. s. troepenofficier niet zeer vruchtdragend zal wezen. Het voorbeeld, te Westpoint aangehaald, is dan ook naar onze meening geenszins een bewijs, dat de opleiding ten aanzien van opvoedkunde, zooals wij bedoelen, voor *onze* legers geene goede uitkomsten zou opleveren.

Het vorenstaande samenvattende, komen we tot het besluit, het dringend noodzakelijk is, dat:

¹⁾ Wij cursiveeren.

- I. de troepenofficier *bij zijne benoeming* als bruikbaar onderwijzer van den soldaat en het kader kan optreden;
- II. hij de elementaire kennis bezit, noodig om 's menschen gevoel- en wilvermogen te verstaan en te begrijpen;
- III. hij de bezwaren weet, verbonden aan het in toepassing brengen van die kennis, zoowel bij het ondergeschikt zijn van zichzelf, als bij het uitoefenen van gezag over anderen, en hij de middelen kent om die bezwaren zooveel mogelijk te overwinnen; en
- IV. hij, naast liefde voor eigen roeping, eerbied koestert voor die van ieder burger, en weet, dat kastegeest niet meer is van onzen tijd; hij er van doordrongen is, dat elk leger zijn volk moet dienen en niet omgekeerd, waaruit dus voortvloeit, dat hij bij de leiding en aanvoering van zijne ondergeschikten rekening zal moeten houden met den bijzonderen aanleg van ons volk, nl. zijn vrijheidszin en zijn afkeer van ongemotiveerden dwang.

Op welke wijze wij ons voorstellen, dat aan deze eischen kan worden voldaan, willen we thans uiteenzetten.

Ten einde den aspiranten practisch te leeren hoe ze moeten onderwijzen, dus aan eisch I te voldoen, wordt steeds een voldoende aantal manschappen beschikbaar gesteld. Aan elk der *élèves* wordt een klasse gegeven en onder leiding van den leeraar, die daarbij wenken geeft en opmerkingen maakt, treedt elk leerling als onderwijzer op. Het te behandelen onderwerp moet verband houden met de eischen, die men aan den geoefenden soldaat kan stellen, en de wijze van onderrichten overeenkomen met de juiste opvattingen omtrent paedagogie en onderwijsleer. Methode, leervorm en leertoon moeten daarbij verklaard en door den aspirant practisch toegepast worden. Men zal dezen moeten wijzen op de grove fouten, die begaan worden, wanneer deze zaken niet of slecht in het oog worden gehouden, en die elk der leerlingen, eenmaal tot officier benoemd, in het leger, helaas! maar al te veelvuldig zal aantreffen.

Behalve tot de theoretische oefeningen, moet dit onderwijs zich ook uitstrekken tot de practische. Een afdeeling moet voor ieder leerling beschikbaar zijn. Nu is het niet om daarbij als groeps- of sectiecommandant op te treden, maar meer om die afdeeling in het terrein te onderrichten. De juiste en voordeeligste aanwending van het geweer en van de munitie, het nut en gebruik van terreinvoorwerpen, enz., moeten door de aspiranten worden *onderwezen*. Bovenal, — en hier betreden we een nog braak liggend veld, — moeten zij het moreel van den man opvoedkundig weten te versterken. Daartoe dient een hedendaagsch gevecht met zijn moorddadig vuur en de zware eischen, die het aan de geestkracht van ieder soldaat stelt, te kunnen worden geschilderd. Welke eigenschappen van hart en hoofd daarbij in werking komen, en wat *alsdan* zelfverloochening, plichtsbesef — en lijdelijke gehoorzaamheid beteekenen.

Als vanzelf sluit zich hierbij aan de oefening in het spreken, zoo

noodig voor den officier en onderwijzer beiden, om de onderwerpen, die in het nauwste verband staan met het hooger gevoel, te onder-richten.

Daar de toekomstige oorlogen oneindig meer van het moreel der manschappen zullen vergen dan vroeger, moet men er op bedacht zijn, dat moreel te versterken, en daarvoor is het noodig, dat, meer dan voorheen, de eigenschappen van 's mans gevoel- en wilvermogen benuttigd worden. Daarom eisch II, dat den troepenofficier reeds bij zijne opleiding de elementaire kennis omtrent die vermogens deelachtig worde, opdat hij deze later in de werkelijkheid kan toepassen. Geen droge opsomming van psychologische of philosophische definities wordt hier bedoeld, ook geen volledige behandeling van wijsgeerige stelsels, wat veel te veel tijd zou vorderen, maar eene eenvoudige verklaring van de voornaamste beginselen, waarop de zielkunde steunt, en van de wetten, die haar beheerschen.

Natuurlijk dat de toepassing van deze kennis in de practijk het voornaamste is, en daarom moet het in theorie geleerde gepaard gaan met het bijbrengen van voorbeelden uit het militaire leven, 't zij in het garnizoen, in de kazerne, te velde of in het gevecht (eisch III). De bezwaren, die zich in de werkelijkheid zullen voordoen, moet de jeugdige troepenofficier kennen, opdat hij later niet door teleurstelling ontmoedigd wordt en tot de oude sleur, d. i. tot het regeeren door middel van dwang alleen, vervalt. Om aan die bezwaren tegemoet te komen zal men hem niet onkundig mogen laten omtrent de middelen, welke kunnen dienen daarbij te helpen; middelen, nagenoeg alle bij hemzelf te vinden. Weten moet hij, dat niemand als leider van anderen kan optreden, zonder voldoende zelfkennis te bezitten, en dat evenzoo menschenkennis noodzakelijk is; dat 't een zoowel als 't ander kan worden aangeleerd of eigen gemaakt. Ook moet hij weten: hoe en in welken geest 's mans gemoed te vormen; hoe op diens gevoel te werken en welke schoone resultaten daarvan te wachten zijn; hoe en waardoor geestdrift te wekken; hoe lijdelijke gehoorzaamheid op te vatten en in toepassing te brengen; hoe krijgstucht te kweken en aan te wenden; enz.; en dit alles moet, zooals gezegd, door voorbeelden worden duidelijk gemaakt.

Hetgeen we in eisch IV formuleerden, dient beschouwd te worden als basis, waarop dit gansche onderricht moet steunen. Als toekomstig leider en aanvoerder van Hollandsche mannen, moet de troepenofficier bij de soldatenvorming in de eerste plaats rekening houden met den aard van ons volk en beseffen, dat een systeem van opleiding, wellicht voor Duitschers geschikt, voor onze natie beslist af te keuren is. Evenmin als 's menschen individualiteit, mag de aard van een volk bij de opvoeding (en vooral niet bij de militaire opvoeding!) verloochend worden, en als eene geweldpleging aan het heiligste, wat wij bezitten, moet het worden geacht, wanneer deze waarheid, zooals tot dusverre maar al te veel geschiedde, uit het oog wordt verloren.

Terecht wordt bij het bespreken van onderwijsbelangen opgemerkt, dat geen overlading mag plaats hebben, en, nu we hier met een nieuw studievak komen aandragen, rekenen we ons verplicht tegelijk de middelen aan te geven, om dit te voorkomen. Hoewel we meenen, dat de door ons gewenschte bijvoeging niet veel aan bepaalde studie zal vorderen, en overigens de wijziging in opleiding meer vormend dan inspannend voor den geest zal zijn, zoodat het gevaar van overlading niet zóó groot is, geven we toch toe, dat, al ware het alleen om den tijd er voor te vinden, iets anders moet worden opgeofferd.

Om de aspirant-troepenofficieren voor het geven van onderwijs te bekwamen, — dus aan den eersten eisch te voldoen —, achten we geen opoffering noodig. De tijd, welke thans in het laatste studiejaar aan het onderricht in reglementen en voorschriften besteed wordt (aan de K. M. A. 6 uur; aan den H. C. 4 uur per week), kan o. i. minstens voor de helft in dier voege benuttigd worden, dat de aspirant niet als leerling, maar als onderwijzer, en wel van reglementen en voorschriften, optreedt, terwijl het onderwijs geven bij de practische oefeningen kan geleerd worden gedurende eenige uren van die, welke ook thans aan die oefeningen zijn gewijd. Alleen de lessen in het andere deel der militaire opvoedkunde, vervat sub II, III en IV, vorderen inkrimping van den tijdduur, thans aan iets anders besteed, en wel \pm drie uren per week.

Op welke wijze men dezen tijd aan Academie of Hoofdcursus kan vinden is voor ons, buiten het onderwijs staande, moeielijk aan te geven. Volgens de studielijsten dier inrichtingen zouden we meenen, dat aan eerstgenoemde instelling het onderwijs in teekenen, aan laatstgenoemde de tijd, voor „eigen oefening” uitgetrokken, kon worden verminderd. In elk der drie studie jaren aan de Academie, besteedt men voor het teekenen van 3 tot 7 uren per week, zoodat elk cadet gedurende zijn driejarige opleiding niet minder dan 400 tot 800 uren aan de teekentafel doorbrengt. Nu willen we gaarne bekennen, dat van het teekenonderwijs eene groote vormende kracht kan uitgaan, maar men overschatte deze niet, wanneer er, zooals hier, sprake is van dat gedeelte, hetwelk voor specifiek militaire doeleinden moet dienen. Dit toch bestaat vooral uit het topografisch teekenen, hetwelk meer een peuterachtige securiteit dan eene breede opvatting van daarstellen, zooals bij het handteekenen, of een juist voorstellingsvermogen, zooals bij het rechtlijnig teekenen, vereischt.

Het komt ons dan ook voor, dat men den tijd, noodig voor het onderricht in militaire opvoedkunde aan de Academie, zeer goed kan vinden, door het aantal uren, aan teekenonderwijs besteed, te verminderen. Daar overigens het hier voorgestelde studievak alleen gedurende het laatste jaar in behandeling komt, zou men de schade, daardoor aan het teekenonderwijs toegebracht, gelijkelijk over de drie jaren kunnen verdeelen en dus minder voelbaar maken. Verder is nog een uur per week voor „eigen oefening” over, en zou ook dit uur, dunkt ons, het tekort aan tijd kunnen compenseeren.

Wat de „eigen oefening” aan den H. C. betreft, van de 12 uren per week, daarvoor bestemd, achten we het van geen overwegend bezwaar een drietal uren voor opvoedkunde af te trekken.

Daar wij, zooals reeds gezegd is, niet van nabij bekend zijn met wellicht bijkomende omstandigheden, geven we deze regeling voor beter, mits men de noodzakelijkheid blijve erkennen, dat de a. s. troepenofficier, zal hij zijn taak als leider zijner inferieuren naar de eischen van den tegenwoordigen tijd kunnen vervullen, geen vreemdeling meer mag blijven op het gebied van opvoedkundige kennis, en dat deze dus methodisch en naar vaste regels, binnen vooraf afgebakende grenzen, behoort te worden onderwezen.

* * *

Wij zijn er van overtuigd, dat onze zienswijze tegenspraak zal vinden, zoo niet geuit, dan toch gevoeld. God MARS is in zijn stalen kuras niet beweeglijk, en het is hem gewoonte geworden bij den steeds vooruitstrevenden tijdgeest eenige schreden achter te blijven. Dit is van hem nog zoo kwaad niet gezien, mits de afstand niet te groot wordt, waardoor de weg, door dien tijdgeest reeds afgelegd, niet meer te herkennen is. Alsdan bestaat er gevaar, dat onze held in al zijn grootheid op een dwaalspoor geraakt en bespottung zijn deel zal worden. Wel een hulpeloos kind wil men gaarne op het goede pad leiden, maar geen trotsche en zelfgenoegzame godheid, die meent dat juist in haar isolement haar kracht is gelegen. En nu meenen we op te merken, dat onze Hollandsche MARS, te midden van al het streven en dringen naar maatschappelijke hervormingen op sociaal en zedekundig gebied, tegenwoordig het spoor schromelijk bijster raakt. Vandaar: die *spot* met militaire traditie's en eer; die *afkeer* van het kazerneleven, waarvan anders juist zoo'n opvoedende kracht kan uitgaan; die *haat* tegen militaire hiërarchie en subordinaat. Ons volk — over een ander spreken we hier niet — heeft, naast zijn liefde voor, ook eene zuivere opvatting van zijn vrijheid en plicht, en eischt, dat zijn zonen, zij mogen bestemd zijn het moederland te beschermen of de koloniën te verdedigen, voortaan worden opgevoed en gevormd naar *zijn* geest. Niet naar slaafsche onderworpenheid, maar naar zedelijke vrijmaking van het individu wijst het kompas en daarnaar zal, of het wil of niet, óók het leger zich hebben te richten. Geen opsluiten in kastegeest, geen zich pedant hoog stellen, geen negeeren van opvoedkundige beginselen komt meer te pas. Zal het ideaal: „één volk, één leger!” verwezenlijkt worden, dan moet van ons, dus van het leger, de toenadering uitgaan en wij, officieren, daarom in staat worden gesteld den man tot soldaat te vormen op zedelijken grondslag en naar den geest, zooals ons volk, dat we te dienen hebben, het wil.

DUCIMUS.

Rij- en Africhtingskunst bij de Bereden-Artillerie.¹⁾

Als een gelukkig verschijnsel mag het beschouwd worden, dat bij de Bereden-Artillerie steeds zooveel belang gesteld wordt in de bruikbaarheid van man en paard ten behoeve van den practischen dienst in de batterij en, daarmee samengaande, in de meest doelmatige wijze van africhting.

Dit streven om te geraken tot een algemeen beteren toestand moet blijven bestaan, wil men niet, wat beweeglijkheid der batterij betreft, achteruitgaan.

Hoewel de pogingen en aanwijzingen, in die richting aangewend, met vreugde begroet moeten worden, zoo kan ik die, welke ANTONIUS ons voor de toekomst voorstelt, niet anders beschouwen dan als een achteruitgang.

In een paar artikelen in De(n) Militaire(n) Spectator van April en Juni ontvouwt A. den lezer als het ware een nieuw systeem van africhting voor man en paard, geheel brekende met de nu van kracht zijnde wijze van africhting, omdat deze, zijns inziens, onvoldoende resultaten oplevert.

Tot goed begrip der zaak en voor eene juiste beoordeeling is het hoogst noodzakelijk beide artikelen nog eens nauwkeurig na te gaan, wil men geen onware gevolgtrekkingen met A. gaan deelen, waartoe vele oppervlakkige lezers geneigd zijn waar het eene zaak geldt, die reeds zooveel gemoederen te recht of ten onrechte in beweging heeft gebracht, veelal als gevolg van het hebben willen verwachten van een ideaal toestand.

Een ieder zal de beide laatste alinea's van § 1. Ruiterschool Bereden-Artillerie onderschrijven, waar wij vermeld vinden: „Het is duidelijk, dat er een nauw verband moet bestaan tusschen de opleiding van den man en die van het paard, willen beiden later als één geheel samenwerken”.

„Voor de oefening van den ruiter moet men over goed afgerichte paarden kunnen beschikken, terwijl voor de dressuur van het paard uitnemend geoeffende ruiters noodig zijn”.

A. zou gaarne uit de laatste alinea het een en ander willen laten vervallen, hij beschouwt het als een ideaal toestand, dien men toch nooit bereiken kan.

Dit is, dunkt mij, een zeer ongezond en bedenkelijk standpunt, waarop hij zich al dadelijk plaatst; waar zou het heen moeten met al onze oefeningen, wanneer wij in dit opzicht allerlei concessies zouden gaan

¹⁾ Wij meenen, dat de „Rij- en Africhtingskunst bij de Bereden-Artillerie” thans voldoende in dit Tijdschrift is behandeld en toegelicht, zoodat wij de besprekingen daarover gaarne zouden sluiten en zulks aan de schrijvers over dit onderwerp dan ook beleefd in overweging geven. REDACTIE.

doen? Onwederlegbaar blijft het toch, dat een recruit onder behoorlijke leiding beter zal leeren rijden op een zeer goedgaand paard dan op een minder goedgaand; evenzoo hoe beter de remonterijder de rijkunst verstaat, des te beter zal hij zijn paard kunnen africhten.

De gewenschte toestand is derhalve, dat het depôt moet beschikken over een zeker aantal *goed* afgerichte paarden, welke moeten dienen bij het onderwijs der aanstaande remonterijders; deze kunnen dan op hun beurt met vrucht gebruikt worden bij de africhting der jonge paarden, welke, ingedeeld bij de batterij, geregeld het aantal goed afgerichte paarden kunnen aanvullen en vermeerderen, mits er voor gezorgd wordt, dat zij in een goeden dressuurtoestand blijven.

Gebiedend noodzakelijk voor eene juiste en *eerlijke* beoordeeling van de nu van kracht zijnde voorschriften voor de africhting van man en paard, is de toepassing daarvan gedurende een reeks van jaren, maar dan ook eene zuivere toepassing, onder zaakkundige leiding, niet slaafs; want elke africhtingsmethode is niet alleen gebaseerd op theorie (het boekje), maar ook op practijk (persoonlijke ondervinding).

Wien de theorie (het boekje) een leidraad wil zijn, moet die zelf aan de practijk hebben kunnen en leeren toetsen, zonder dat vindt hij er geen vertrouwen en bevrediging in. Daarom staat in het in 1900 ingevoerde „Reglement voor de Africhting van het Artilleriepaard” zeer imperatief als *ten eerste* voorgeschreven:

§ 396. Vereischten van den onderwijzer (beoordeelaar) van een klasse remontepaarden.

1°. Hij moet een opleiding hebben gehad volgens de beginselen van *dit* voorschrift, zoodat hij die beginselen *zelf* aan de practijk heeft getoetst en de *deugdelijke* waarde ervan heeft ondervonden.

Wordt nu in het algemeen aan dezen eersten eisch voldaan?

Zoo ja, dan ben ik zeker, dat de toestand beter zal worden (geworden is), dan bij de vroeger gevolgde africhtingswijze, ofschoon er natuurlijk toch altijd een zeker aantal paarden (doch minder dan vroeger) beneden het middelmatige zullen blijven.

Zoo neen, dan is de deugdelijke waarde niet *persoonlijk* ondervonden, er wordt dan van alles, oud en nieuw, door elkaar toegepast (dus het van kracht zijnde reglement wordt *niet* gevolgd), en, bevindt men nu bij de africhting den toestand niet naar wensch, dan is het, „dat nieuwe reglement deugt niet, of is niet toe te passen door gebrek aan goede remonterijders, of aan tijd en meer dergelijke „verontschuldigen”.

De excuse, van geen behoorlijke remonterijders te hebben, is niet op zijn plaats, daar de depôtcommandant zelf zijn aanstaande remonterijders bij het geheele regiment kan en mag uitzoeken, terwijl hunne opleiding geheel onder zijn leiding en toezicht kan geschieden.

Het reglement *niet* toe te kunnen passen uit gebrek aan ruiters en tijd komt mij eveneens eene onjuiste bewering voor, daar ik de africhting in haar geheele verloop bij een depôt zonder stoornis heb zien toepassen.

De beoordeeling van het voorschrift moet dus ontzegd worden, wanneer

niet de zekere overtuiging aanwezig is, dat het voorgeschrevene werkelijk is toegepast, daar *nooit* gevolgtrekkingen gemaakt kunnen worden uit zaken, die niet gebeurd zijn, of ze zijn valsch en onwaar.

Een zekere methode van rijden of africhten zuiver in alle consequentie te volgen, is niet gemakkelijk. Om maar eens een greep uit ons reglement te doen.

§ 585. Acht de Depôt-Commandant het noodig, dan kunnen, in het derde tijdperk der dressuur, de paarden zonder afgerichte paarden opnieuw worden aangespannen.

Deze oefening geschiedt dus nadat de remonte als rijpaard is afgericht en vroeger reeds als V. H. paard aangespannen in het tuig is geweest.

Nu komt het menigmaal voor, dat de paarden op een gegeven oogenblik slechter trekken dan een jaar te voren (einde 1ste tijdperk).

Overtuigd zijnde het voorschrift zoo *zuiver* mogelijk te hebben gevolgd, zou men dien achteruitgang allicht gaan toeschrijven aan de methode van africhten, b.v. aan de omstandigheid, dat de paarden in zoolang niet in het tuig zijn geweest en aan de doorloopen dressuur als rijpaard.

Bij mijne beschouwing neem ik als beginsel aan, dat de af te richten paarden omstreeks Juni (§ 534, Regl. v. Afr.) bij het depôt aankomen, zoodat op dit tijdstip de dressuur aanvangt.

De eerste reden, dat de paarden sedert tien maanden niet in tuig zijn geweest, is niet steekhoudend, daar paarden, die eenmaal door en door gewend waren aan de tuigen (einde 1ste tijdperk) nimmer naderhand blijken geven zich daartegen te verzetten. Het slechter trekken in het 3de tijdperk moet dus het gevolg zijn van de toepassing van de voorgeschreven middelen ter verkrijging van de evenwichtshouding van het paard in het 2de tijdperk, en wel het gevolg van de foutieve toepassing van de middelen voor de verzameling tot het maken van goede overgangen en tot verkrijging van evenwicht in den gang, waarbij over het hoofd wordt gezien, dat de dressuur van het paard nooit beoordeeld mag worden uitsluitend naar de houding van hoofd en hals, daar toch het juist onderzetten en overnemen van het gewicht door de achterbeenen, alleen de kenteekenen van evenwicht en verzameling en dus van eene goede dressuur zijn.

Menigmaal wordt de gang verkort door teugelwerking; vermeerderd aandrijven met zit en beenen wordt over het hoofd gezien; de gang wordt wel verkort, omdat de voortdrijvende kracht verminderd is, maar niet doordat de achterbeenen zich vermeerderd buigen; de drang der beweging (Schwung) vermindert geleidelijk als gevolg van de geringere ontwikkeling der voortdrijvende kracht, terwijl wij die juist zoo hoog mogelijk moeten opvoeren voor de grootst mogelijke ontwikkeling van trekkracht, doch die nu (gedurende het 2de tijdperk) in eene andere richting, nl. ter verzameling, benuttigd moet worden.

De dressuur streeft o. a. naar een goed geregelde werkzaamheid (werking) der achterhand, wat wil zeggen: het paard moet ieder oogenblik bereid zijn om op eene lichte inwerking van den ruiter, zoowel in

vrije gangen den last met de achterbeenen energiek voorwaarts te stuwen, als om de achterbeenen, terwijl zij den last dragen, in de gewrichten te buigen en veerkrachtig af te zetten (§ 15, Ruiterschool).

Zoodra dus verkorting van gang en verzameling geschieden ten koste van de voortdrijvende kracht der achterhand en derhalve ook ten koste van eene behoorlijke rugwerking, eene zaak waartegen voortdurend gewaarschuwd wordt in het Regl. v. Afr., dan zal dit, als noodzakelijk gevolg, vermindering van trekkracht met zich medebrengen.

Hierin moet dus de reden gezocht worden, wanneer slechter trekken in het 3de tijdperk voorkomt, en dit mag niet toegeschreven worden aan de verdeling der tijdperken en aan de daarin voorgeschreven oefeningen. Het reglement heeft *geen* schuld daaraan, *wel* de foutieve toepassing daarvan.

Het zou mij te ver voeren het voorschrift voor de africhting op den zelfden voet verder te bespreken, alleen zal ik hier en daar er nog op terugkomen bij de nadere beschouwing van het misschien sensatie verwekt hebbend artikel van ANTONIUS, dat ik zeer in het kort wensch na te gaan.

Op blz. 284, 4de alinea v. b., zegt A. door evenwichtshouding te verstaan: „de gelijkmatige verdeling van het gewicht op voor- en achterbeenen”, zonder meer. Is hier sprake van een paard in gang of wel stilstaande? Voor menigeen zal dit een duister begrip blijven, zoolang deze vraag niet beantwoord is.

Later bij de bespreking van de 5de alinea op blz. 285 zal ik hierop uitgebreid terugkomen.

Op blz. 284, 3de alinea v. o., laatsten regel, en 2de alinea staat: „het systeem met de onvoorwaardelijk bijgebrachte houding aan den teugel en de elastische rugwieling — het systeem STEINBRECHT (PLINZNER) zou het systeem van africhting bij de Bereden-Artillerie zijn.

In de eerste plaats is het systeem STEINBRECHT in alle opzichten *volstrekt niet hetzelfde* als het systeem, dat PLINZNER ons mededeelt in zijn geschriften.

Het systeem van africhting bij de Bereden-Artillerie is evenmin dat van PLINZNER.

Menigmaal is mij gezegd en werd er op gewezen, dat bij de toepassing van het Regl. aan de Rijsschool nooit doorgevoerd werd het beginsel van het brengen in de bijgebrachte houding door middel van de actieve Beizäumung, door PLINZNER aangegeven.

Die opmerking houdt dan toch voldoende in, dat bij de Rijsschool en bij het Regl. v. Afr. nooit sprake is geweest van eene zuivere toepassing van het systeem PLINZNER.

Waarom zegt A. dan, dat wij dit systeem, dat hij niet geschikt vindt voor de soldatenrijderij, bij de Bereden-Artillerie hebben ingevoerd?

De grondgedachte, welke het Regl. v. Afr. neerlegt in den „onvoorwaardelijk bijgebrachte houding aan den teugel”, is, dat elk bijgebracht zijn, waarin het paard met meer of minder geweld gehouden wordt, hetzij met of zonder hulpteugels, niet onvoorwaardelijk genoemd mag worden.

Onvoorwaardelijk is de bijgebrachte houding slechts dan, wanneer het paard elk verzet met hals en hoofd tegen de hand van den ruiter heeft opgegeven (Mil. Wochenbl. N°. 65, 7 Aug. 1886).

Op blz. 285, 3de al., zegt A. dat onze ruiterschool reeds 14 jaar in werking is. Ik moet dienaangaande opmerken, dat in 1891 de eerste proef er mede genomen is, dat in 1892 het voorloopig voorschrift voor het rijkunstig onderricht verscheen, en dat in 1893 de tegenwoordige ruiterschool haar eersten druk zag, derhalve is zij feitelijk heel ruim genomen eerst 10 jaar in werking, doch wij erkennen lang genoeg om er resultaten van te verwachten; 14 jaar is echter onjuist voorgesteld.

Hoe is nu gedurende dit tijdsverloop de toepassing van het voorschrift geweest? A. zal zeker ook wel gedurende die tien jaar nog al eens verschil van opvatting in toepassing hebben gezien van het voorschrift. Mag men daarom spreken van een te verwachten resultaat na een veertiental (lees 10) jaren? *Neen!*

Sedert men echter het voorschrift meer gelijkvormig is gaan toepassen, dat is sinds de oprichting van de Rijsschool te Bergen-op-Zoom (1895), zijn de verkregen resultaten van de nieuwere africhting beslist gunstiger dan voor dien tijd.

Dat de invoering van het nieuwe voorschrift geen plotselinge verandering ten goede tengevolge zou hebben, was reeds in 1891 voorspeld.

Wij lezen namelijk in De(n) Militaire(n) Spectator N°. 8 van 1891:

„Zou het besproken doel dan kunnen bereikt worden door het samenstellen van geheel nieuwe, zaakkundige voorschriften voor de opleiding van man en paard? Ik vermeen even zoo min.

„Aangenomen toch, dat men op den grondslag van de nieuwe beginselen had samengesteld het meest zaakkundige, denkbaar uitstekendste voorschrift voor de opleiding van man en paard, hoe wil men dan nog komen aan de onderwijzers, die met dat voorschrift in de hand instructie zouden kunnen geven in den geest van dat voorschrift (§ 396, ad 1, Regl. v. Afr. 1900; § 43, Ruiterschool 1896)?

„Om in den geest daarvan werkzaam te kunnen zijn, is eene degelijke voorbereiding door ernstige studie een vereischte, en daarvan ziet de tegenwoordige tijd nog lang de noodzakelijkheid niet in.

„Bovendien, men vergeete toch niet, dat het geschreven woord altijd nog maar is de gebrekkige uiting van de gedachte; en dat dit dubbel waar is, wanneer men met woorden oefeningen wil voorschrijven, die streven naar het verkrijgen van uitkomsten, welke door het gevoel en het oog moeten worden waargenomen, terwijl dit geheel onmogelijk wordt, wanneer het waarnemen van die uitkomsten zou moeten geschieden door personen, die zelf noch practisch, noch theoretisch gevoel en oog hebben voor de uitkomst, waarnaar zij moeten streven.

„Daarbij is in den regel het standpunt van ontwikkeling van schrijver en gebruiker van zulke voorschriften zóó verschillend, dat altijd, althans totdat het voorschrift verstaan en begrepen is, het toelichtende

„woord van den samensteller een onmisbaar vereischte is voor hem, „die het voorschrift practisch moet laten toepassen”.

Sedert de oprichting van de Rijsschool te Bergen-op-Zoom zijn wij derhalve een grooten stap in de betere richting vooruitgegaan, en doet zich dan ook de betere en zuiverder toepassing van de ruiterschool bij den troep werkelijk gevoelen, ofschoon leiding steeds noodzakelijk blijft.

PLINZNER geeft dit zelf ook aan in de voorrede van zijn „System der Reiterausbildung” (de basis van onze Ruiterschool):

„Een onvoorwaardelijke eisch is, dat het leger niet alleen theoretisch „maar ook practisch bekend worde met mijn stelsel, en dat kan alleen „geschieden, wanneer het officieel aan eene centraal-inrichting onder- „wezen wordt. Alleen dan zal het mogelijk zijn proeven te nemen, „die tot een *gerechtigd* en *rechtvaardig* oordeel kunnen voeren. Een „afkeurend oordeel, op zuiver theoretische gronden geveld, op de basis „van het tegenwoordige standpunt van de dressuur der paarden en „van het rijkunstig gehalte van den troep, kan mij niet weerleggen, „want ik geloof, dat alle tegenwerpingen, welke men thans maakt, groo- „tendeels zullen verdwijnen, wanneer eerst maar eens in een troep ge- „durende eene reeks van jaren man en paard naar mijne grondbegin- „selen zullen zijn opgeleid.

„Maar ook een oordeel, met deze practische proef tot grondslag, zal „alleen dan van beslissende waarde zijn, wanneer men deugdelijk ge- „*naarborgd* is, dat hij, die de proef neemt, het stelsel werkelijk goed „begrepen heeft, hetgeen — uitzonderingen daargelaten — slechts dan „het geval kan zijn, wanneer hij zelf *persoonlijk* dit stelsel aan de „practijk getoetst heeft”.

Heeft ANTONIUS, bij zijne beoordeeling over het resultaat van de ruiterschool, zich hier geplaast op het standpunt van den toeschouwer, of is hij zoowel bij de africhting van man als van paard eerlijk zelf onderzoeker geweest in de practijk? Kan hij zich ook rekenen tot de onder § 396, ad. 1, Regl. v. Afr. bedoelde personen? Heeft hij zelf wel eens een paard afgericht volgens de beginselen van dat voorschrift?

De beginselen, in het voorschrift neergelegd, zijn geheel gegrond op de persoonlijke ondervinding van cavaleristen uit den vreemde, niet alleen van PLINZNER maar ook van v. KRANE, v. ROSENBERG, SEIDLER, v. UNGER; ja, het is zelfs geheel doordrongen van dezelfde beginselen als die, welke neergelegd zijn door * * in de „Natürliche Reitkunst”, zoodat het voorgekomen is, dat bij een gehouden theorie over de rijkunst, aangaande de verschillende oefeningen die noodig zijn alvorens de ruiter kan streven naar eene gelijke gewichtsverdeeling over voor- en achterhand, dus naar kunstmatig evenwicht, de opmerking gemaakt werd, dat dit alles reeds behandeld was bij de bespreking van het Reglement van Africhting, terwijl het toch een brokstuk vertaling was uit de „Natürliche Reitkunst”.

Zulke ontdekkingen geven reeds meer vertrouwen in het voorschrift,

dat in 1900, derhalve vóór de „Natürliche Reitkunst”, in het licht verschenen was.

Heeft A. beide voorschriften wel nauwkeurig met elkaar vergeleken?

Op blz. 285, 5^e al., slaakt A. de verzuchting: „snel tempo, lage houding der paarden, die absoluut niet in evenwicht gaan, leunende in de hand van den ruiter of achter den teugel gaande”.

Is de draf van 225 M. een snel tempo? De beoordeeling van het model tempo is niet eenvoudig, vooral voor hen, die in een kort tempo de quintessens van manègerijden zien. — De andere door A. gemaakte opmerkingen duiden ten duidelijkste aan, dat hij slechts iets verwacht van eene betrekkelijk hooge stelling, daar hij het gaan der paarden in bedoelde klasse alleen beoordeelt naar den stand van den uiterlijken vorm van hoofd en hals; van beweging der achterbeenen spreekt hij niet.

(Mil. Wochenbl., N°. 31 van 1900):

„Het komt er niet op aan, hoe hoog of hoe diep de neus staat, maar wel hoe de aanhoudingen doorgaan en hoe de achterbeenen zich bewegen. Ge moet bij uwe beoordeeling zien naar de achterbeenen en niet alleen naar hals en hoofd! Volkomen *onjuist* is de zoo dikwijls aangevoerde bewering, dat „lage stelling” gelijkkluidend zou zijn met „op den kop rijden”.

„Evenmin beteekent „oprichting van hoofd en hals” alleen belasting „der achterbeenen”.

„Zonder intensieve beenwerking mag men rijden in welke stelling van hoofd en hals men wil en volgens welk systeem ter wereld ook, maar *dan* wordt ieder paard *op den kop gereden*”.

Ware de houding (A. meent zeker *stelling*, want de houding is de vorm van het geheele paard) maar wat hooger geweest bij die besturingslessen, dan zou hij tevreden zijn geweest; de paarden leunden dan niet op den teugel, doch zijn daarom niet aan den teugel.

(Mil. Wochenbl., N°. 65 van 1886):

„Het feit, dat ieder eerlijk eskadronscommandant aan het eind der „gebruiksperiode over veel meer *te hooge* (aanwezigheid van SEIDLER's „Schleifzügel, slofteugel) dan *te lage* neuzen te klagen heeft, is toch niet te loochenen en leert ons duidelijk genoeg, dat de door ons in „de dressuur verkregen bijbrenging volstrekt nog niet voldoende en zeker „bevestigd of liever ongedwongen (zonder martingal) verkregen was. Op „onze wijze wordt datgene, wat wij wenschen, in de verste verte niet „bereikt. Laten wij het dan maar eens beproeven met het PLINZNERsche „*te veel*, misschien blijft ons dan in het gebruik *het gewenschte* over”.

Reeds meermalen merkte ik op, dat de instructeur naast de ruiterschool (Regl.) noodzakelijk practijk moet hebben en dat voorlichting van oudere der zake kundigen steeds noodig zal blijven en blijken.

De oefeningen in korte gangen zijn, om het paard in een goeden dressuurtoestand te houden, gevaarlijker dan die in gangen met het modeltempo, deze vernietigen ten minste de voortdrijvende kracht der achterhand niet, terwijl gene bij ongeoeffende ruiters zeer spoedig ont-

aarden in wegstormen in de beteekenis van overijlden gang of telgang, met het noodlottig gevolg van het bederven van den gang.

A. zegt verder als opmerking „absoluut niet in evenwicht gaan”.

Stelt hij zich dan voor, dat een paard, waarop een ongeoeffend ruiter (recruut) allerlei verkeerde hulpen doet (hij kent ze namelijk niet), zoodat van overeenstemming tusschen hand- en beenwerking, waarbij de teugelhulp niet naar eisch is voorbereid door de beenhulp, geen sprake kan zijn, in rijkunstig evenwicht gaat en kan blijven gaan? Ik wensch het A. bij zijn instructie van harte toe, ofschoon het mij als een wonder voorkomt, daar zelfs het meest ideaal afgericht schoolpaard zuivere hulpen noodig heeft, al zijn zij geringer, om in den toestand van rijkunstig evenwicht te blijven, want dit bedoelt A. met evenwicht (blz. 284, 4de alinea).

Ter verduidelijking van hetgeen men wel onder evenwicht moet verstaan, is juist de bestudeering van de „Natürliche Reitkunst”, zoo aanbevelenswaardig, vooral voor hen, die evenwicht bij een paard altijd willen aanzien voor rijkunstig evenwicht, wat volstrekt niet het geval is.

Daar A. den lezer meermalen bovengenoemd werk heeft aanbevolen, is hij natuurlijk volkomen op de hoogte van de daarin voorkomende „beschouwingen over het evenwicht in het algemeen en over rijkunstig evenwicht in het bijzonder”. Het zal hem derhalve bekend zijn, dat bij een zich bewegend paard onder den ruiter sprake kan zijn van:

1°. evenwicht in den gang (Natürliche Reitkunst, blz. 5);

2°. rijkunstig evenwicht.

Het sub 1° bedoelde evenwicht kan zonder dat, onder 2° genoemd, aanwezig zijn.

Het rijkunstig evenwicht daarentegen gaat steeds samen met het evenwicht in den gang.

Ad 1. Wanneer er eene zoodanige overeenstemming bestaat tusschen de rompbeweging en de beenzetting, dat het verliezen en het herwinnen van het evenwicht regelmatig plaats heeft en de gang geregeld wordt onderhouden en verzekerd, dan noemt men dit „evenwicht in den gang”. Er is dan ook ruggang. Heeft nu de rompbeweging regelmatig plaats, zich uitende in het bewaren van het tempo, worden de beenen tijdig en op de juiste plaats ter ondersteuning neergezet, tevens de plaats vanwaar zij in overeenstemming met de werking der zwaartekracht en de wijze van gaan door regelmatige rompbeweging het tempo onderhouden, dan is er evenwicht in den gang (Er is dan ruggang).

Dit evenwicht in den gang is evenzoo goed bestaanbaar en kan aanwezig zijn bij het paard, dat in de natuurlijke houding, dat in rijkunstig evenwicht, als bij het paard, dat in de verzameling gaat, m. a. w. *het hangt niet af van de wijze, waarop het gewicht over vóór- en achterhand verdeeld is.*

Ad 2. Onder „rijkunstig evenwicht” verstaat men het gelijkmatig verdeeld zijn van den te dragen last over de ondersteunende beenen, in verhouding van het natuurlijk draagvermogen en de individueele kracht

Welke blz.?

der ledematen. Derhalve achterhand meer belast dan voorhand, zoodat de richting der wervelkolom horizontaal wordt (niet te verwarren met de richting van de bovenlijn bij het uitwendige paard).

Zoolang men derhalve bij de besturingslessen, om welke reden dan ook, niet kan streven naar rijkunstig evenwicht, wijde men zijn aandacht in hoofdzaak aan het behouden van evenwicht in den gang, wat gemakkelijker te bereiken is in het model tempo, dan bij beoefening van zoogenaamde foutieve kortere gangen, waarbij het paard evenmin aan den teugel is.

Ik onderschrijf daarom geenszins het gezegde in de 6de alinea van blz. 285. Er is nooit kwestie van den ruggang bij overijlde gangen, maar wel degelijk bij snelle gangen, wanneer er slecht evenwicht in den gang is.

De op blz. 285, 3de al. v. o., meegedeelde opmerking moet ik ten stelligste tegenspreken, tenzij een ongeschikt, of wel een nog niet als instructeur genoeg leiding gehad hebbend persoon de rijles geeft. Doch welk systeem ter wereld is dan naar eisch en waarheid toe te passen!, laat staan dat een dergelijk instructeur later zijn oordeel over de al of niet deugdelijkheid van het systeem of het voorschrift ten beste moet geven?

Deze alinea en de volgende geven dan ook zeer onzuivere toestanden weer, die lang niet vleiend zijn voor de autoriteiten onder wier toezicht de algemeene africhting als ruiter geschiedt.

Onderaan blz. 285 bespreekt A. de resultaten van de zitoefeningen met behulp van het balspel, die het eerst beschreven zijn door Graaf DÉNIS SZÉCHÉNYI.

Enkele opmerkingen en toelichtingen dienaangaande, strekkende om enkele gemaakte, eigenaardige gevolgtrekkingen eenigszins te weerleggen, wil ik hieraan toevoegen.

SZÉCHÉNYI schreef twee werkjes:

1°. Beitrag zum Reitunterricht.

2°. Verschiedenes über Reiten und Fahren.

In het eerste wordt door hem de methode van het balspel ontvouwd. Het zou mij te ver voeren dit zelfs in het kort te behandelen, en toch is het eigenaardig enkele daarin gemaakte opmerkingen te releveeren.

Zoo zegt hij: „Vele wegen leiden naar Rome, evenveel methoden zijn er om te leeren rijden. De meeste zijn goed, wanneer men ze juist begrijpt en naar eisch toepast. De methode is samengevat in: 1°. balspel te paard; 2°. den zit te bevestigen door *systematisch* en vroeg barrière-springen; 3°. dadelijk aanvangen met voltige.

Hij longeerde elken leerling en gebruikte als voortdrijvende hulp de zweep. Tot zoover is alles juist, wat A. aanvoert, doch toen er zich langzamerhand meer leerlingen kwamen aanmelden, bleek de methode te tijdroovend zijn.

In „Verschiedenes über Reiten und Fahren” zien wij nu, dat SZÉCHÉNYI door een bezoek in een hypodrome op de kermis op het denkbeeld kwam de paarden bijgezet los achter elkaar te laten gaan achter een voorrijder en verving daarmede het longeeren.

PLINZNER was dus *niet* de uitvinder van de methode om paarden in eene klasse te vereenigen, zooals A. bovenaan blz. 286 aanhaalt, zijn bedenkingen en gevolgtrekkingen daartegen kunnen de ruiterschool niet schaden.

Waar het achterlijke en angstige recruten aangaat, schrijft de ruiterschool voor, dat aan hen onderricht zal worden gegeven aan de longe op zadel met beugels (§ 48).

Derhalve juist zooals SZÉCHÉNYI aanvankelijk zelf deed. Die paragraaf heb ik *meermalen* zien toepassen en ook zelf toegepast.

SZÉCHÉNYI vermeldt in zijn tweede werkje (blz. 81), dat hij brieven van tevredenheid ontving over de toepassing van het balspel. De meeste brieven toonden aan, dat de methode niet zoo geheel juist in de uiterste consequentie werd toegepast (dezelfde fout). Het verheugt hem, dat men toch goede resultaten kreeg. Alle kleinigheden, zegt hij, *kan* men niet voorschrijven, ze zouden als van geen waarde over het hoofd gezien worden, terwijl juist die kleinigheden, op hun tijd toegepast, de grootste gevolgen hebben.

Aangaande de volgende punten bemerkte hij dikwijls eene verkeerde toepassing:

1°. Velen gebruiken het barrière-springen om den man courage te geven en zorgen daarom dat de man uit het evenwicht komt, of wel van het paard valt.

2°. Anderen blijven bij het springen steeds den zit verbeteren en trachten dezen correct te maken.

Beide is geheel in strijd met de grondgedachte van het systeem.

Ad 1. Het zachte zand lokt er toe uit om courage te oefenen. In den aanvang moet echter gewerkt worden op *vertrouwen*, om zoo snel mogelijk een zekeren, meegaanden zit te geven, dit is hoofdvereischte.

Ad. 2. Het corrigeeren van den zit moet geheel door werpen met den bal geschieden, daarom is oordeelkundige leiding noodig. De leerling moet juist zijn zit vergeten. Dat corrigeeren doet voortdurend aan den zit denken, terwijl de goede zit onbewust, nu en later, moet worden aangenomen.

Hiermede van beide werkjes afstappende, beveel ik de bestudeering er van ten zeerste aan, vooral wanneer leiding en raad van ouderen bij het onderwijs der zitoefeningen mocht ontbreken.

Ik moet A. opmerken, waar hij aanhaalt dat PLINZNER (blz. 286, 1^e al. onderaan) bij de laatste uitgave van zijn „System der Pferde-Gymnastik” de tactmatige beenhulpen voor den gewonen soldaat te moeilijk uitvoerbaar vindt (wel degelijk van practisch nut) en daarom meer op den achtergrond plaatst, hij met veel aandrang wijst op de fijn aantippende spoor.

Hoe rijmt zich dat? zal men wellicht zeggen.

Die spoorwerkingen zullen toch niet in een willekeurig pikken mogen vervallen, daar van haar alleen succes (gehoorzaamheid) is te verwachten, wanneer zij aangebracht worden in den tact der beweging — Voor de middelsoort ruiters, zegt hij, zal het in lichte aansluiting met het

paard liggende onderbeen, dat, eenigszins teruggebracht, gereed is om de spoor licht te laten voelen, de voorkeur verdienen. Deze wijze van doen wordt door PLINZNER in de laatste uitgave duidelijk op den voorgrond gesteld. — De tactmatige beenhulp treedt op den achtergrond, de tactmatige spoorhulp op den voorgrond: de tweede is echter niet mogelijk wanneer het gevoel, noodzakelijk voor de eerste, ontbreekt.

A. van meening zijnde reeds na een dertigtal lessen over te kunnen gaan tot de besturingslessen, dus tot het laten uitvoeren van hulpen, zoo acht ik het niet ondienstig enkele opmerkingen aan te halen van autoriteiten op rijkunstig gebied in Duitschland, vooral met het oog op het door hem verkregen resultaat, waaraan natuurlijk het voorschrift niet schuldige is, noch in goeden noch in kwaden zin.

Juiste beoordeeling van het resultaat is de eerste eisch.

* * (Natürliche Reitkunst).

* * zegt: „Ik heb haar (Reit-Instruktion) in dit nieuwe gewaad (de door * * aangegeven middelen) tien jaar practisch beproefd en bevonden, dat zij het groote voordeel heeft van algemeen verstaanbaar te zijn voor allen, ook voor den gewonen man! Het practische resultaat was, dat de beter begaafde (let wel) na 14 dagen, de gemiddelde na 3 à 4 weken zijn paard werkelijk begon te rijden, niet alleen te bestijgen (* * is de instructeur, die 10 jaar zelf toepast en laat toepassen). Ik ben overtuigd van hare practische waarde voor ruimere kringen (waar het even zuiver moet toegepast worden), al moge dan ook de hoofdzaak, het practisch bewijs te leveren aan het paard zelf, *ontbreken*.

Ik, de geniale * *, ben overtuigd; de hoofdzaak, om het practisch bewijs te leveren aan het paard zelf, kan ontbreken. Vergelijk Mil. Speet. N°. 8, 1891, blz. 475, de opmerking aangaande de invoering van de beginselen van PLINZNER in onze voorschriften.

3de al. Hoezeer ook persoonlijk hiervan overtuigd, zoo is dit geen bewijs en niet voldoende, om anderen die meening op te dringen:

4de al. Alleen de practijk kan, en mag, en moet dit uitwijzen.

Een zeer eigenaardige overeenkomst van gedachten inderdaad! Let bovendien wel, het practisch bewijs te leveren aan het paard zelf kan ontbreken. Welk een wapen in de hand der twijfelende tegenstanders om zijne beginselen als niet deugdelijk voor de practijk te qualificeeren.

Deutsche Reit-Instruktion.

Zij verlangt te eenen male eerst den „ungezwungenen, sicheren Sitz”. „Es musz nunmehr dahingestremt werden dasz der Recrut auf sein Pferd einwirken lernt, *jedoch* stets mit Berücksichtigung des richtigen Sitzes”.

In het bovenaangehaalde uit het Deutsche reglement beteekent de „richtige Sitz” — den „ungezwungenen, sicheren Sitz”, terwijl juist het „*jedoch*” er als waarschuwing staat tegen het ondoordacht, zoo gaarne eischen van den „vorgeschriebenen Militärischen Sitz” (naar eene zekere houding streven), waardoor het leeren van juiste inwerkingen zoo beuoelijkt wordt.

v. ROSENBERG, Zusammengewürfelte Gedanken über unsern Dienst.

„Das Beibringen der militärischen Formen ist ein Ausputz der zuletzt „kommt“, want „kann der Mann erst reiten, dann ist die Form schnell „hinein gebracht, u. s. w.“.

Zoowel het Duitsche reglement als v. ROSENBERG waarschuwen derhalve met den meesten ernst tegen het laten aannemen van eene bepaalde houding, vóórdát de juiste, ongedwongen meegaande zit volkomen bevestigd is. Elke overhaasting vinden zij dus nadeelig.

Gespräche über Reiterei, von HOHENLOHE.

„Es wird nur zu oft in der Praxis dadurch gefehlt, dasz der Lehrer „sich mehr an den Buchstaben der Reit-Instruktion hält, als an der Sinn. „Es wird nach der Schema gearbeitet und nicht berücksichtigt, dasz „die Menschen nicht gleichmässig günstig gebaut sind, und der Eine „mehr Zeit gebraucht um einen richtigen Sitz zu erlernen, als der „Andere, u. s. w.“.

v. ROSENBERG.

„Der Rekrut musz innerhalb 6—8 Wochen einen losen, gefälligen „Hang des ganzen Körpers haben, richtigen Sitz der Mittelpositur, „richtige Führung und Gewichtsvertheilung in allen Gangarten, oder „der Lehrer versteht sein Metier nicht“.

Om deze aanhaling naar eisch te kunnen beoordeelen, dient het volgend uit v. ROSENBERG'S werk:

Seite 11, regel 10 v. o. Tot het verkrijgen van den goeden zit op de deken zijn noodig 6—8 weken, of 36—48 dagen.

Seite 10, regel 2 v. b. „Man lasse nie unter 2 Stunden reiten“.

v. ROSENBERG vindt derhalve 72—96 lesuren noodzakelijk ter verkrijging van den goeden zit alvorens over te gaan tot het rijden met hulpen op het zadel, waartoe reeds gedurende het rijden op de deken eenigszins de grond is gelegd (het leeren uitvoeren van hulpen, niet het rijden met hulpen).

In onze meeste garnizoenen gaat men over tot het rijden met hulpen op het zadel na $70 \times \frac{3}{4} = 52$ uur, terwijl het leeren uitvoeren van hulpen van te voren individueel onderwezen is.

A. zou het willen en kunnen doen in 22 uur minder, nl. in 30 uur. Is men daartoe door de noodzakelijkheid gedwongen, dan is men *niet* gerechtigd het verkregen resultaat op rekening te schrijven van de ruiterschool. Men moet bij die overhaasting niet vergeten, dat slechte en goede recruten er door op één lijn gesteld worden, iets waartegen SZÉCHÉNYI reeds waarschuwt.

Gespräche über Reiterei, v. HOHENLOHE.

Seite 128: Wenn beim Reitunterricht mit Allen gleichmässig weiter „gegangen wird, so verdirbt der Lehrer Diejenigen, die den richtigen Sitz noch nicht haben, auf immer“ (Gevolg van overhaasting in het „algemeen).

Seite 198: „Dann ersetzt er durch Festklemmen, was er durch „Ba- „lance“ erreichen soll, wie man das nennt. Er sucht durch Kraft zu „erlangen, was lediglich Resultat des Sitzes sein musz“.

*3 jaarige
dierstijp*

Seite 199: „Dauert es nicht zu lange, bis der Recrut dahin kommt „(het vinden van evenwicht, zonder beugels rijdende)? — wenn man „das probate Mittel fleiszig anwendet, dasz die Reit-Instruktion empfiehlt. „— Nein! Das sind die Frei-Uebungen zu Pferde” (In ons reglement balspel, voltigeeren, barière-springen onder zaakkundige leiding).

VON RAM (verkorte VON KRANE):

Seite 37: „Die Gewinnung des Gleichgewichtes ist die erste Aufgabe „bei den Reiter auf Decke, alles Uebrige bleibt vorläufig unberücksigt, „tigt, denn man musz nicht alles auf einmal erreichen wollen.”

Ik zou daarom een ieder raden, volg de ruiterschool zoo nauwkeurig mogelijk, het minimum aantal lessen aangegeven voor iedere oefening is, zooals uit bovenstaande aanhalingen blijkt, niet ondoordacht daarin opgenomen.

Bovendien zijn, evenals de andere voorschriften, de rijkunstige voorschriften ingevoerd om ze op te volgen.

Onderaan blz. 286 geeft A. als zijne conclusie aan, dat het een ideaaltoestand is, dat een paard, zich regelmatig op eene gebogen lijn bewegende, de wervelkolom buigt naar het beloop van die lijn, en staft die redeneering door vergelijking met het gaan van een tram, die stootend en kuarsend (niet regelmatig) den hoek van een straat omgaat. De tram gaat *niet* regelmatig, het paard moet vermeerderd trekken, zij doorloopt een gedeelte van een veelhoek evenals het rechte paard dat een volte moet gaan. Van het zich regelmatig bewegen is dan geen sprake.

In „Gymnasium des Pferdes” van STEINBRECHT wordt op blz. 59, regel 6 v. b., gezegd: „denn das richtige Einhalten einer Kreislinie bedingt „eine der Grösze derselben entsprechende Biegung seines Körpers”; blz. 102, regel 12 v. b.: „Eine richtig abgerittene Kreislinie erfordert „eine derartige Biegung der Wirbelsäule, dasz dieselbe einen Theil von „ihr ausmacht, und steigert sich daher die Aufgabe für das Pferd mit „der Kleinheit der von ihm zu beschreitenden Kreislinie”.

Regl. v. Afr. blz. 72 „de juiste buiging is een eisch voor de juiste gewichtsverdeeling rechts en links, noodig voor de gelijke teugelspanning”.

Waar in het bovenstaande gesproken wordt van buiging van het paard, wordt daarmee bedoeld ribbenbuiging, derhalve buiging der wervelkolom.

Een gebogen paard voorwaarts gereden doorloopt een cirkel, een recht paard voorwaarts gereden een rechte lijn, hoogstens een veelhoek, met een groot aantal zijden en hoeken, maar nooit een gebogen lijn.

Leert men den man niet van het begin af om zijn paard de buiging te geven afhankelijk van de grootte van de volte, dan keeren wij terug tot datgene waartegen Generaal v. ROSENBERG gestreden heeft, nl. men leert den man wel bewegingen maar geen gevoel, en legt daarmee den grondslag voor eene africhting van man en paard door middel van poedel-dressuur, waarvan A. dan ook niet afkeerig schijnt te zijn!

In tegenstelling met A. kan ik den lezer mededeelen, dat juist bij de bedoelde zitoefeningen de bijgezette (niet bijgetrokken) paarden nage-noeg alle gebogen den hoek doorgaan, terwijl het door den voorrijder

bereden en bestuurde paard daaraan veel te kort komt, waartoe men slechts heeft te zien naar volgen van het buitenachterbeen in de richting van het buitenvoorbeen.

Daarom nogmaals: laten wij niet terugkeeren tot de vroegere fout bij de opleiding van den man, dat men hem bewegingen leert en geen gevoel. Een poedelvoorschrift hebben wij niet noodig, noch voor den man, noch voor het paard.

Op blz. 287, 2e alinea, de africhting van den remonteberijder besprekende, vindt A. het leeren van recht-richten en rijden met buiging idealiseeren.

Begint niet elk talentvol ruiter zijn paard recht te richten om te geraken tot eene gelijkmatige teugelspanning en te rijden met buiging? Moeten wij nu den remonteberijder niet daarop wijzen, opdat hij later bij de africhting van zijn paard er gebruik van kan maken? Hoe wil A. een paard verzamelen, als hij het recht-richten, het rijden met buiging om afwisselend den binnenachtervoet meer te kunnen belasten, achterwege wil laten? Deze oefeningen zijn, met de zijgangen, *middelen* om tot het doel, vermeerderde buiging van de gewrichten van de achterhand, te geraken, maar *nooit doel* (eindpunt) op zichzelf om er eene inspectie mee op te luisteren.

A. is tevreden met ruiters, die eene zachte, lichte hand bezitten, die kunnen drijven met zit en beenen en die in staat zijn den ruggang te onderkennen. Daarmee kan hij paarden africhten die voldoen aan den eenvoudigen eisch, dat zij aan den teugel gaan. Ik ben bang, dat A. *nooit* over zijn ruiters tevreden zal zijn, geweest is, of zal worden, want de toestand, waarmede hij tevreden is, noem ik een *ideaal toestand*. Wat zou men prachtige resultaten verkrijgen met zoo'n uitgelezen schaar remonteberijders! De eenvoudige eisch (!) van aan den teugel te gaan zal dan spoedig verkregen zijn.

Welke middelen wil A. daartoe aanwenden?

Hoe zal hij zijn leerlingen den ruggang doen onderkennen, wanneer hij reeds na een dertigtal lessen (dan hebben zij zich dat gevoel nog niet eigen gemaakt) wil overgaan tot besturingslessen, waarbij natuurlijk het evenwicht in den gang onderbroken en den ruggang onderdrukt wordt door de valsche en slechte besturing?

Hoe komen zijn paarden aan den teugel (lees aan *twee* gelijkmatig veerkrachtig gespannen teugels), wanneer niet, evenals bij den talentvollen ruiter, gestreefd wordt naar recht-richten en het nemen van buiging (ribbenbuiging).

De eischen van A. kan ik niet eenvoudig noemen, ik vind ze daarentegen zeer hoog.

Verder op blz. 287 verklaart A. het systeem PLINZNER niet toepasselijk te vinden voor de soldatenrijderij, omdat er te veel moet worden aangedreven met zit en beenen, als wel doenlijk is voor den gewonen man.

Major v. UNGER zegt dienaangaande in het Mil. Wochenbl. N°. 31 van 1900: „Evenmin beteekent „oprichting van hoofd en hals alleen” „be-

lasting der achterbeenen", „zonder *intensieve* beenwerking mag men rijden „in welke stelling van hoofd en hals men wil, en volgens *welk systeem ter wereld ook*, maar dan wordt ieder paard op den kop gereden”.

Aandrijven met zit en beenen blijft onontbeerlijk, ieder onderwijzer en ruiter dient daarvan overtuigd te zijn, wil men niet vervallen in het rijden van voor naar achter. Slaan wij „Natürliche Reitkunst” op, dan vinden wij overal, om niet alle bladzijden aan te halen, den eisch van energiek aandrijven met zit, beenen en sporen, zoowel om het paard te noodzaken tot het laten vallen, strekken van den hals (het zich plaatsen van het spierstelsel in een gunstig verband, wat voortdurend onderhouden moet worden), als, hiervan gebruik makende, tot het verplaatsen van het zwaartepunt naar achter door middel van de passief tegenhoudend (geen oprichtend) geplaatste hand in verband met de vereischte kruiswerking. Let wel . . . : geen actieve hand, geen oprichting, maar voortdurend en uitsluitend aandrijven met zit en beenen.

Terloops zij nogmaals opgemerkt, dat het voorschrift voor de africhting der paarden meer het „Gymnasium des Pferdes” is en *niet* het systeem PLINZNER, al komt het er veel mee overeen.

Hetgeen A. verder bespreekt op blz. 288, 2de al. v. o., is van zulk een omvattenden aard, dat ik daarop niet verder zal ingaan. Daarom slechts dit: A. zegt „de vrachtrijder heeft voor op den stukrijder, dat zijn paard geen ruitergewicht behoeft te dragen”. Op den duur zal het trekpaard het ontegenzeggelijk langer volhouden, wanneer het geen ruitergewicht behoeft te dragen. Doch juist bij het aantrekken en het aanzetten schijnt het ruitergewicht soms van veel invloed te kunnen zijn; dit leert ons ook de vrachtrijder, die bij het aantrekken van een zeer zwaren last een zak zand op den rug van zijn paard legt.

Anatomisch laat zich dit ook verklaren.

Zooals algemeen bekend zal zijn, moet het goed trekkend paard zich bewegen met een absoluut gewelfden rug. Wanneer nu de rug werkelijk een kromme lijn, vormt, dan zal de lange rugspier, gelegen aan den omtrek dier kromme lijn, langer zijn, dan wanneer de rug een rechte lijn vormt. Veroorzaakt dit bovenmatig langer worden (bij een zeer zwaren last) het paard spierpijn, dan zal het zich daartegen verzetten en den rug niet welfen.

Ongetwijfeld heeft dit gedeelte der lange rugspier bovendien grooten invloed op de verheffing der voorhand en zulks in verband met andere spiergroepen der achterhand.

Het bewijs daarvoor ligt in het feit, dat bij het in beweging brengen van zeer zware lasten nu en dan al de spierkracht der lange rugspier noodig is om het te sterk krommen van den rug tegen te gaan, zoodat niettegenstaande alle inspanning het paard geen stap vooruit komt. Wordt nu de rug door een dood gewicht zoodanig belast, dat een gedeelte der spierkracht vrijkomt, dan ziet men het paard onmiddellijk vooruitgaan. Die vrijgekomen spierkracht hielp de voorhand opheffen, zonder welke verandering van plaats onmogelijk is.

A. zegt op blz. 289, regel 17—19: „Het meerendeel der zware trekpaarden ziet men dan ook zware lasten aanzetten, zonder daarbij aanleuning aan den teugel te nemen”.

Ik wil dit juist omkeeren en zeggen: „Men ziet het meerendeel der koetsiers van een vollen tram den teugel flink passief tegenhouden om het paard gelegenheid te geven aanleuning te nemen en naar eisch te kunnen aanzetten. Daar, bij het absoluut welven van den rug, de hals daaraan deel neemt zal een steun aan den voorkant van den te vormen boog, waarvan het achtereinde geschraagd wordt door de achterbeenen, het paard van veel nut zijn; dit leert evenzoo de practijk.

Onderaan blz. 289 deelt A. mede, dat de oude, goede stukrijders bij ondervinding weten, dat eene aanleuning, die het paard niet vraagt, ook hinderlijk werkt. Waarom hij dit releveert is mij niet duidelijk, daar men nog nimmer een ander begrip van „aanleuning” heeft gehuldigd.

Aanleuning, die het paard niet vraagt, is eenvoudig geen aanleuning maar een trekken met de hand. Daarom moeten oude goede stukrijders dit niet alleen uit ondervinding weten, maar het moet hun reeds bij de eerste besturingslessen worden medegedeeld als een ondervinding van alle groote meesters in de rijkunst van den tegenwoordigen en van den vroegeren tijd.

Al meermalen vestigde ik er de aandacht op, dat het er niet op aankomt hoe hoog of hoe laag de neus staat wanneer aanleuning verkregen is, d.w.z., wanneer de voortdrijvende kracht van de achterhand voelbaar wordt in de hand van den ruiters-tukrijder. Het paard kan daarom bij het aantrekken evengoed aanleuning nemen in bovenwaartsche als in benedenwaartsche richting bij normale plaatsing van de vuist.

Aldus ben ik genaderd tot de verschillende conclusiën van A., vermeld op blz. 290.

Hij wil eene africhting der paarden volgens zuiverder beginselen dan die, welke neergelegd zijn in het Regl. v. Afr. (systeem STEINBRECHT).

De beginselen, waarop dit voorschrift berust, vindt hij derhalve niet voldoende zuiver (ik zeg *niet* onzuiver).

A. geeft aan voor de africhting van het artillerie-trekpaard, zes maanden trek oefening te eenen male onbereden en rijden van den bok. Dit tijdperk zou, indien wij over goede koetsiers beschikken, wat bepaald noodzakelijk is, den 1^{en} November geëindigd zijn.

De poedeldressuur daarna, vind ik bepaald verderfelijk, omdat elke oefening, die wij het paard tijdens de dressuur zonder ontwikkeling van voldoende voortdrijvende kracht laten doen, die kracht doet verminderen de rugwerking onderdrukt wordt en bijgevolg de trekkracht er noodzakelijk onder leiden zal.

Zoolang bij de Bereden-Artillerie alle paarden als trekpaard moeten kunnen dienst doen, mogen wij geen voorschriften gaan verzinnen om uitsluitend rijpaarden af te richten.

Bovendien, hoe stelt A. zich voor eene splitsing te maken in rij- en trekpaarden, wanneer de paarden bij de depôts ter africhting aankomen?

een mooi
voorkant!!

Daar de bespanningen de hoofdzaak zijn, zal men voor de trekpaarden dus de krachtigste bestemmen. Zij, die over minder moeyens beschikken, zullen nu de dressuur van het cavaleriepaard moeten doorloopen. Een aangename werkkring voorwaar voor de instructeurs bij het depôt! Bovendien krijgen wij dan weder twee nieuwe voorschriften: de ruiterschool en de africhtingskunst van de cavalerie. Eene groote verwarring van methodes zal hiervan weder het gevolg zijn.

Al stelde het systeem PLINZNER te zware eischen voor den man, dan heeft de africhting bij de Bereden-Artillerie, die haar eigen voorschrift heeft, zich dit niet aan te trekken. Nogmaals het voorschrift is niet het systeem PLINZNER. Ten stelligste moet ik tegenspreken, dat de africhting der artilleriepaarden *moet* ontaarden in poedeldressuur; deze voorstelling van de africhting is geheel onjuist.

Ons africhtingspersoneel staat volstrekt niet beneden het peil van middelmatig ruiter. De wijze, waarop het aantal remonteberijders geregeld kan worden aangevuld, is werkelijk benijdenswaard voor andere bereden wapens.

Wij vinden namelijk voorgeschreven in de Africhtingskunst:

§ 398. De keuze der aanstaande remonteberijders uit het Regiment zal zooveel mogelijk geschieden door den Depôtcommandant.

§ 475. De remonteberijder zal, zoowel practisch als theoretisch, voor zijn taak berekend moeten worden gemaakt.

De opleiding moet zooveel mogelijk geschieden door *dezelfde* officieren, die den man later als remonteberijder moeten gebruiken.

Al wordt er nu één opleidingsklasse gevormd, dan sluit dit niet uit, dat de instructeurs er hun aandacht niet aan moeten wijden.

Het is toch van het hoogste belang, dat de onderwijzer de karaktereigenschappen (van zeer veel gewicht) en het rijkunstig talent van zijn remonteberijders kent, waardoor hij in staat is de paarden zijner klasse oordeelkundig in te deelen.

Wanneer A. het „Voorschrift van de Africhting” wil bespreken, maakt hij voortdurend opmerkingen over het systeem PLINZNER, ik acht het daarom niet ondienstig dienaangaande nog het een en ander op te helderen.

Het komt mij voor, dat aan A. de verschillen tusschen het Reglement en het systeem PLINZNER nooit zijn opgevallen. Het geheele artikel toont duidelijk, dat hij misschien wel het systeem PLINZNER, maar zeker *niet* het Regl. v. Afr. met volle aandacht heeft bestudeerd, want hij spreekt voortdurend van één systeem, terwijl de denkbeelden betreffende de bijbrenging in beide neergelegd zeer verschillend zijn.

De gemaakte opmerkingen en bedenkingen tegen het systeem PLINZNER hebben derhalve geen waarde, wanneer men de tegenwoordige africhting bij de Bereden-Artillerie wil bespreken.

Eene zuivere kritiek kan slechts geleverd worden na behoorlijke bestudeering en ernstige toepassing van het voorschrift. Ons voorschrift heeft het plaatsen in een bepaalden vorm niet van PLINZNER overgenomen, daar dit te spoedig zou gaan ontaarden in het rijden van voor

naar achter, maar wel de onvoorwaardelijk bijgebrachte houding aan den teugel, waarbij het aan den teugel, d. i. de in de hand voelbaar wordende voortdrijvende kracht der achterbeenen, de hoofdzaak is.

A. beveelt ons nu aan een systeem, gegrondvest op de Deutsche Reit-Instruktion in verband met de „Natürliche Reitkunst“.

Ik heb de conclusie gemaakt, dat bij toepassing der N. R. evenveel, ja zelfs nog sterker voorwaarts drijvende hulpen noodig zullen blijken te zijn, ten einde de neiging van het paard, om telkens tot de natuurlijke gewichtsverdeeling te willen terugkeeren, levendig te houden, terwijl daarna de hooggeplaatste hand dit terugkeeren moet beletten door passief tegenhouden.

Dit tegenhouden zal van de voorstanders van de vroegere methode van rijden en africhten een ontzettend groote mate van zelfcontrlé eischen om niet te vervallen in het oprichten met de hooggeplaatste hand. Vergeten wij vervolgens niet, dat de kruiswerking, om rug en achterhand te fixeeren, het essentiele van de zaak is.

De geheele dressuur heeft ten doel en baseert zich op twee groote voorname zaken. nl. op *evenwicht* en op *juiste spiersamenvoeging*.

Een derde moeilijkheid in de rijkunst, de aangeboren scheefheid van het paard te veronzijdigen, kortweg in ons Reglement en in de Natürliche Reitkunst het recht-richten genoemd, zou volgens A. achterwege moeten blijven, als te moeilijk voor den remonterijder. Hoe wil A. dan komen tot eene gelijkmatige teugelspanning links en rechts, het aan den teugel gaan, wat hij zoo'n eenvoudigen eisch vindt?

De algemeene leidende gedachte bij de dressuur, in het kort samengevat, is de volgende:

I. Bij eene bewerking van het paard van achter naar voor, werken evenwicht en juiste spiersamenvoeging steeds samen. — Het streven naar verbetering van evenwicht door aan- en onderdrijvende hulpen kweekt in het paard het streven, hals en hoofd naar voren en naar beneden te brengen en daarbij aan de weeke hand van den ruiter elastisch aanleuning te nemen, als gevolg van het elastisch, veerend verband, waarin de spieren van voor- en achterhand gebracht worden (gaan als rugganger in natuurlijk evenwicht).

II. Is dit bereikt, dan werkt een opnieuw aandrijven der achterhand niet alleen als eene verbetering van evenwicht door het in elkaar drukken van de gewrichten der achterhand, maar, ten gevolge der elastische spanning tusschen de spieren der achter- en der voorhand, trekken de spieren der achterhand, door den zit des ruiters aan den grond gefixeerd en dus daar het vaste punt hunner krachtsuiting vindende, de spieren der voorhand naar zich toe, belasten dus de achterhand, ontlasten daarmee de voorhand en verbeteren op die wijze weer het evenwicht.

III. Dit eenmaal bereikt zijnde, vullen beide werkingen elkaar volkomen aan, gaan zij in elkaar op en zijn zij in hunne afzonderlijke bedoeling niet meer uit elkaar te houden. Iedere verbetering van het evenwicht door belasting der achterhand vermeerdert ook de, het borstbeen naar

het bekken trekkende, spanning van het spierstelsel der achterhand. Iedere vermeerderde spanning van deze spieren, aan den grond haar aangrijpingspunt nemende, verbetert weer het evenwicht.

IV. Tegelijkertijd verzekert het voortdurend streven van het paard, om terug te keeren naar de oorspronkelijke gewichtsverdeeling, aanleuning, afstooten, nageven vóór, niettegenstaande en juist omdat de hand nooit iets eischt of doet, maar omdat de hand alleen aanneemt wat het paard haar zelf aanbiedt.

V. De vorm, welke het paard, als gevolg van zulk eene bewerking, vanzelve leert aannemen, zonder dat de ruiter daarop ooit direct werkt, hangt af van lengte, vorm en gesteldheid van den hals, hoofd en nek-gewricht, in verband met den gezamenlijken bouw van het paard.

Omtrent het onder I en V aangehaalde, zij opgemerkt, dat de onervaren, onwetende ruiter het onder I aangevoerde dikwerf niet eens bereikt, niet bedenkende dat er dan van het bereiken van II en III *nooit* sprake kan zijn, terwijl zijn aandacht gevestigd is om het onder V vermelde in den vorm van eene teugelvertooning te bereiken.

In ons nieuw reglement van africhting wordt de hoofdaandacht gevestigd op het onder I en IV aangehaalde, nl. op den ruggang en op de spanning der teugels als voelbaar wordende voortdrijvende kracht der achterhand.

Steeds wordt gewezen op het behouden en verkrijgen van gang en aanleuning. Beide zijn uitingen, gevolgen, bewijzen van het zich bewegen als rugganger, en aan die voorwaarde *moet* voldaan zijn, alvorens het gaan in rijkunstig evenwicht te kunnen verkrijgen.

Wat is daarmede dan verkregen (het vasthouden aan het beginsel, dat in ons reglement is neergelegd)?

Dat onze paarden zich zullen bewegen als ruggangers met evenwicht in den gang bij eene natuurlijke verdeeling van het gewicht over voor- en achterhand, met welke het mogelijk is bij voortgezette oefeningen te komen tot paarden, die gaan in rijkunstig evenwicht.

En nu wil ANTONIUS, volgens de 5de alinea op blz. 290, de africhting der paarden volgens *zuiverder* beginselen doen geschieden. Deze en die van de „Natürliche Reitkunst”, waarmede hij zoo dweept, vindt A. nog niet zuiver genoeg. Eenvoudig zijn ze niet zoo direct; rijden blijft moeilijk; laat eenvoudigheid ons toch niet leiden tot poedelen, dat in de rijkunst bij werkelijke en ambitieuze beoefenaars niet thuis behoort.

De zuiverheid van de beginselen van ons reglement is onloochenbaar.

A. maakt op blz. 292 de zeer eigenaardige gevolgtrekking van den thans bestaanden toestand, nl. Rijschool te Bergen-op-Zoom, Reglement van Africhting, dat in sommige garnizoenen geen enkel officier is die aan kader en jonge officieren degelijk rijkunstig onderwijs kan geven.

Wanneer hij de verschillende mutaties van de alhier gedetacheerd zijnde officieren nog eens wil nagaan, dan zal hij kunnen constateeren, dat zijne gemaakte gevolgtrekking van niet veel waarde is, in ieder geval *niets* uit te staan heeft met den veranderden toestand.

Niettegenstaande A. op blz. 284 zeer terecht mededeelt, waarom de africhting van het artilleriepaard in zooveel opzichten afwijkt van die van het cavaleriepaard, komt hij op blz. 292 tot de voor mij raadselachtige conclusie, dat de afscheiding der artillerie op rijkunstig gebied van haar zusterwapen niet alleen nutteloos, doch zelfs verkeerd is geweest.

Ik kan dit geen conclusie noemen, doch meer een geheel nieuw opgeworpen gezichtspunt.

Twee rijsscholen of wel één rijsschool met een afzonderlijk cavalerie- en artilleriegedeelte is een kwestie van organisatie, maar één cavalerierijsschool met instructeurs uit de cavalerie, die twee ruiterscholen en twee reglementen van africhting in den goeden geest zouden moeten onderwijzen, lijkt mij van weinig reële waarde.

Terugkeeren tot den toestand van vóór 1895 lijkt mij eveneens bedenkelijk, afgaande op het resultaat, dat ik heb kunnen opmerken in 1896 (zijnde de laatste lichting volgens de vroegere wijze met ruiters en paarden afgericht) en dat, verkregen in de laatste jaren alhier aan de rijsschool. De omstandigheden waren toch dezelfde (blz. 544, 2de alinea), „vrije keuze der paarden, vrije keuze der ruiters en nog zooveel voordeelige omstandigheden meer”.

Aan de beoordeeling van het resultaat moet ten grondslag liggen de praktische bruikbaarheid der paarden, zoowel in het span als onder den man, wat alleen naar waarheid afgeleid kan worden bij een willekeurige indeeling in spannen en ruiters, en niet wanneer alles vooruit klaar gemaakt wordt.

Wanneer men dan wil beoordeelen en zijne meening wil wijzigen naar hetgeen overtuigend zal blijken, en de kwestie van hypnose en geloof vervangen wordt door de ondervinding, berustende op de deugdelijkheid van het materiaal dat men ziet, — dan zal de eerlijke beoordeelaar het zonder twijfel met mij eens zijn, dat de toestand in het ooglopend verbeterd is.

De waarde van de nieuwe wijze van africhting van man en paard consequent doorgevoerd en onder leiding van personen, die niet onder hypnose zijn, of, lichtgeloovig, alles maar voor het gemak aannemen, maar die zelf de deugdelijke waarde bij ondervinding hebben kunnen onderkennen, voert onbetwistbaar tot betere resultaten dan vóór November 1896.

Ik vind (om voor een oogenblik persoonlijk te worden) de betichting, dat oud-leerlingen der Rijsschool alhier, als waren het kinderen, slechts door hun „geloof” en niet door „ondervinding” en „overtuiging” vasthouden aan de beginselen hun onderwezen, van dien aard, dat ik mij niet kan voorstellen, dat zelfs de grootste tegenstander der nieuwe (volstrekt niet nieuw) wijze van africhting aan dit wapen van A. eenige waarde zou hechten.

Het van ondergeschikt belang vindende op de enkele, weinig overtuigende opmerkingen van het Juli-artikel verder in te gaan, zoo is het

mijn hartgrondige wensch, dat A., zonder eenig vooroordeel, zich overtuige van het resultaat van het Reglement van Africhting van het artilleriepaard ter plaatse, waar hij mag verwachten, dat de africhting consequent wordt doorgevoerd, al is het ook onder gunstige omstandigheden.

Wijze
Dit resultaat moet dan ook beter zijn dan het middelmatig bereikbare, doch late hij *nooit* afgaan op andere personen (hij moet zelf onderzoeken), die zonder dat verwerpelijke geloof, hypnose, ondervinding en overtuiging het Reglement zoogenaamd hebben toegepast en nu een klad wenschen te werpen op den werkring van de Rijschool te Bergen-op-Zoom, welke bestaan gerechtvaardigd is.

Alvorens te eindigen moet ik bekennen, dat ANTONIUS allen lof toekomt, omdat hij het belangrijk onderwerp betreffende de africhting van man en paard weder ter sprake bracht, daar dit, gedachtig aan het spreekwoord „du choc des opinions jaillit la vérité”, niet anders dan het algemeen ten nutte kan zijn.

Laten wij niet blindelings voorthollen met de groote menigte mee, omdat het zoo behoort; zonder kennis van zaken en beoordeelen matigt men zich zoo spoedig een oordeel aan en doet daardoor afbreuk aan een goede zaak, welke overtuigend en proefondervindelijk juist gebleken is. *Zoo!*

Onze nieuwere reglementen en de daarop gebaseerde Rijschool voor de Bereden-Artillerie leiden en zullen leiden tot betere resultaten, wat aangaat de praktische waarde van man en paard.

Bergen-op-Zoom.

DE REUS.

Beoordeeling van het rapport der Staatscommissie.

HOE ZAL HET ANTWOORD DER REGEERING LUIDEN?

„Pour être fort et vrai, il faut avoir à peu près en égal mépris la louange et les injures.”
G. TOURNADE.

Bij de behandeling der begrooting van Ned.-Indië voor het dienstjaar 1902, hebben de leden der Tweede Kamer in hun Voorloopig Verslag o. m. het volgende opgenomen: „*Gevraagd werd of de Minister kan mededeelen, welke maatregelen hij voornemens is te nemen naar aanleiding van het rapport der Commissie in zake de samensmelting der officierskorpsen in Nederland en Indië (Gedr. stukken No. 39, blz. 22)*”.

Het ministerieele antwoord hierop luidde: „*Het rapport van de Commissie in zake de samensmelting der officierskorpsen in Nederland en Indië is in den aanvang der maand Juli jl. (1901) aan den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië gezonden, met verzoek om zijn advies mede te deelen aangaande de door de Commissie gedane voorstellen. De ondergeteekende meent niet vooruit te moeten loopen op dat advies (Memorie van Antwoord, Gedr. stukken No. 43, blz. 49)*”.

Ongetwijfeld zal met de meeste belangstelling worden vernomen:

- 1°. welk advies uit Indië is ontvangen;
- 2°. tot welk *persoonlijk* inzicht de Minister is gekomen, vooral nadat Z.E. zal hebben overwogen, niet alleen het sub 1 ontvangen advies, maar ook de verschillende beoordeelingen die omtrent bedoeld rapport zijn uitgebracht in: *De Militaire Gids* van December 1901, *De Militaire Spectator* van Februari 1902, *Het Ind. Mil. Tijdschrift* van April 1902 en de *Java-Bode* van 28 April 1902;
- 3°. welke maatregelen de Minister — in overleg met zijne ambtgenooten van *Oorlog* en *Financiën* — voornemens is te nemen, om den tegenwoordig *onhoudbaren* en steeds van jaar tot jaar *verergerenden* toestand van *alle* onze officierskorpsen te doen *ophouden*, of althans te doen *verbeteren*.

Aangezien de hiervoren door de Tweede Kamer gestelde vraag tot op heden *onbeantwoord* bleef, is het te verwachten, dat Z.E., bij de indiening van de volgende Ind. begrooting voor het dienstjaar 1903, zijn antwoord niet zal schuldig blijven.

Het is niet denkbaar, dat het in Indië gevraagd advies, waaromtrent de stukken reeds in den aanvang van Juli 1901 naar die Kolonie zijn verzonden, nog niet bij het Dept. v. Kol. zou zijn ontvangen.

Immers, het geldt hier eene quaestie, die reeds van het jaar 1895 af (zegge: gedurende *zeven* jaren) is aanhangig gemaakt, en sedert dien tijd door een *onnoembaar* aantal sprekers en schrijvers is beoordeeld geworden. Men moet dus aannemen, dat de Ind. autoriteiten, bij de ontvangst van het rapport der Commissie, reeds *lang* en *volkomen* op de hoogte waren met de grondslagen, waarop dat geopperde denkbeeld berust, en ook reeds wisten in hoeverre de daarin vervatte beginselen al dan niet voor het Ind. leger kunnen worden dienstbaar gemaakt.

Voor zulke autoriteiten zal dus niet meer dan een vol jaar benodigd zijn geweest, om advies uit te brengen aangaande de voorstellen der Commissie.

Wij zijn daarenboven overtuigd, dat van dezen M. v. K. *niet* kan worden verwacht, dat hij zal dulden, dat omtrent het uit Indië gevraagd advies zal worden gehandeld op eene wijze als geschiedde ten opzichte van de voorstellen der Commissie, die, in het jaar 1878 benoemd, rapport uitbracht omtrent de staatsrechtelijke verhouding der beide legers. Ook aangaande deze voorstellen werd toen advies uit Indië gevraagd.

Toen het verzoek om advies tot in het jaar 1887 nog op de agenda der *onafgedane* stukken van den Commdt. van het leger was blijven voorkomen, werd die opperofficier — door een nieuw opgetreden officier van zijn staf — op die omstandigheid opmerkzaam gemaakt. Het gevolg hiervan was, dat de nieuw opgetreden officier van zijn chef de opdracht kreeg, bedoeld concept-advies op te maken.

Nadat aan deze lastgeving was voldaan, is dit geconcipieerd rapport, tot en met het jaar 1889, *niet* naar Ned. doorgezonden. Of dit soms in latere jaren heeft plaats gehad, is ons niet bekend, maar zeker is het, dat het *nooit* werd gepubliceerd.

De voorstellen, die de Commissie in zake de samensmelting en de nauwere aaneensluiting onzer officierskorpsen heeft aanbevolen, — en die slechts met *éene enkele* stem meerderheid werden vastgesteld, — hebben noch in de Nederlandsche- noch in de Indische militaire tijdschriften, noch in de Java-Bode instemming kunnen verwerven.

Zoo heeft de Hoofdredacteur van „*De Militaire Gids*” — de Gep. Kolonel der Artillerie F. H. BOOGAARD — in de 6de aflevering 1901 van dat tijdschrift een opstel geschreven, waarin hij de voorstellen der Commissie beoordeelt (blzn. 352—373). De bestudeering van dat rapport

heeft Z.H.E.G. tot de gevolgtrekking gebracht: „dat de *persoonlijke* belangen der officieren (door de Commissie) *meer* in het oog zijn gehouden, dan de *landsbelangen*” (laatste alinea van dat opstel, op blz. 373).

Een *tweede* opstel treffen wij aan in het „*Ind. Mil. Tijdschrift*” (Deel I, N°. 4, van 1902).

De schrijver, die zich V. teekent, verklaart op blz. 351 (alinea 5 v. o.) „dat hij zich *niet* in allen deele kan vereenigen met de voorstellen der Commissie”. Dit geldt vooral tegen de aanbevolen *periodieke bevordering*.

„Bij toepassing van dat stelsel — zegt schrijver — zal het *veelvuldig* voorkomen, dat kapiteins onder kapiteins, luitenants onder luitenants zullen moeten dienen” (blz. 353, de 2de alinea v. o., de laatste volzin).

Om verschillende opgegeven redenen gelooft schrijver *stellig* „dat de *discipline* daardoor er onder zal lijden” (blz. 354, alinea 2). „Er is eene *grote onbillijkheid* in gelegen. — meldt schrijver verder —, dat de *offren* van beide legers in de *luitnantsrang* even *lang* zouden moeten dienen” (blz. 354, alinea 5). Te dien opzichte merkt hij op: „Wordt voor het Ned. leger een tijdperk van 12 jaren voldoende geacht, om te voorkomen, dat de energie en dienstijver zullen verslappen, dan zal voor het Ind. leger — in verband met het groote verschil in klimaat in beide legers — dit tijdperk van *korter* duur, b.v. 8 of 10 jaar moeten zijn” (blz. 355, alinea 1).

Op blz. 356, alinea 1, merkt V. op: „En wat zal het gevolg zijn van het invoeren der voorstellen tot nauwere aaneensluiting? Gaat de promotie tot en met kapitein in beide legers *even vlug*, dan zal de prikkel, om in Indië te gaan dienen, *niet geheel en al meer bestaan*”. En in alinea 2: „Hoezeer het m. i. ook gewenscht mag worden genoemd, eene nauwere aaneensluiting van de beide officierskorpsen te verkrijgen, zoo moet daartoe *niet de weg worden gevolgd*, die door de Commissie wordt aangegeven. Zeer zeker zal er mede bereikt worden, dat *offren* van het Ned. leger bij groote hoeveelheden detachering aanvragen — voornamelijk in den kapiteinsrang — doch het Ind. leger zal daaronder *noodwendig moeten lijden*, daar de animo om in den Ind. dienst te treden *zeer zal verminderen*”.

Omtrent den maatregel betreffende wijziging in de traktementen — geeft de schrijver op: „De wensch van de Commissie, om de periodieke bevordering ingang te doen vinden, heeft haar bovendien een maatregel doen voorstellen, die *zeer zeker niet* in het financiëele belang van den Ind. officier kan geacht worden te zijn”. Hij legt dit daarna uit en komt dan tot de conclusie: „Hieruit blijkt, dat dus in normale omstandigheden, bijna alle subalterne *offren* de *nadeelige gevolgen* van de voorgestelde wijzigingen zullen ondervinden (blz. 357, alinea 1 en 2)”. En hieraan voegt hij nog toe: „Uit een en ander volgt m.i.,

dat het voorstel tot periodieke bevordering met de daaraan verbonden consequentiën voor de *Ind. officieren onvoordeelig en onbillijk* is te noemen”.

Omtrent de *overplaatsingen* en *ruilingen* van offren, merkt V. op: „De bepalingen, voorgesteld tot regeling der overplaatsingen, zullen de promotie voor den hoofdofficiersrang *zeer vertragen* (blz. 357, de laatste alinea)”.

„Ook voor ruiling onder luitenants gaat het bovenstaande op (blz. 358, alinea 2)”.

„De bepaling, dat luitenants ook *zonder ruiling* zullen kunnen overgaan, merkt V. op, zal *altijd* zijn ten *nadeele* van de achter hen komende offren van het eigen leger. Wel wordt daardoor de promotie van het leger in *Ned.* gebaat, doch de *Ind. officier* zal daardoor *geschaad* worden (blz. 358, alinea 3). De *nadeelen* voor het *Ind. officierskorps*, voortspruitende uit deze bepalingen, zouden zeer goed kunnen blijken zóó groot te zijn, dat, waar de promotie tot kapitein in beide legers van *even langen* duur is, die in hogere rangen van *korteren* duur zal zijn in *Ned.* dan in *Indië* (blz. 358, alinea 4)”.

De criticus V. eindigt zijn opstel, met nog een *drietal* opmerkingen te maken *tegen* het rapport der Commissie. De voornaamste is de volgende: „In de *derde* plaats meent de Commissie: dat door de fusie *vele* ziekten zullen verminderen. Ik, voor mij, geloof dit ook, doch zou er aan willen toevoegen: dat *ongewenschte* toestanden *veel menigvuldiger* zullen voorkomen. Hoe *ongaarne* ik het ook uitspreek, heb ik hier meer speciaal het oog op *getrouwde* offren, die naar aanleiding van de voorgestelde bepaling, dat het reisgeld voor vrouw en kinderen, welke in Holland achterblijven, hun zal worden uitbetaald, *zeer zeker* van dien maatregel *gebruik* zullen maken en dan, gedurende hun vijf- of meerjarig verblijf in Indië, niet sterk genoeg *geharnast* zullen zijn, tegen de bekoorlijkheden van het daar levende vrouwelijk geslacht (blz. 359, laatste alinea)”.

Een *derde* opstel, getiteld: „*De voorstellen der Staatscommissie in zake de fusie*”, dat *niet* is geteekend, komt voor in de „*Java-Bode*” van 28 April, 1 en 2 Mei 1902.

Op ironisch scherpe wijze, geeft bedoelde schrijver de redenen op, waarom die voorstellen der Commissie als *onaanneembaar* moeten worden beschouwd. Vooral aan de *Indische* Commissieleden verwijt hij streng, daartoe te hebben medegewerkt.

Het *vierde* stuk, dat zich in *ongunstigen* zin over de voorstellen der Commissie uitliet, kwam voor in „*De Militaire Spectator*”.

In de Februari-aflevering 1902 komt een opstel voor van onze hand. Daarin hebben wij de redenen ontwikkeld, waarom wij ons met bedoeld *Staatsstuk* niet konden vereenigen. Verkort zullen wij hieronder gedeeltelijk herhalen en aanvullen, welke motieven ons daartoe hebben gedwongen.

Bij Kon. Besluit van 21 October 1898, No. 15, was aan de Commissie, in punt 3a, opgedragen: „de noodige voorstellen te doen, omtrent de samensmelting der Ned. en Ind. officierskorpsen tot *een enkel officierskorps*”.

Bij de oplossing van dat vraagstuk, rezen voor ons de navolgende bezwaren:

A. De basis, waarop de Commissie de cijfers van haar *fusi*estelsel berekent, steunt op een *minder juist*en grondslag.

De Commissie heeft nl. het cijfer, dat aangeeft hoeveel offren voor den O.-I. dienst in haar *fusi*estelsel zouden benoodigd zijn, becijferd naar het aantal, dat door de *normale* formatie wordt aangegeven; en dan nog wel, naar het aantal, dat voor *één enkel* jaar (1899) was voorgeschreven (Hoofdstuk I, Bijlage E, blz. 28), en in welk jaar — van 1890 af — dat cijfer het *geringste aantal* offren aanwijst (Mil. Spect. 1902, blz. 92).

Nooit heeft het cijfer der *normale* formatie beantwoord aan de officierssterkte, die voor het O.-I. leger benoodigd was. Met een paar sprekende voorbeelden hebben wij dit aangetoond (Mil. Spect. 1902, blz. 137, alinea 4 en 5 v. o.).

In Hoofdstuk I, Bijlage E, blz. 27, erkent de Commissie openlijk: „*Zeer zeker* — zegt zij — zou de uitkomst (van hare berekening) *op meer juistheid aanspraak kunnen maken*, indien de cijfers der *feitelijk geldende*, zg. *tegenwoordige* formatie in rekening waren gebracht, daar deze die der *normale* formatie *veelal belangrijker overtreffen*”.

Aangezien dus de bedoelde berekening der Commissie steunt op een grondslagecijfer, dat *minder juist* het sterktecijfer aangeeft aan *benoodigde* O.-I. offren, zoo moet noodwendig *elk* sterktecijfer, dat zij voor haar *fusi*estelsel heeft opgegeven, *geen aanneembaar* getal vermelden. Het gevolg hiervan is, dat ook daardoor *alle* ramingsposten als *onjuist* moeten worden beschouwd.

B. Door de bijdragen voor de opleiding van cadetten, aan de K. M. Academie en de Cadettenschool geplaatst, tot op de helft te verminderen, (*f* 200) heeft de Commissie het *persoonlijk* belang *hooger* gesteld, dan het *Staatsbelang* (artikel 1, alinea 2).

Hieromtrent moet worden opgemerkt:

1°. dat het Rijk voor de opleiding van *ieder* cadet, geplaatst aan de K. M. Academie, jaarlijks pl. m. *f* 1500 en aan de Cadettenschool pl.m. *f* 1300 uitgeeft.

Kan men nu beweren, dat eene som van *f* 400 — voor *goede* ouders — te *hoog* is gesteld? *Minder vermogende* ouders betalen *niets* of eene *verminderde* vergoeding in bijzondere gevallen.

2°. dat *tal* van aspirant-cadetten, die zich *speciaal* voor eene Koloniale cadetplaats hadden opgegeven, en alhoewel zij aan de eischen van het examen hadden voldaan — wegens hun verkregen examenum-

mer — *niet* als zoodanig konden worden aangewezen. In dergelijke gevallen namen bedoelde aspiranten — *bijna zonder uitzondering* — de hun aangeboden plaatsing aan, om als cadet te worden ingedeeld voor het leger h. t. l., en zulks niettegenstaande zij wisten, dat alsdan de bijdrage van *f* 400 van hen zou worden gevorderd.

Blijkt uit het vorenstaande niet duidelijk, dat de bijdrage-kosten voor de opleiding *geen overwegend* bezwaar opleveren?

- 3°. kan worden aangenomen, dat *vele* ouders zich *niet meer* zullen verzetten tegen de dienstneming van hunne zoons bij het leger in de Koloniën, nu zij weten:
- a. dat in een *fusi*estelsel die kinderen *niet meer* hunnen *geheelen diensttijd* in Indië zullen *moeten* uitdienen, daar *elke* detachceering naar de tropen, slechts maximum *vijf* of *drie* achtereenvolgende jaren zal eischen, waardoor de *kwade* invloeden van dat verzen-gende en afmattende klimaat aanmerkelijk zullen verminderen;
 - b. dat *elke* detachceering telkens zal worden gevolgd door een *vrij lang-durigen* diensttijd in Nederland, waardoor zij zich *volkomen* kunnen restaureeren;
 - c. dat in een *fusi*estelsel de promotie dier kinderen *belangrijk sneller* zal plaats hebben, dan in het tegenwoordige *gescheiden* stelsel in Ned.;
 - d. dat die zoons in het *fusi*estelsel, op *veel jeugdiger* leeftijd gewaarborgd zullen zijn, een *alleszins bevredigend pensioen* te kunnen verkrijgen. Nog moeten wij er op wijzen:
 - e. dat de lust om in de Koloniën te dienen, in het leger h. t. l. *groot* blijkt te zijn, ook onder de off^{ren}, die de *f* 400 voor de opleiding aan de onderwijs-inrichtingen hebben betaald. Niet alleen de overplaatsingen toonen dit aan, maar ook de aanvragen om detachceering zijn steeds *groot*, dan de M. v. O. — in verband met de belangen van den dienst in Ned. — in aanmerking kan en mag nemen. Tevens kan dit worden afgeleid uit de omstandigheid, dat telkens, wanneer voor het O.-I. leger een *groot*e *onverwachte* aanvulling benoodigd was — zooals bij de 2de *Atjeh*- en de *Lombok*-Expeditie, en bij die tegen *Toekoe Oemar* ondernomen — het beroep op de Ned. off^{ren} *nooit* vergeefs heeft plaats gehad. Het aantal Ned. off^{ren}, dat zich dan beschikbaar stelde, overtrof *immer* het voor O.-I. aangevraagd getal.

Het vorderen van *f* 400 voor de opleiding van cadetten — van *gegoede* ouders — voor *werkelijke* uitgaven, die pl. m. *f* 1500 en *f* 1300 bedragen, kan n. o. m. *geen* aanleiding geven voor de vrees, dat de benoodigde plaatsen aan die opleidingsscholen — vooral in een *fusi*estelsel — *niet* aangevuld zouden kunnen worden.

Wel duchten wij dit, indien het *gescheiden* officierskaderstelsel *blijft bestaan*; want in dat stelsel is reeds nu de opkomst van aspiranten aan het dalen.

Eenige cijfers betreffende de jaarlijksche aanvulling der Kon. Mil. Academie en der Cadettenschool.

JAAR.	ONDERWIJS- INRICHTING.	Aspiranten, die zich in Ned. hebben opgegeven.				Voor het leger h. t. l.				Voor het O.-Ind. leger.				Aspiranten, die zich in Ned.-Indië hebben opgegeven.
		Beschikbaar ge- stelde plaatsen.	Volgaan aan het examen.	Geplaatste aspiranten.	Onvervuld ge- bleven plaatsen.	Beschikbaar ge- stelde plaatsen.	Volgaan aan het examen.	Geplaatste aspiranten.	Onvervuld ge- bleven plaatsen.	Beschikbaar ge- stelde plaatsen.	Volgaan aan het examen.	Geplaatste aspiranten.	Onvervuld ge- bleven plaatsen.	
1899	K. M. Academie. Cadettenschool.	122	57	57	2	46	42	42	4	7				In 1899 werden 5 aspiranten voor O.-I. meer aangenomen, dan het aanvankelijk beschikbaar ge- stelde aantal plaatsen.
		159	26	11	17	28	30	33	—5	15				
	Te zamen:	281	83	68	19	74	72	75	—1	"				Verder moet worden opgemerkt: a. dat verschillende aspiran- ten tevens examen deden voor de Marine, en dan voor de Zeemacht opteer- den; b. dat eenige aspiranten, wegens hun examenum- mer, bij een ander leger werden ingedeeld, dan hiernaast is opgegeven.
1900	K. M. Academie. Cadettenschool.	123	48	48	11	51	49	49	2	2				
		144	26	26	9	21	21	21	0	14				
	Te zamen:	267	74	74	20	72	70	70	2	"				
1901	K. M. Academie. Cadettenschool.	121	43	43	11	55	51	51	4	11				Beide redenen gaven aanleiding, dat het aantal geplaatste aspiran- ten soms minder groot is, dan het aantal aspiranten die aan het examen hadden voldaan.
		101	18	15	10	32	29	29	3	8				
	Te zamen:	222	61	58	21	87	80	80	7	"				
1902	K. M. Academie. Cadettenschool.	68	33	33	28	49	47	46	3	5				
		121	19	12	23	31	27	21	10	11				
	Te zamen:	189	52	45	51	80	74	67	13	"				

TOELICHTINGEN.

Bewijst de uitkomst van bovenstaande statistiek niet helder, hoe noodzakelijk het is, dat naar middelen worde uitgezien om dat gevaar te weren? Te meer, omdat uit de Naam- en Ranglijst van de offren bij het leger h. t. l. 1902 blijkt, dat er mankeerden: 134 Ned. offren (Gen. St. 2; Gen. dst. 2; Apoth. 5; Inf. 62; Cav. 2; Art. 49, Genie 12).

Welnu, dit zal *volledig* kunnen worden verkregen door de *invoering* van het *fusi*estelsel.

Volgens Tabel II van De(n) Mil. Spect. 1902 (naast blz. 94) had het O.-I. officierskorps moeten bestaan uit gemiddeld 1494 offren (kolom 21), terwijl de *tegenwoordige, feitelijk geldende* formatie (overgenomen uit de *officieele* Kol. Verslagen) slechts aangeeft gemiddeld 1234 offren (kolom 3). Dit laatste cijfer wijst ook aan, hoeveel offren in een *fusi*estelsel in O.-I. zouden *benooidigd* zijn. Uit deze cijfers moet worden opgemaakt, dat in een *fusi*estelsel een *completeet* O.-I. officierskorps 1494 — 1234 = 260 offren *minder talrijk* behoeft te zijn, dan een completeet O.-I. officierskorps in het *gescheiden* officierskaderstelsel ¹⁾. Zal dit verminderd aantal offren de *aanvulling* der officierskorpsen niet aanzienlijk *gemakkelijker* maken? En kan ook de *betere* promotie, die uit een *fusi*estelsel *moet* voortvloeien, de *ruimere* dienstneming niet *bevorderen*?

Dat de officierspromotie bij het O.-I. leger *tegenwoordig sneller plaats heeft*, dan bij het leger h. t. l., kan alleen worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat bij eerstgenoemd leger een zoo *overgroot incompleteet* aan *luitenants* bestaat ²⁾, terwijl in de *hoogere* rangen een *overcompleteet* aanwezig is (Mil. Spect. 1902, blz. 139).

Mocht echter in een eventueel *ingevoerd fusi*estelsel na verloop van tijd toch blijken, dat het benooidigde aantal cadetten *niet* zal kunnen worden verkregen, dan kan de Regeering hierin voorzien, door *successievelijk* de vrijstellingen en de verminderde bijdragen voor de opleiding van cadetten *uit te breiden*, of wel, zoo noodig, die voor *allen* te verminderen, ja zelfs — in het *alleruiterste en laatste geval* — deze vergoeding *geheel te doen vervallen*. Dit zal *meer* effect sorteeren, dan door die bijdragen reeds nu in eens tot op de helft te verminderen.

Hieronder laten wij een overzicht volgen, tot welke financiële resultaten voor het Rijk, het hier besproken voorstel der Commissie moet leiden.

Gedurende de dienstjaren 1897—1901 bedroeg het gezamenlijk aantal cadetten, dat aan de K. M. Academie en de Cadettenschool was geplaatst, gemiddeld 186,2, die voor het leger h. t. l. werden opgeleid, en gemiddeld 221,6, die voor den O.-I. dienst waren bestemd.

Voor eerstgenoemden werd jaarlijks gemiddeld afgedragen f 69.292,19 (hieronder zijn begrepen de vrijstellingen en verminderde bijdragen).

Zoo het *fusi*estelsel gedurende dit tijdvak reeds was ingevoerd geweest,

¹⁾ Onder de opgegeven 1494 O.-I. offren bevinden zich de *boven de formatie* gevoerde O.-I. offren, nl. zij, die met verlof in Europa vertoeven, aldaar gedetacheerd zijn, enz.

²⁾ Volgens de Kol. Verslagen 1897—1901 *mankeerden* bij het O.-I. leger gemiddeld 240 offren (Mil. Spect. 1902, blz. 175).

zouden ook de cadetten, nu voor O.-I. bestemd, die bijdragen hebben gestort. Worden deze vergoedingen berekend naar dezelfde verhouding als die van het leger h. t. l., dan verkrijgt men eene som van gemiddeld *f* 82.476,63 per jaar.

De Staat zou dus jaarlijks gemiddeld hebben ontvangen:

$$f\ 69.292,19 + f\ 82.476,63 = f\ 151.768,82.$$

Bij aanneming van het voorstel der Commissie, zullen de Staatsinkomsten al dadelijk — d. w. z. *vóór en aleeer* de noodzakelijkheid is gebleken, dat tot de vermindering der bijdragen is *moeten* worden overgegaan — dus met gemiddeld *f* 75.884,41 per jaar verminderen.

C. Het stellen van den detacheringstermijn van maximum *vijf en drie* jaar, zooals wij hadden voorgesteld, op *zes* jaar, en zelfs toe te laten, dat op verzoek die termijn met *twee* jaar kan worden *verlengd*, moet *nadeeliger* werken op den gezondheidstoestand, niet alleen van de te detacheren *offren*, maar ook op het gestel van het geheele gezin dier gehuwde *offren*. Daarenboven zal de verlenging van dien detacheringstermijn, de zoo leerrijke detacheringen naar O.-I. *veel minder veelvuldig* doen terugkeeren (artikel 2, alinea 2).

Uit de *wetenschappelijke* onderzoekingen, die in vele landen zijn gedaan omtrent de in de tropen te nemen gezondheidsmaatregelen; ook uit het rapport van Professor P. VAN GEER; en tevens uit het aangeeekende in het tijdschrift „*De Huisvriend*” van 1896 (Mil. Spect. 1902, alinea 5 e.v., blz. 118) kan worden opgemaakt, dat een *lang* achtereenvolgend verblijf in verzengende luchtstreken, *allernadeeligst werkt* op het gestel van *Europeanen*; en dat die *kwade invloeden* zich vooral het *sterkst* doen gevoelen in de *laatste* jaren van dat verblijf.

Is dit niet reeds voldoende om aan te toonen, dat, in verband met de belangen van den dienst in die gewesten, de detacheringstermijn *zoo kort mogelijk* moet worden gesteld? Kan het o.a. bevreemding wekken, dat nu de O.-I. *offren* van het *gescheiden* stelsel *minstens tien* achtereenvolgende jaren in die Kolonie moeten verblijven, onder de jaarlijksche verlofgangers pl. m. 80 pct. *offren* zijn, die *om reden van gezondheid* dat verlof verkregen?

Waarom dan den detacheringstermijn, die sinds *vele* jaren op Ned. *offren* werd toegepast, nu verlengd?

Niet alleen met het oog op den gezondheidstoestand dringt zich die vraag op, maar ook:

- 1°. omdat daardoor het *aantal* detacheringen voor *offren* *veel minder veelvuldig* zal kunnen terugkeeren en de *fusie-officier* dus een *geringer* aantal malen in de gelegenheid zal zijn, om de rijke en leerzame ervaringen op te doen, die in O.-I. zijn te verkrijgen;
- 2°. omdat, wegens het gestelde sub 1, de *fusie-offren* *veel moeilijker* zullen kunnen voldoen aan de zware eischen, welke de Commissie in artikel 9 (blz. 9) heeft gesteld.

D. Periodieke bevorderingen zijn voor een *fusi*estelsel *onnoodig* (artikel 2, alinea 4) en hebben *alleen* het gevolg, dat daardoor de *Staats*-uitgaven zeer aanzienlijk worden *verhoogd*.

Bij de invoering van een *fusi*estelsel, bestaat er voor *alle* offren, in Ned. of in de Koloniën dienstdoende — slechts *éne enkele* ranglijst. Daardoor zullen *alle* bezwaren, die, bij detacheringen naar Ned. of wel naar O.-I., zich tegenwoordig voordoen, *geheel* komen te vervallen (Hoofdstuk I, Bijlage F, punt 4, blz. 55).

Volgens Hoofdstuk II, Bijlage II, blzn. 24 en 25, geeft de Commissie op, dat bedoelde periodieke bevordering voor den *tweede-luitenant*srang, en becijferd naar de sterkte van *geheel onvottallige* officierskorpsen, van den *Staat* eene som van f 16.520 per jaar *meer* zou vorderen.

Welken invloed deze periodieke bevorderingen — *in één en hetzelfde officierskorps* — kunnen uitoefenen op verschillende toestanden en op den gang der promotie van een *fusi*estelsel, is ons — zelf ná lezing der toelichtingen van de Commissie (blz. 17, laatste alinea) — *niet* recht duidelijk; en het blijft voor ons een open vraag, waarom de Commissie die periodieke bevorderingen in een *fusi*estelsel *alleen* noodzakelijk acht voor *tweede-luitenants*.

Het opheffen van den *tweede-luitenant*srang — zooals de *minderheid* der Commissieleden heeft aanbevolen (blz. 18) — verdient n.o.m. *volledige* aanbeveling. Die rang — evenals de *majoors*rang — heeft *geen enkel practisch nut*, de opheffing daarvan schaadt *niet* voor de belangen van den dienst.

E. Elke beperking, die voor de detachering van offren naar O.-I. wordt gemaakt ¹⁾, werkt niet alleen *nadeelig* voor het *veelvuldig* opdoen van *werkelijke* krijgservaring, maar ook voor de belangen van den dienst; en bovendien zal zij de offren *bemoeilijken*, om te voldoen aan de *eischen*, die de Commissie in artikel 9 ²⁾ heeft gesteld.

Dat die beperking inderdaad *nadeelig* werkt voor het *herhaald* opdoen van *werkelijke* krijgservaring en voor het voldoen aan de *eischen* van artikel 9, kan gemakkelijk worden verklaard uit den inhoud van noot 1 en 2.

Overigens strekke het volgende tot toelichting van vermeld bezwaar omtrent de belangen van den dienst:

¹⁾ In artikel 2, alinea 5, wordt bepaald: „Voor de tweede en volgende keeren gaat de officier *niet* weer naar de Koloniën, dan nadat hij telkens *ten minste vijf jaar in Ned. heeft vertoefd*”. En de 6de alinea van artikel 2 luidt: „In omstandigheden, die *buitengewone aanvulling* van het personeel in de Koloniën *noodig* maken, kan deze termijn tot *drie* jaar worden verkort”.

²⁾ „*In geen geval* zal een hoofdofficier, die *niet ten minste tweemaal*, te zamen gedurende *ten minste acht jaren*, in subalterne rangen (let wel op het volgende) in Oost-Indië heeft gediend, voor eene detachering in die Kolonie kunnen worden aangewezen. Voor opperoffren *alleen* met inachtneming van den *eisch*, dat de aldus uitgezondene *ten minste drie jaar* als hoofdofficier in Indië gediend hebbe”.

Gesteld dat de Regeering het *beslist noodig acht* om, voor de eene of andere expeditie, of voor eene *zeer bijzondere* Ind. dienstverrichting, een *bepaaldelijk* daartoe uitgekozen officier aan te wijzen, die daartoe ook *lichamelijk alle geschiktheid* bezit. Nu moet, volgens het beginsel der Commissie, die officier *minstens drie jaar* in Ned. hebben vertoefd. Voldoet de uitverkoren officier hieraan *niet*, dan *mag* de uitzending *niet* plaats hebben. Niet alleen wordt het *Staatsbelang* daardoor *geschaad*, maar ook aan den betrokkene wordt het uitzicht *benomen* op de pensioensverhooving bedoeld in artikel 16 (blz. 10). Alinea 5 en 6 van artikel 2 zijn dus *niet aan te bevelen*.

F. Het *meer dan eens* uitbetalen van de gratificatiën voor uitrusting aan *denzelfden* officier gedurende zijn *fusiediensttijd*, moet worden beschouwd als een maatregel, om de *Staatsuitgaven hoog op te voeren* (artikel 2, alinea 9).

In artikel 14 (blz. 10) heeft de Commissie voorgesteld, dat de uniformen van *alle* off^{ren} der Landmacht, in Ned. en de Koloniën, in het *fusiestelsel gelijk* en *gelijkvormig* zullen zijn. Goed beschouwd, zouden daardoor de vergoedingen voor uitrusting *geheel* kunnen vervallen.

Aan de off^{ren} der Zeemacht (Marine en Mariniers), — die *veelvuldiger* naar de Koloniën en naar Ned. moeten omwisselen, — zijn deze gratificatiën, tot op heden, nog *nooit* toegekend, of voor hen als *noodzakelijk* geoordeeld. Waarom moeten dan, aan de off^{ren} der Landmacht, die vergoedingen *wel* en zelfs *meer dan eens* worden uitbetaald?

Alleen aan luitenants — die eerst sedert *twee* jaar tot officier zijn benoemd en in Ned. een bijzonder *laag* traktement genieten — zou de uitreiking van zoodanige gelden *verantwoord* kunnen zijn.

Indien in het *fusiestelsel* de hier besproken maatregel op deze wijze wordt toegepast, dan zal dit eene zeer belangrijke Rijksbesparing opleveren. De Commissie zelf geeft dit toe (blz. 18). Dat echter dan, „de zuinigheid de wijsheid zal bedriegen” — zooals de Commissie vreest — toont de geschiedenis van de Zeemacht tot heden *niet* aan.

G. Wanneer de leden van het gezin van een naar Indië te detacheren officier hem *niet* volgen, zou het een *niet te verantwoorden* maatregel zijn — die aanleiding geeft tot *grootte misbruiken* — als het bedrag der kosten van overtocht — voor reizen die *niet* werden gedaan — toch werd uitbetaald (artikel 3, alinea 3).

Deze, door de Commissie, geheel nieuw *uitgedachte* en voorgestelde bepaling, — en die sinds *meer dan drie eeuwen* nooit *door* of *voor* het Ind. officierskorps werd *geëischt* — kan alleen strekken, om de uitgaven van haar *fusiestelsel* zoo *hoog mogelijk* te vermeerderen en daardoor *onaannemelijk te doen schijnen*.

De Commissie zelf meldt dienaangaande: „Zij is geenszins blind voor het gevaar, dat die gelegenheid aanleiding zal kunnen geven tot minder gewenschte financiële speculatiën van het hoofd des gezins”.

Is dit motief niet reeds *meer dan voldoende*, om die noviteit te ontraden?

En welk argument kan daartegenover worden gesteld, dat *kracht* genoeg bezit en *juist* is, om dit bezwaar te *ontzenuwen*?

Strookt het ook wel met een zuiver comptabiliteitsbegrip, dat uitgaven worden verantwoord voor eene handeling, — eene reis —, die *niet* wordt gedaan?

H. Het verleenen van buitenlandsch verlof voor zes maanden en langer, — zelfs zoo noodig met *behoud* van traktement (blz. 19) —, aan in de Koloniën voor 5 $\frac{2}{3}$ jaar dienende *fusie-offren*, moet stremmend werken voor den dienst en zal de *Staatsuitgaven* doen *stijgen* (artikel 4).

Deze vrijgevege bepaling heeft tot op heden nog *nimmer* bestaan. Toch waren jaarlijks meer dan 100 Ned. *offren* gedetacheerd.

De *offren*, die zoodanig verlof verkrijgen, vermeederen het incompleet aan *offren*, dat reeds tegenwoordig zoo *ontzettend* groot is; zelfs als men daaronder niet mederekent, het *overgroot aantal*, dat, door het *afmatende* tropische klimaat en door de *vermoeienissen* van den Ind. dienst, steeds door in *non-combattanten* staat verkeert, en ook het *groot aantal*, dat gedurende *drie à vier* maanden vrij van *alle* diensten wordt gesteld, om zich toe te leggen op het examen voor de Hoogere Krijgsschool, voor den Topographischen dienst, enz.

Bedoelde *offren* moeten dus vervangen worden, hetgeen maanden kan duren.

Aan de vervangers moet het Rijk — vroeger dan anders het geval zou zijn geweest — gratificatiën voor uitrusting uitkeeren ad f 1000 of f 500 (artikel 2); overtochtskosten uitbetalen, ook voor de gezinnen der gehuwde *offren* (artikel 3). De Ind. diensttijd dezer *offren* — waarop betrekking heeft, het door de Commissie zeer *vermeerderd*, verhoogde pensioensbedrag (artikel 16) — rekent reeds in te gaan, van en met den *eersten* der maand, waarin zij die reizen *zullen* aanvaarden (artikel 12); van af *dien zelfden* dag gaat ook in het *Ind. activiteitstraktement* (artikel 13); enz. Er wordt dus, als het ware, *dubbel* betaald voor *hetzelfde* doel; want wat door de vervangers nu wordt genoten, was reeds tevoren vergoed aan de met verlof vertrekkenden. En zoo de laatst bedoelde *offren* van verlof terugkeeren op een tijdstip, waarop in den rang, dien zij bekleeden, *geen* open plaats aanwezig is, dan moeten wederom de op *non-activiteitsstellingen* worden ingevoerd, die het *fusiestelsel* — wegens de *nutteloze* geldverspilling — mede beoogde te kunnen *afschaffen*.

J. Het uitzenden naar de Koloniën van *offren*, die *niet* vooraf *geneeskundig* zijn onderzocht, moet worden *afgekeurd* (artikel 5, alinea 1).

Uitzonderingen hierop te maken — zooals de Commissie voorstelt — kan tot *zeer nadeelige* gevolgen aanleiding geven.

Ook verdient het *geen* aanbeveling, om het aantal keuringen, van een

voor detachering aan de *beurt* zijnden officier, te *beperken* (artikel 5, laatste alinea).

Hierdoor kunnen de officiersbelangen zeer worden *benadeeld*.

K. In een *fusi*estelsel moet ieder officier, die *physiek* en *practisch* *geschikt* is bevonden voor den dienst in de *tropen*, op zijn *toerbeurt* naar een der Koloniën worden gedetacheerd. De Regeering mag alleen *dan* van dezen algemeenen regel *afwijken*, wanneer *buitengewone* omstandigheden zulks *vorderen* of *zeer overwegende* redenen dit *gebiedend eischen* (artikel 6a, alinea 2).

De Commissie heeft in dit artikel de *tweede* en *volgende* officiersdetacheeringen naar de Koloniën *afhankelijk* gesteld van de *inzichten* der Regeering. *Is dit wel billijk?*

Heeft een *fusie*-officier — die alleszins voor de tropische diensten *physiek* is *geschikt* bevonden en tevens de bewijzen heeft geleverd, dat hij *volkomen* onderlegd is voor de Ind. militaire diensten, — zoodra zijn *toerbeurt* is aangebroken om naar de Koloniën te worden uitgezonden, *geen recht verkregen* op zoodanige detachering?

Mogen aan een dergelijk officier — natuurlijk *buitengewone omstandigheden uitgesloten* — de *gunsten* en *voordeelen* worden *onthouden*, die hij, door de artikelen 2, alinea 9, 6a en b, 9, 12, 13, 15 en 16 van het Schema der Commissie, *kan verkrijgen?* Wij vermeenen, dat deze vraag *zeer bestlist ontkennend* moet worden beantwoord.

Tot welke *nadeelige* gevolgen deze bepaling aanleiding *kan* geven, hebben wij aangetoond in De(n) Mil. Spect. 1902, alinea 3 en 4, op blz. 125. Daarom achten wij het *beter*, dit gedeelte van artikel 6 te laten luiden, zooals wij in onze brochure van 1895 hebben voorgesteld, nl.: „Voor detachering naar de Koloniën komen van *ieder*en rang en van *elk* wapen of dienstvak opvolgend in aanmerking:

- a. de off^{ren}, mits *physiek* en *practisch* voor de koloniale diensten *geschikt* bevonden, die het *minst* aantal jaren in de Koloniën hebben gediend; en
- b. onder deze off^{ren} zij, die in hunnen, op dat oogenblik bekleeden *rang*, het *laatst* zijn aangesteld.

„Alleen in *buitengewone omstandigheden*, of wegens *zeer overwegende redenen*, mag van dezen algemeenen regel worden *afgeweken*”.

L. Toe te laten, dat een officier, die voor detachering naar de Koloniën is *aangevezen*, zich door een *ander* officier *kan* laten *vervangen*, moet zoo *sterk mogelijk* worden *afgekeurd* (artikel 6a, alinea 3).

De Commissie zelf erkent de *bezwaren*, die uit hare bepaling *noodwendig* moeten *voortvloei*en; want andermaal verklaart zij (blz. 21, alinea 2 v. o., de laatste volzin): „dat zij geenszins blind is voor de *bezwaren*, die de toepassing dier alinea in de practijk *onvermijdelijk* zal medebrengen”.

Het excuus — dat de Commissie aan het slot van den hiervoren aan-

gehaalden volzin vermeldt, nl.: dat de bedoelde alinea „*volstrekt onmisbaar* is om de werking van het *fusi*estelsel niet *noodeloos vexatoir* te maken voor sommige individuen” — *gaat niet op*.

Eene wet kan n. o. m. *onmogelijk vexatoir* worden, wanneer men daaruit *licht de erkende bezwaren*, die door de bedoelde bepaling *onvermijdelijk* zouden moeten voorkomen.

Wij zijn dan ook overtuigd, dat de *fusiewet* zelf moet voorzien in de gevallen, waarin een officier, wegens *zeer overwegende* redenen, *tijdelijk* of wel *voorgoed* mag worden *vrijgesteld* van eene detachering naar de Koloniën. Die bepalingen moeten alsdan zoodanig worden geredigeerd, dat daaruit, noch voor den *Staat*, noch voor *sommige individuen*, *nadeelige* of *schadelijke* gevolgen *kunnen ontstaan*. Bijv. men zou — in navolging van hetgeen wij in onze brochure van 1895 hebben voorgesteld — in die wet kunnen opnemen: „De off^{ren}, die voor eene detachering in aanmerking komen (volgens *toerbeurt*), kunnen om *zeer overwegende* redenen *tijdelijk* of wel *voorgoed* van die detachering worden *vrijgesteld*”.

M. Het verdient *geen* aanbeveling, om voor officieren aanspraken op eene *snellere* bevordering in uitzicht te stellen, op grond van gepresteerde diensten *die de wet eischt* (artikel 6b, de *eerste drie* voorwaarden).

Reeds hebben wij in De(n) Mil. Spect. 1902, op blz. 126, de laatste alinea van § 17, vermeld: „Er ligt iets *onlogisch* in de bepaling der Commissie, dat aan off^{ren}, die aan de *gewone* vastgestelde voorwaarden der wet hebben voldaan, *bijzondere gunsten* zullen worden toegekend. Daarentegen is het *wel billijk*, dat zij, die *niet* aan de wet hebben beantwoord, bij hunne aanstaande bevordering in hooger rang, in *minder gunstige* positie zullen worden gebracht.

Wij vertrouwen, dat onze welwillende lezers, zich wel met dit *beginsel* zullen kunnen vereenigen; en ook, dat zij zullen kunnen *instemmen* met de voorwaarden, die wij hebben gesteld voor de off^{ren}, die *niet* aan de *voorschriften der wet* hebben gevolg gegeven (Mil. Spect. 1902, alinea 1 v. o., blz. 125 e. v.).

N. De *snellere* bevordering voor off^{ren}, die wegens verwonding voor den vijand bekomen naar *Europa* moeten worden teruggezonden, mag *niet* afhankelijk worden gesteld van het aantal onafgebroken jaren, dat zij in de tropen hebben doorgebracht (artikel 6b, de *laatste drie* voorwaarden).

De Commissie heeft voorgesteld: dat een officier, die in eene zoodanige omstandigheid verkeert en *minder dan drie* jaar onafgebroken in de tropen heeft gediend, *recht verkrijgt* op eene latere opschuiving van *één* jaar in de ranglijst; zij, die reeds *meer dan drie* jaar in de tropen verbleven, op eene latere opschuiving van *twee* jaar; en eindelijk, voor een onafgebroken verblijf in de Koloniën van *minstens zes* jaar, op eene latere opschuiving in de ranglijst van *zelfs drie* jaar.

Alhoewel tot op heden zulke gunsten nog nooit in uitzicht zijn gesteld, komt het ons voor, dat een officier, die zijn leven voor *Koningin* en *Vaderland* heeft veil gehad en die — *geheel onafhankelijk* van het aantal jaren, welke hij onafgebroken in de tropen had gediend — in bovenbedoelden toestand wordt gebracht, in bijzondere omstandigheden aanspraak heeft op eene schadeloosstelling in den vorm van eene vervroegde bevordering in den naast hooger rang.

Het voorrecht, alsdan door den *Staat* toe te kennen, — bijv. om *één vol jaar vroeger* dan zijn collega's in den naastvolgenden rang te worden bevorderd —, schijnt ons toe, eene *voldoende compensatie* voor de geleden ramp.

Om die redenen hebben wij voorgesteld, om de *laatste drie*, door de Commissie aanbevolen, bepalingen van artikel 6b tot *één enkele* terug te brengen, en deze alsdan te lezen: „De officier, die wegens verwonding, voor den vijand bekomen, naar Europa *moet* worden teruggezonden, krijgt, in zekere omstandigheden, recht op eene latere opschuiving in de ranglijst *van één jaar*”.

O. De formatiën, volgens welke het O.-I. leger moet zijn samengesteld, beantwoorden *niet* aan de roeping van dat leger (Hoofdstuk I, Bijlage D, blz. 20, laatste volzin e. v.).

Voor het O.-I. leger bestaan *twee* formatiën, nl. de *normale* en de *tegenwoordige feitelijk geldende* formatie. De *sterktecijfers*, welke deze formatiën aangeven, verschillen *zeer aanzienlijk* met elkander (Mil. Spec. 1902, blz. 92).

Onwillekeurig vraagt men zich af: hoe kan het mogelijk zijn, dat *één en hetzelfde* leger *tegelijk* aan *twee* zulke *uiteenlopende* formatiën zal kunnen beantwoorden?

Uit hetgeen de Commissie over de *normale* formatie schrijft (blz. 21), is op te maken, dat deze formatie eigenlijk *alleen* dient voor het opmaken der O.-I. oorlogsbegrooting en *geenszins* aangeeft de *benoedigde sterkte* van dat leger. Blijkt hieruit niet voldoende, — zooals wij in punt A hiervoren hebben beweerd —, dat de basis, waarop de Commissie haar *fusiëstelsel* heeft berekend, op *minder juiste* cijfers steunt?

Van de *tegenwoordige feitelijk geldende* formatie — zegt de Commissie — dat hare sterkte *geheel afhankelijk* wordt gesteld *van de eischen van het oogenblik*. Voorwaar, een *zonderling beginsel*! Vooral voor een leger, dat steeds *slagvaardig* moet zijn om de *onafhankelijkheid* van ons schoon en rijk *Insulinde* te waarborgen. Is men zich dan nog niet bewust, dat onze O.-I. bezittingen *elk oogenblik* in den toestand kunnen worden gebracht, waarin de *Philippijnen* zich in 1898 bevonden? Zijn dan de berichten, die aldoor uit het buitenland worden vernomen, *geen vingervijzing* voor dat gevaar? Ter verduidelijking van deze meening hebben wij in De(n) Mil. Spectator van 1902, op blz. 128 e. v., eenige van deze vermeldingen opgegeven. Wij zullen dit aantal nog met een drietal vermeerderen, waaruit tevens kan blijken, dat *Engeland* o. a.

reeds nu voorbereidende maatregelen neemt voor eene zoodanige eventuele onderneming.

De *Soerabaja Courant* zegt: „Eenige maanden geleden kwam te *Batavia* aan een zekere kapitein WANLESS van den *Engelschen staf* in *Madras* en vroeg over *Java* te mogen reizen om het bezienswaardige te bezoeken. Hiertegen was natuurlijk *geen* bezwaar en aan den *Engelschman* werd de gevraagde vergunning verleend. Hij begon te *Batavia* bezoeken te brengen aan de *plaatsen*, waar de verschillende *kustbatterijen* werden opgericht, in verband met den *buitenlandschen vijand*, en bracht deze *versterkingen in teekening*. Toen hij naar zijn meening *genoeg wist* van deze stelling, toog hij naar *Tjimahi*, waar hij eenige dagen verblijf hield om *ook daar* zijn *aanteekeningen* te maken. Van *Tjimahi* ging de reis naar *Tjilatjap*, waar hij op *Noesakembangan* opnieuw *aanteekeningen* maakte. Vervolgens reisde hij naar *Soerabaja*, en, zóó was hij hier niet aangekomen, of hij bracht *dadelijk* een bezoek aan de *kustbatterij* te *Semmamboeng* bij *Grissee* en vervolgens aan *Gedong-Tjonek*. Daarna bezocht hij *Madura* en den heuvel, die door den Gouv.-Generaal en de Commandanten der Land- en Zeemacht indertijd is *aangevozen* als *belangrijk voor de versterking*. Ten slotte zou hij een bezoek brengen aan het *marine-établissement*. Van zijn verschillende uitstapjes te *Soerabaja* had hij nog geen aanteekeningen gemaakt, daar hij van *plan was* met nog twee andere *Engelsche offren* zijn bezoeken te *herhalen*. Alleen maakte hij *daarom* eerst een reisje naar *Malang* en kreeg *daar zelfs* een officier van het leger toegevoegd om hem het bezienswaardige te *wijzen*”.

En in het Alg. Handelsblad van 15 Augustus 1902, Ochtendblad, vinden wij, onder den titel „*Groote Politiek*” II, geschreven door den heer L. SIMONS, op de vraag door hem gesteld: Wie onze O.-I. bezittingen zouden kunnen bedreigen?, o. m. het volgende vermeld: „En dan blijkt dit (na eenige andere Staten te hebben genoemd): *Australië* (met *Engeland* achter zich) en *Japan*.”

„Dat *Australië* naar onze Oost kijkt met begeerige blikken, wordt heel en al niet onder stoelen of banken gestoken. Toen dit voorjaar de „*Londensche Spectator*” het eens over onze Oost had, heette het: „Which they (the Australians) regard as their natural inheritance 1).”

Verder meldt de *Locomotief* van 3 Juli 1902, Eerste blad: „De *Berlijnsche* hoogleeraar „VON HALLE” -- zegt het blad -- doceert zonder blikken of blozen, dat *Duitschland* *Nederland* moet *annexeeren*, alleen omdat het daarbij voordeel zou hebben. Dat kleine nest daar aan den beneden-*Rijn* is ons al lang in den weg geweest. 't Is te gek om van te praten, dat een mogendheid als *Duitschland* in haar uitzettingsproces zou gestuit worden door zulk een machteloos staatje. Het ding hindert ons. Dat is genoeg. Hoe eerder wij het nemen des te beter”.

1) Welke zij (nl. de Australiërs) beschouwen als hunne natuurlijke erfenis.

Zijn dit geen duidelijke aanwijzingen, dat bedoeld gevaar voor onze O.-I. bezittingen *niet is uitgesloten?*

Zal dan, — bij het onverwachts uitbreken van een zoodanigen toestand —, wanneer het O.-I. leger bijv. na *lange* jaren van *volkomen* rust naar de *eischen van die opvolgende lange rust-oogenblikken* is op sterkte gebracht, bedoeld leger wel in staat zijn om het hoofd te bieden aan dat gevaar? Toont dit alles niet daghelder aan, dat voor het O.-I. leger *gebiedend noodig* is: eene *vaststaande organisatie*, die te allen tijde beantwoordt aan de roeping van dat leger?

Is het officierspersoneel, bij het leger ingedeeld, niet in de *eerste plaats* de *kern* en het *hoofdelement*, waarop de kracht van dat leger steunt? En had de „*Daily-Telegraph*” niet gelijk te beweren: „dat een *onvoorbereide natie* is een *onzekere natie*; en op dit beginsel *geen* uitzonderingen zijn?”

Wat kan men verwachten van een leger, zooals het Ind., waarbij — reeds vóór het in actie komt met een buitenlandschen vijand — 200 à 300 off^{ren} mankeeren?

Bij het ontwerpen van eene dergelijke *formatie* mag men wel inachtig zijn:

- a. dat onze O.-I. bezittingen gelegen zijn op pl. m. 40 zeedagenreis van het Moederland;
- b. dat de route derwaarts leidt over de defilés van het *Manche-Kanaal*, de straat van *Gibraltar*, het kanaal van *Suez*, de geheele *Roode zee* en de verschillende passages van den O.-I. Archipel; en
- c. dat onze Marine — gelet op de sterkteverhouding onzer oorlogsbodems vergeleken met die der overige buitenlandsche mogendheden (Mil. Spec. 1900, blz. 576) — *onmogelijk* bij machte zal zijn, om, gedurende den oorlogstoestand, *versterkingen* of *aanvullingen* naar O.-I. met *succes* te convoyeeren.

P. Het aangeven van een leeftijdsgrens (47 jaar) en tevens het *verzwaren* van de *eischen* voor de detachering van hoofdoff^{ren} naar O.-I., kan niet alleen aanleiding geven tot *moeilijkheden*, maar ook tot *onbillijkheden* (artikel 9).

De eerste alinea van het door de Commissie voorgestelde artikel 9 luidt: „In O.-I. wordt niet anders dan krachtens een met redenen omkleed besluit der Kroon, een *luitenant-kolonel* of officier van lageren rang in dienst gesteld (gedetacheerd), ouder dan 47 jaar, en *in geen geval* een *hoofdofficier*, die niet *ten minste tweemaal*, te zamen gedurende *ten minste acht* jaren, in subalterne rangen (let wel op het volgende) in Oost-Indië gediend heeft (blz. 9)”.

Indien in een *fusiewet* art. 6a wordt geredigeerd, zooals wij dit in het slot van punt *K* hiervoren hebben voorgesteld, dan kan de leeftijdsgrens in dit artikel *zonder bezwaar vervallen*. Te meer is dit gewenscht, omdat de ervaring leert, dat off^{ren} van het leger h. t. l. in den regel niet

vóór hun 50ste levensjaar tot dien rang worden bevorderd, terwijl onder de O.-I. off^{ren} er slechts *weinigen* zijn, die vóór dien 47jarigen ouderdom den hoofdofficiersrang verkrijgen. Wat deze laatste categorie off^{ren} betreft, verwijzen wij naar blz. 694 hiervoren, alinea 5.

Uit het vorenstaande is op te maken, dat de hoofdofficiersrang *niet* vóór den 47jarigen ouderdom zal zijn te verkrijgen. Daarenboven moeten wij er nog op wijzen, dat de leeftijd *niet altijd een juist beelē aangeeft* voor het in *ruimere mate* bezitten van vlugheid van lichaam en geest. Men denke o. a. aan den Luitenant-Generaal VAN SWIETEN in 1873, en aan zooveel anderen.

Ten slotte moeten wij er de aandacht op vestigen, dat, indien men voor de detachering van een hoofdofficier naar Oost-Indië vordert, dat hij *ten minste tweemaal*, te zamen gedurende *ten minste acht* jaren, in Oost-Indië zal hebben gediend, alsdan *alle hoofdoff^{ren}*, die gedurende hun diensttijd *eens* naar West-Indië werden gedetacheerd, *niet meer* aan den voorgestelden eisch der Commissie voldoen.

De Commissie heeft nl. in punt *i* (Hoofdstuk I, Bijlage E, blzn. 30—33) berekend, dat een *fusieluitenant* slechts 6 jaar en een *fusiekapitein* slechts $3\frac{3}{4}$ jaar naar de Koloniën *kan* worden gedetacheerd. Heeft dus *één* dezer uitzendingen naar de Koloniën plaats gehad naar West-Indië, dan heeft die officier — toen hij tot hoofdofficier werd benoemd — geheel buiten *eigen* toedoen, *minder* dan *ten minste tweemaal* en *minder* dan te zamen gedurende *ten minste acht* jaren in Oost-Indië dienst gedaan.

Kan men dan een zoodanigen voorgestelden maatregel wel als *billijk* beschouwen?

Q. De redenen, waarom in het *fusiestelsel* der Commissie, het tegenwoordig officierskorps h. t. l. met *negentig* onderluitenanten — *alleen* voor het wapen der infanterie opgegeven — zal moeten *vermeerderen*, moeten op *minder juiste* gronden berusten (artikel 11).

Voor een *fusiestelsel* ondergaat de tegenwoordige formatie *sterkte* van het Ned. en van het W.-I. leger *geen* verandering en zal deze dus *hetzelfde* cijfer *blijven* aanwijzen.

Het *benodigde* aantal O.-I. off^{ren} daarentegen zal in het *fusiestelsel* zeer aanzienlijk *moeten verminderen*. Dit hebben wij reeds aangetoond in Tabel II, van D(en) Mil. Spect. 1902 (de staat naast blz. 94). Immers, terwijl de *tegenwoordige, feitelijk geldende* formatie van het O.-I. leger gemiddeld 1234 off^{ren} vorderde (kolom 3) — dus een getal, dat ook de *fusiesterkte* zou opgeven — zou het O.-I. officierskorps — zoo het *geheel voltallig* ware geweest — hebben bestaan uit gemiddeld 1494 off^{ren}, of gemiddeld 260 off^{ren} *meer* (kolom 18), dan in die Kolonie *voor den dienst* zouden benodigd zijn geweest. Dit betreft hoofdzakelijk de O.-I. off^{ren} met verlof, gedetacheerd, op non-activiteit, voor memorie gevoerd, enz. Deze *allen* kunnen in een *fusiestelsel* *niet meer voorkomen*.

Om dus *alle* officierskorpsen in een *fusiestelsel* *compleet* te doen *blijven*, zal het tegenwoordig benodigde aantal O.-I. off^{ren} van een *com-*

pleet gescheiden stelsel *minstens* (want er zijn er nog meer — Mil. Spect. 1902, § 5, blz. 148 e. v.) met het laatst genoëmd cijfer van 260 *kunnen verminderen*.

Wanneer men nu nog in het oog houdt, dat in een *fusiestelsel geen* Ned. off^{ren} meer aanwezig zullen zijn, die, alhoewel zij in de *Koloniën* dienst doen, steeds tot de sterkte van het *Ned. leger blijven* behooren, m. a. w. het Ned. officierskorps met pl. m. 120 off^{ren} zal *vermeerderen*, dan vraagt men zich af: op welke gronden de Commissie het *noodig* heeft geacht voor te stellen, om een *complete* Ned. *fusie-officierskorps* met *negentig* onderluitenanten — boven de reeds in dat leger *aanwezige* 180 dienstdoende off^{ren} der infanterie — te doen *vermeerderen*?

Moet men niet veeleer tot de conclusie komen, dat, aangezien in een *fusiestelsel* gemiddeld minstens 260 off^{ren} kunnen worden *afgeschafft*, het tegenwoordig aanwezig aantal Ned. *dienstdoende off^{ren}* der infanterie (zegge 180) zeer aanmerkelijk zal kunnen *verminderen*?

Wat zal men toch — in een *complete* Ned. officierskorps — met die $180 + 90 = 270$ als officier dienstdoende personen der infanterie moeten aanvangen?

Nog daargelaten of de titulatuur van *onderluitenant* wel in overeenstemming is *met de belangen van den dienst* (Mil. Spect. 1902, alinea 2 v. o., op blz. 103 e. v.), vragen wij: zouden die *f* 90.000 per jaar — behalve de latere hoogere pensioenen voor dit personeel —, die de Commissie van den *Staat meer vordert*, wel verantwoord zijn?

R. Den *Ind. dienstitijd* en het *Ind. activiteits-traktement* te doen *ingaan* met den *eersten der maand*, waarin een te detachereen officier naar de *Koloniën zal* vertrekken, en te doen *ophouden* met den *laatsten der maand*, waarin hij in Ned. *zal zijn* teruggekeerd, strijdt met ieder begrip van een goed comptabiliteits-beginsel (artikelen 12 en 13).

In *niet één* Rijksbetrekking *kan de dienstitijd* van een ambtenaar *ingaan* vóór en aleeer hij in die Rijksfunctie is *opgetreden*. Het *activiteits-traktement* van een zoodanig ambtenaar *kan* derhalve eerst ingaan met den dag, waarop hij het ambt heeft *aanvaard*, waartoe hij is benoemd.

De afwijking van dit beginsel — door het voorstel der Commissie — moet dan ook worden beschouwd, als te hebben gestrekt, om de *Staats-uitgaven* zeer aanzienlijk te kunnen doen verhoogen, d. w. z. het *fusie-stelsel* der Commissie *duurder* te maken, dan volgens bovenstaand beginsel *gewettigd* is, en alzoo dat stelsel *minder aannemelijk* te doen *schijnen*.

Volgens de berekening der Commissie, zal deze geheel *nieuwe* maatregel, becijferd naar het *geheel onvoltallig* sterktecijfer van 1899, *f* 70.725 per jaar *meer* van den Staat vorderen (punt IV, blz. 34).

Op grond van het vorenstaande hebben wij dan ook in De(n) Mil. Spect. 1902 op blz. 134, § 25, alinea 4 en 5, voorgesteld, om deze artikelen te lezen:

„De *Ind. dienstitijd*, alsmede het *Kol. activiteits-traktement* van de

naar onze Overzeesche Bezittingen te detachereen off^{ren} treden in, zoodra deze off^{ren} in de Koloniën worden *ontscheept*, en een en ander zal *eindigen* op den dag, waarop zij zich *inschepen* om naar Ned. terug te keeren.

„Alleen voor de off^{ren}, die op de heen- of terugreis bij detachementen zijn ingedeeld (dus werkelijk in Ind. dienst zijn of komen), zal de Ind. dienstdienst en de Kol. bezoldiging *aanvangen* bij hunne *inscheping naaren* en *ophouden* bij hunne *ontscheping uit* de Koloniën.”

S. Er bestaat *niet één* gegronde reden, waarom — in het *fusiestelsel* der Commissie — de officierspensioenen — voor de in de Koloniën gepresteerde diensten — op zulk eene belangrijke wijze zouden moeten worden *verhoogd* (artikel 16).

Niet één officier, — noch van de *Marine*, noch van de Mariniers, noch van het Ned. leger —, die in de Koloniën werd gedetacheerd, heeft *ooit* geklaagd, dat het *tot nu toe* bepaald bedrag der toelage ad f 75 per jaar — voor diensten in de Koloniën bewezen — als te *laag* moet worden beschouwd, en dus *noodzakelijk* zou moeten worden *verhoogd*. Veeleer bestaat bij deze off^{ren} de vrees, dat bedoelde pensioensverhooging wel eens zou kunnen worden *verminderd*.

T. Het komt gewenscht voor, dat *alle* weduwenpensioenen en onderstanden aan weezen, bij de *wet* worden geregeld (artikel 17).

Wat voor de weduwen, enz., van *burgerlijke* ambtenaren h. t. l. is voorgeschreven, behoort op gelijke of ongeveer gelijke wijze te worden geregeld voor de nagelaten betrekkingen van *militairen*.

Dit is geen eisch van het *fusiestelsel*, maar wel van de *billijkheid*.

Kan uit al het voorgaande niet worden afgeleid, dat bij de Commissie — althans bij de *meerderheid* van hare leden (eene meerderheid, die volgens haar rapport, — zie blz. 5, alinea 2 v. o. — uit slechts *éene enkele* stem bestond) — een merkbaar streven heeft voorgezet, om *alle* uitgaven van haar voorgesteld *fusiestelsel* zoo *hoog mogelijk* op te voeren, waardoor dat stelsel als *onaanneembaar* zou kunnen worden beschouwd?

Tot op heden is *niet één* schrijver — in tijdschriften of dagbladen — opgestaan, om de voorstellen der Staatscommissie in bescherming te nemen, of te verdedigen.

Wij zullen de door de Commissie gemaakte berekeningen der uitgaven van haar *fusiestelsel* *niet* aan eene nadere beoordeeling onderwerpen. Te *minder niet*:

- 1°. omdat die te vinden zijn in De(n) Mil. Spect. 1902, Hoofdstuk XII, blz. 136 e. v.;
- 2°. omdat haar voorgesteld *fusiestelsel* — volgens hare *eigen* ver-

- klaring — op *minder juiste* cijfers steunt (punt A hiervoren);
- 3°. verschillende becijferingen, op zeer eigenaardige en *minder aan-nemelijke* wijze hebben plaats gehad (Mil. Spect. 1902, Hoofdstuk XII, blz. 136 e. v.);
- 4°. *niet één* der *nieuwe* bepalingen — die de Commissie voor haar *fusiestelsel* heeft *witgedacht* en waardoor de uitgaven van *haar* stelsel zoo aanzienlijk stijgen — als *noodzakelijk* kan worden beschouwd, om de *invoering* van dat *fusiestelsel* mogelijk te maken; enz.

Aan *alle* onze belangstellende lezers bevelen wij ten zeerste aan, om Hoofdstuk I, Bijlage F, blz. 53 e. v., van het rapport der Commissie, zoo grondig mogelijk te bestudeeren. Het is n. o. m. het *belangrijkste* Hoofdstuk van het *geheele* rapport. Een *ieder* — zelfs een *leek* op militair gebied — zal daaruit een *persoonlijk* oordeel kunnen vellen: of het *geen bevreemding* wekt, dat — na de aldaar uitgesproken meeningen te hebben overwogen — er nog, in den boezem der Commissie, eene *meerderheid* is kunnen worden gevonden, — al telt die meerderheid ook maar *éene* stem —, welke een *fusiestelsel* voor onze legers heeft *kunnen ontraden*?

In Hoofdstuk II, Bijlage I, heeft de Commissie voldaan aan hare opdracht, welke in het Kon. Besluit van 21 October 1898, No. 15, in punt 3b, was opgenomen, nl.: „dat, mocht de Commissie aanleiding vinden om eene eventueele samensmelting der officierskorpsen der beide legers te ontraden, zij Onze voornoemde Ministers (dien van Oorlog en dien van Koloniën) tevens zal hebben voor te lichten, omtrent de mogelijkheid om op andere wijze, desnoods geleidelijk, meer verband te brengen tusschen de beide officierskaders”.

Het ontwerp van wet — waarbij de Commissie aan gemelde lastgeving heeft gevolg gegeven, — berust hoofdzakelijk op de volgende grondslagen:

- 1°. dat, zoowel over de vrijwillig dienende offren van het leger h. t. l. als over die van het leger in Ned.-Indië, tijdelijk zal kunnen worden beschikt, zooals de belangen van den Staat dit vorderen (artikel 2).

Dus *alle* offren — zelfs zij, die *uitsluitend opteerden*, om hetzij voor het leger h. t. l., hetzij alleen voor de Koloniale legers te worden ingedeeld, — zullen alsdan kunnen worden *gedwongen* ook diensten te presteeren in de legers, waarbij zij *niet hebben willen optreden*.

In Hoofdstuk I, Bijlage D, blz. 21, alinea 2 v. o., de laatste volzin, spreekt de Commissie als hare meening uit: „dat, alhoewel zij geenszins blind is voor de bezwaren (misbruiken), die de toepassing dier alinea 1)

1) De derde alinea van artikel 6a, waarin wordt toegelaten, dat een officier, die voor detachering naar de Koloniën is *aangewezen*, zich door een *ander* officier *kan laten vervangen*.

in de practijk *onvermijdelijk* zal medebrengen — (de opname van die alinea) toch volstrekt onmisbaar is, om de werking van het *fusiëstelsel* niet *noodeloos vexatoir* te maken voor sommige individuen (punt L, hiervoren)".

Heeft de Commissie, door de bepaling, bedoeld sub 1, ook hier wel *vermeden*, dat haar wet *vexatoir* zou kunnen worden voor sommige individuen?

2°. dat aan *kapiteins* en *luitenants* van *alle* legers, in *ruimere* mate gelegenheid wordt gegeven, om hetzij *gedetacheerd*, of wel *overgeplaatst* te kunnen worden (artikelen 5 en 6).

Wij hebben ons afgevraagd: hoe in dit *gescheiden* officierskaderstelsel eene *uitbreiding* der detacheringen en overplaatsingen, zonder nadeel voor een dier legers, zal kunnen worden tot stand gebracht?

N. o. m. kan zulks *alleen* plaats hebben, wanneer en de detacheringen, en de overplaatsingen, van het eene leger naar het andere, *gelijktijdig* en in *gelijke hoeveelheden* geschieden.

Elke *partieele* detachering of overplaatsing *moet* het reeds zoo aanzienlijke *incomplete* aan *offren*, dat in *ieder* onzer legers aanwezig is, nog *meer* doen *vergrooten*. De toestand van het Ned. officierskorps bijv. is *niet gunstig* geworden. Het Ned. leger is sedert 1896 *verplicht alle* *offren* te leveren, die voor het W.-I. leger zijn benodigd. Behalve deze *offren* moet het leger h. t. l. nog trachten aan te vullen — zooveel als maar *eenigszins mogelijk* is — het zoo aanzienlijk *incomplete* aan *offren*, dat bij het O.-I. leger bestaat. Al deze Ned. *offren* blijven — gedurende hunnen *geheelen* detacheringstermijn — behooren tot de officierssterkte van het leger h. t. l., waardoor *ieder* jaar pl. m. 120 *offren* aan de *diensten* van het Ned. leger worden *onttrokken*.

Bij het vorenstaande moet nog in het oog worden gehouden, dat zoodra de nieuwe *Militiewet* en later ook de *Landweervet* — in al hare consequentiën — zullen zijn *ingevoerd* (Mil. Spect. 1902, blz. 97, alinea 2 v. o.), de behoefte aan een *geheel compleet* Ned. officierskorps *veel dringender* zal worden *gevoeld*.

Is vorenbedoelde tijd aangebroken, dan vraagt men zich niet alleen af: of zulke *partieele* detacheringen en overplaatsingen naar de Koloniën — zooals tegenwoordig plaats hebben, zonder dat *één enkel* O.-I. officier bij *korpsen* van het Ned. leger overging — wel voor *uitbreiding* *vatbaar* zijn, maar ook: of het *aantal* Ned. *offren*, dat *tegenwoordig* naar de Koloniën wordt gezonden, dan nog tot zulk een *belangrijk* cijfer zal kunnen worden *afgestaan*?

Wij vermeenen, dat deze beide gestelde vragen *ontkennend* moeten worden beantwoord.

De toestand, waarin het O.-I. officierskorps verkeert, is nog aanmerkelijk *minder gunstig*, dan bij het Ned. officierskorps.

Uit Tabel II (Mil. Spect. 1902, naast blz. 94) is op te maken, dat in het tijdvak 1895—1899 dat leger bestond uit gemiddeld 1247 officieren (kolom 20), terwijl dit aantal minstens zou hebben moeten bedragen

gemiddeld 1494 off^{ren} (kolom 21). Het *incompleteet* aan O.-I. off^{ren} bedroeg dus in dat tijdvak, gemiddeld 247 off^{ren} per jaar. Let wel, dat hieronder *geen* geneeskundige off^{ren} begrepen zijn. Zal het dan wel *mogelijk* zijn, om *afzonderlijke* detacheringen en overplaatsingen van O.-I. off^{ren} *toe te passen*, zonder dat daardoor het tegenwoordig reeds zoo *aanzienlijk incompleteet* aan O.-I. off^{ren} *nog meer toeneemt*? Ook hierop moet n. o. m. een *ontkennend* antwoord volgen.

In het tegenwoordige *gescheiden* stelsel eene nauwere aaneensluiting der verschillende officierskaders tot stand te brengen — *zonder* het reeds bestaande officiers*incompleteet* in *alle* onze legers *nog meer te vergrooten* — zal dus alleen kunnen plaats hebben, wanneer èn de detacheringen èn de overplaatsingen van off^{ren} *gelijktijdig* en in *dezelfde aantallen* geschieden.

Wij moeten er echter nog op wijzen:

- 1°. dat, hoe ver men ook op deze wijze de detacheringen en de overplaatsingen van off^{ren} uitbreidt, de zoo *gewenschte* nauwere aaneensluiting immer *veel minder volledig* zal zijn, dan bij een afdoend *fusiestelsel*;
- 2°. dat, — terwijl de eenige wijze, waarop de Commissie die bedoelde aaneensluiting *kan* invoeren, *niet de minste* verbetering aanbrengt in den *onhoudbaren* en van jaar tot jaar steeds *verergerenden* toestand van *alle* onze officierskorpsen — door het *fusiestelsel* die nauwere aaneensluiting niet alleen *volledig* zal zijn verkregen, maar ook daardoor *alle* officierskorpsen *voltallig* zullen worden. En dat resultaat zal alsdan worden behaald, met een *veel geringer* aantal off^{ren}, dan voor het tegenwoordig, zelfs geheel onvoltallig *gescheiden* officierskaderstelsel benoodigd is (punt Q, laatste alinea, blz. 704 hiervoren).

Voor deze *geheel onvolledig* nauwere aaneensluiting van de officierskaders — die tevens *geen de minste* verbetering in den tegenwoordigen toestand van *alle* onze officierskorpsen brengt — *eischt* de Commissie, dat eene *periodieke bevordering* zal worden ingevoerd; niet alleen om van *tweede-luitenant* tot *eerste-luitenant* te worden bevorderd, maar nu ook om van den *eerste-luitenant* naar dien van *kapitein* over te gaan (Hoofdstuk II, Bijlage II, alinea 5, punt 3, blz. 10).

Welke *nadeelen* uit die bepaling moeten voortvloeien heeft de Ind. schrijver V. reeds vermeld (zie hiervoren).

Op blzn. 22—31 (Hoofdstuk II, Bijlage II) heeft de Commissie becijferd, hoeveel de door haar voorgestelde *periodieke bevorderingen* aan den Staat zouden kosten.

Als basis voor hare berekeningen heeft zij aangenomen: het sterkte-cijfer, dat in de Naam- en Ranglijst der off^{ren} werd opgegeven op 1 Januari 1901, dus van officierskorpsen, die *alle geheel onvoltallig* waren. De uitkomst van die becijfering was, dat aan traktementen *meer* zou moeten worden gevorderd:

a. voor het leger hier te lande.....	f 171.800
b. voor het leger in Ned.-Indië.....	„ 25.020
	te zamen „ 196.820.

In hare toelichtingen merkt de Commissie op (Hoofdstuk II, Bijlage II, blz. 11, alinea 4 v.o.), dat, zoo zij bovengemelde berekeningen had doen steunen op den toestand van 1 Januari 1900, alsdan aan traktementen *meer* zou zijn vereischt:

a. voor het leger hier te lande.....	f 157.000
b. voor het leger in Ned.-Indië.....	„ 45.360
	te zamen „ 202.360.

Dus gemiddeld bedroegen deze uitgaven:

$$\frac{f\ 196.820 + f\ 202.360}{2} = f\ 199.590 \text{ per jaar } \textit{meer}.$$

Vergelijkt men nu laatstgenoemd bedrag met de uitgaven, die de Commissie vermeent, dat een *fusi*estelsel zou vorderen, dan komt men tot de conclusie: dat *alleen* de periodieke bevorderingen tot de *eerste-luitenants-* en de *kapiteinsrang*en in het *gescheiden* officierskaderstelsel $f\ 199.590 - f\ 141.500 = f\ 58.090$ per jaar *meer* zullen eischen, dan in een *fusi*estelsel, waarbij de officierskorpsen van *alle* legers steeds *compleet* kunnen worden gehouden en wel, met een *veel geringer* aantal off^{ren}, dan in het tegenwoordig *geheel onv*oltallig *gescheiden* officierskaderstelsel aanwezig is, of moet zijn.

Uit ons opstel in De(n) Mil. Spect. 1902 (zie de staat naast blz. 169) zal men in Hoofdstuk XII kunnen ontwaren, dat onze berekeningen voor de uitgaven van het *fusi*estelsel der Commissie zeer aanzienlijk verschillen met die, welke door de Commissie zijn becijferd.

Terwijl de Commissie tot de slotsom komt, dat het voorgestelde *completee fusi*estelsel $f\ 141.500$ *meer* zou vorderen dan het *geheel onv*oltallig *gescheiden* stelsel, sluit onze berekening met een *jaarlijksch* saldo *te goed* van $f\ 428.500$ en dit, niettegenstaande wij ons uitsluitend er toe hebben bepaald, om de posten, die door de Commissie in aanmerking werden gebracht, te contrôleren.

Resumeeren wij al het voorgaande, dan blijkt er:

1°. dat een *fusi*estelsel niet alleen *uitvoerbaar*, maar ook *gewenscht* is, ja zelfs *noodzakelijk* moet worden geacht, in het belang van *alle* onze officierskorpsen.

Immers, in dat stelsel zullen *alle* officierskorpsen der *drie* legers uit een *geheel v*oltallig aantal off^{ren} bestaan. Dit resultaat zal daarenboven worden verkregen met een *veel geringer* gezamenlijk aantal off^{ren}, dan in het tegenwoordige *geheel onv*oltallige *gescheiden* officierskaderstelsel aanwezig is.

2°. dat eene nauwere aaneensluiting der officierskaders in dit *gescheiden* officierskaderstelsel, niet alleen *nimmer volledig* aan dat

doel *zal kunnen* beantwoorden, maar ook, dat zij den bestaanden *onhoudbaren* en steeds van jaar tot jaar *verergerenden* toestand van *alle* officierskorpsen in *geen enkel* opzicht *zal kunnen verbeteren*.

De *meer talrijke* detacheringen en overplaatsingen, die door de Commissie zijn voorgesteld om dit doel te bereiken, *kunnen* — om het tegenwoordige officiersincompleteet van één der legers *niet nog grooter* te maken — *alleen* dan plaats hebben, wanneer *gelijktijdig* en in *dezelfde hoeveelheden* off^{ren} worden gedetacheerd of overgeplaatst wederzijds van het eene leger naar het andere. Zoo handelende, *blijft echter de bestaande toestand onveranderd*.

- 3°. dat, hoe gewenscht — in beginsel — eene nauwere aaneensluiting der officierskaders in het *gescheiden* stelsel ook moet worden beschouwd en hoe ver men ook de detacheringen en overplaatsingen van de off^{ren} der beide legers op deze wijze uitbreidt, niet alleen de uitkomsten steeds *onbevredigend zullen blijven*, maar ook, dat daardoor van den Staat, *onevenredig hoogere* financiële lasten zullen worden gevorderd.

Die *meerdere* detacheringen en overplaatsingen *moeten* de Staatsuitgaven aanzienlijk doen *stijgen*; o. m. aan overtochtskosten (waaronder die voor het geheele gezin der gehuwde off^{ren}); aan uit te betalen gratificatiën voor uitrusting (per officier op f 1000 of f 500 berekend); aan verhooging van pensioenen ingevolge artikel 16 van het Schema der Commissie (eene verhooging, die voor den hoogsten rang zelfs het *dubbele* bedraagt van hetgeen *tot nu toe* is voorgeschreven); aan periodieke bevorderingen, die de Commissie *onmisbaar* acht (voor een completeet *gescheiden* stelsel pl. m. f 199.590 bedragende per jaar); enz.; enz. 1).

Wij zullen dit schrijven niet verder uitbreiden, hopende en vertrouwende, dat ons opstel in De(n) Mil. Spect. 1902 (blz. 91), aangevuld door het hierbovenstaande, ruim voldoende gegevens inhoudt, om de Regeering, de leden der Staten-Generaal en onze belangstellende lezers in staat te stellen, niet alleen een juist, onpartijdig en rechtvaardig oordeel uit te spreken omtrent het rapport der Staatscommissie, maar

1) Nadat ons concept aan den drukker was afgeleverd, verscheen (26 Augustus jl.) het Kol. Verslag 1902. Daarin vinden wij o. m. op blz. 101 aangeteekend:

„Met het, door de bij K. B. 21 Oct. 1898, No. 15, ingestelde Staatscommissie om te dienen van advies in zake samensmelting van de officierskaders der beide legers, gedaan voorstel, om zonder zoodanige *samensmelting*, toch tot nauwere *aaneensluiting* van de beide officierskaders te geraken, heeft het legerbestuur zich in hoofdzaak vereenigd. Deze aanleggenheid is thans bij de Ind. Regeering in behandeling.”

ook omtrent de maatregelen, die genomen moeten worden, om de belangen van ons dierbaar *Vaderland* zooveel mogelijk te behartigen. En, dat belang alleen moet den doorslag geven.

Daarom roepen wij een ieder toe:

„Doe wel en zie niet om.”

Augustus 1902.

DE SCHRIJVER DER BROCHURE.

Uit het vorenstaande moet worden opgemaakt:

- 1°. dat, zooals wij hiervoren vermoed hebben, het advies uit Indië, in zake het rapport der Staatscommissie, reeds bij het Dep. v. Kol. is ingekomen;
- 2°. dat de Ind. Regeering zich *niet* heeft kunnen vereenigen met het *fusie*-denkbeeld, zooals dit door de Commissie is voorgesteld; en
- 3°. dat het Ind. legerbestuur zich in hoofdzaak *wel* kan aansluiten bij het voorstel der Commissie, om zonder samensmelting tot nauwere aaneensluiting van de beide officierskaders te geraken.

Omtrent deze laatste twee punten wenschen wij het volgende te doen opmerken:

ad. 2, dat, voor de leden der Staten-Generaal, die de handelingen der Regeering moeten contrôleeren, het *volstrekt noodig* zal zijn de motieven te leeren kennen, *waarom* het Ind. legerbestuur zich *niet* heeft kunnen vereenigen met het *fusie*denkbeeld *in het algemeen*, en met dat der Staatscommissie *in het bijzonder*. Deze personen moeten immers in staat worden gesteld om te beoordeelen, of *werkelijk* de tegen dat stelsel aangevoerde bezwaren zóó *overwiegend* zijn, dat daardoor zal moeten worden afgezien van de *eenige*, de *gemakkelijkste* en voor den Staat de *financiëel voordeeligste* wijze, waarop de officierskorpsen van *alle* onze legers *compleet* zullen kunnen worden gehouden. Het voltallig maken der officierskorpsen van *alle* onze legers — vooral voor een leger als het Ind., — dat steeds *slagvaardig* moet zijn, — is toch zeer zeker de *eerste* en *voornaamste* eisch, waarnaar de Regeering *moet* streven; en

ad. 3, dat het ons bevreemdt, dat het Ind. legerbestuur zich in hoofdzaak heeft kunnen vereenigen met het denkbeeld: om zonder fusie tot eene nauwere aaneensluiting van de beide officierskorpsen over te gaan. Wij merken zulks op, om de volgende redenen:

a. omdat, de zich nu reeds voordoende moeilijkheid, — om het benoodigde aantal cadetten aan de K. M. Academie en de Cadettenschool te verkrijgen (zie hiervoren), — daardoor *niet in het minste wordt verbeterd*. Die toestand zal veeleer *moeten verergeren*, aangezien de offren — volgens de voorstellen der Commissie, — voortaan zullen kunnen worden *gedwongen tegen hun zin* bij legers te dienen, waarvoor zij zich *niet* hebben beschikbaar gesteld (artikel 2, blz. 3);

b. omdat, hoe ver men de detacheringen en de overplaatsingen van offren ook *uitbreidt*, de aaneensluiting der officierskaders niet alleen steeds *zeer onvolledig zal blijven* (zie hiervoren), maar ook die detacheringen, enz., *geen de minste verbeteringen* zullen aanbrengen in den *onhoudbaren* en aldor *verergerenden* toestand, waarin onze tegenwoordige officierskorpsen verkeeren (Mil. Spect. 1902, blz. 92);

c. omdat, door de omwisseling van *offren* in een *gescheiden* officierskaderstelsel nog aanzienlijker *te vermeerderen*, ook de Staatsuitgaven zeer belangrijk zullen *moeten toenemen*;

d. omdat, welke maatregelen men ook neme, *alle sub a* tot en met *e* beoelde *moeilijkheden* en *nadeelen* aan het *gescheiden* officierskaderstelsel zullen *blijven kleven*, terwijl zij, bij eene eventueele invoering van het *fusi*estelsel, zullen *verdwijnen*; en

e. omdat de stemmen, die nu reeds — zoowel in Nederland (zie De Mil. Gids en De Mil. Spectator) als in O.-Indië (zie Het Ind. Mil. Tijdschrift en De Java-Bode) — zich zoo krachtig hebben uitgelaten tegen dit gedeelte van het rapport der Commissie, die voorstellen als *onaanmemelijk* hebben beschouwd.

Wie uwer, geachte lezers, zal, na kennis genomen te hebben van dit en van ons vorig opstel, niet ten volle overtuigd zijn, dat in den toestand, waarin nu *alle* onze officierskorpsen verkeerden, eene zoo *spoedig mogelijke* verbetering moet worden tot stand gebracht? En wie uwer is zich niet ten volle bewust, dat het *onverantwoordelijk*, ja zelfs *misdadig* zou kunnen worden, te dien opzichte nog langer *uitstel* te gedoogen? Om hiervan doordrongen te worden, behoeft men slechts o. m. te lezen hetgeen wij in De(n) Mil. Spect. van 1902 op blz. 128 e. v. en hiervoren hebben vermeld, omtrent de berichten die uit het buitenland worden vernomen.

Doet het ook niet hoogst pijnlijk aan te ontwaren, dat in een opstel, getiteld: „De voorstellen der staatcommissie in zake de fusie”, opgenomen in De Java-Bode van 1 Mei 1902, een schrijver zich gerechtigd acht te verklaren: „Men moet den *bitteren naijver* kennen, waarmede *het gros der Ned. offren* de betere promotie hunner Ind. collega's beschouwt”.

Hoe komt die schrijver er toe, zich op dergelijke wijze te durven uiten? Vindt zulks wellicht zijn grond in de omstandigheid, dat het Ind. legerbestuur *ieder* jaar een steeds *groot*er aantal Ned. *offren* aanvroeg, om vooral de promotie dier Ind. *offren* niet ongunstiger te maken? En, zóó de Minister van Oorlog aan die bede eene beperking moest stellen, dan was dit alleen het gevolg hiervan, dat de belangen van den dienst van het leger h. t. l. hem daartoe noodzaakten (Mil. Spect. 1902, Hoofdstuk IV, blz. 97).

Is het wel gewenscht, dat zulke animositeiten onder de *offren* van *één en hetzelfde Vaderland* blijven bestendig? De invoering van een *fusi*estelsel zou dé uiting van zulke gevoelens *onmogelijk* maken, want in dat stelsel bestaat er slechts *één en hetzelfde* officierskorps.

Gesteld dat de Regeering het *beslist noodig acht* om, voor de eene of andere expeditie, of voor eene *zeer bijzondere* Ind. dienstverrichting, een *bepaaldelijk* daartoe uitgekozen officier aan te wijzen, die daartoe ook *lichamelijk alle geschiktheid* bezit. Nu moet, volgens het beginsel der Commissie, die officier *minstens drie jaar* in Ned. hebben vertoefd. Voldoet de uitverkoren officier hieraan *niet*, dan *mag* de uitzending *niet* plaats hebben. Niet alleen wordt het *Staatsbelang* daardoor *geschaad*, maar ook aan den betrokkene wordt het uitzicht *benomen* op de pensioensverhooving bedoeld in artikel 16 (blz. 10). Alinea 5 en 6 van artikel 2 zijn dus *niet aan te bevelen*.

F. Het *meer dan eens* uitbetalen van de gratificatiën voor uitrusting aan *denzelfden* officier gedurende zijn *fusiediensttijd*, moet worden beschouwd als een maatregel, om de *Staatsuitgaven hoog op te voeren* (artikel 2, alinea 9).

In artikel 14 (blz. 10) heeft de Commissie voorgesteld, dat de uniformen van *alle* off^{ren} der Landmacht, in Ned. en de Koloniën, in het *fusiestelsel gelijk* en *gelijkvormig* zullen zijn. Goed beschouwd, zouden daardoor de vergoedingen voor uitrusting *geheel* kunnen vervallen.

Aan de off^{ren} der Zeemacht (Marine en Mariniers), — die *veelvuldiger* naar de Koloniën en naar Ned. moeten omwisselen, — zijn deze gratificatiën, tot op heden, nog *nooit* toegekend, of voor hen als *noodzakelijk* geoordeeld. Waarom moeten dan, aan de off^{ren} der Landmacht, die vergoedingen *wel* en zelfs *meer dan eens* worden uitbetaald?

Alleen aan luitenants — die eerst sedert *twee* jaar tot officier zijn benoemd en in Ned. een bijzonder *laag* traktement genieten — zou de uitreiking van zoodanige gelden *verantwoord* kunnen zijn.

Indien in het *fusiestelsel* de hier besproken maatregel op deze wijze wordt toegepast, dan zal dit eene zeer belangrijke Rijksbesparing opleveren. De Commissie zelf geeft dit toe (blz. 18). Dat echter dan, „de zuinigheid de wijsheid zal bedriegen” — zooals de Commissie vreest — toont de geschiedenis van de Zeemacht tot heden *niet* aan.

G. Wanneer de leden van het gezin van een naar Indië te detacheren officier hem *niet* volgen, zou het een *niet te verantwoorden* maatregel zijn — die aanleiding geeft tot *grootte misbruiken* — als het bedrag der kosten van overtocht — voor reizen die *niet* werden gedaan — toch werd uitbetaald (artikel 3, alinea 3).

Deze, door de Commissie, geheel nieuw *uitgedachte* en voorgestelde bepaling, — en die sinds *meer dan drie eeuwen* nooit *door* of *voor* het Ind. officierskorps werd *geëischt* — kan alleen strekken, om de uitgaven van haar *fusiestelsel* zoo *hoog mogelijk* te vermeerderen en daardoor *onaannemelijk te doen schijnen*.

De Commissie zelf meldt dienaangaande: „Zij is geenszins blind voor het gevaar, dat die gelegenheid aanleiding zal kunnen geven tot minder gewenschte financiële speculatiën van het hoofd des gezins”.

Is dit motief niet reeds *meer dan voldoende*, om die noviteit te ontraden?

En welk argument kan daartegenover worden gesteld, dat *kracht* genoeg bezit en *juist* is, om dit bezwaar te *ontzenuwen*?

Strookt het ook wel met een zuiver comptabiliteitsbegrip, dat uitgaven worden verantwoord voor eene handeling, — eene reis —, die *niet* wordt gedaan?

H. Het verleenen van buitenlandsch verlof voor zes maanden en langer, — zelfs zoo noodig met *behoud* van traktement (blz. 19) —, aan in de Koloniën voor 5 $\frac{2}{3}$ jaar dienende *fusie-offren*, moet stremmend werken voor den dienst en zal de *Staatsuitgaven* doen *stijgen* (artikel 4).

Deze vrijgevege bepaling heeft tot op heden nog *nimmer* bestaan. Toch waren jaarlijks meer dan 100 Ned. *offren* gedetacheerd.

De *offren*, die zoodanig verlof verkrijgen, vermeederen het incompleet aan *offren*, dat reeds tegenwoordig zoo *ontzettend* groot is; zelfs als men daaronder niet mederekent, het *overgroot aantal*, dat, door het *afmatende* tropische klimaat en door de *vermoeienissen* van den Ind. dienst, steeds door in *non-combattanten* staat verkeert, en ook het *groot aantal*, dat gedurende *drie à vier* maanden vrij van *alle* diensten wordt gesteld, om zich toe te leggen op het examen voor de Hoogere Krijgsschool, voor den Topographischen dienst, enz.

Bedoelde *offren* moeten dus vervangen worden, hetgeen maanden kan duren.

Aan de vervangers moet het Rijk — vroeger dan anders het geval zou zijn geweest — gratificatiën voor uitrusting uitkeeren ad f 1000 of f 500 (artikel 2); overtochtskosten uitbetalen, ook voor de gezinnen der gehuwde *offren* (artikel 3). De Ind. diensttijd dezer *offren* — waarop betrekking heeft, het door de Commissie zeer *vermeerderd*, verhoogde pensioensbedrag (artikel 16) — rekent reeds in te gaan, van en met den *eersten* der maand, waarin zij die reizen *zullen* aanvaarden (artikel 12); van af *dien zelfden* dag gaat ook in het *Ind. activiteitstraktement* (artikel 13); enz. Er wordt dus, als het ware, *dubbel* betaald voor *hetzelfde* doel; want wat door de vervangers nu wordt genoten, was reeds tevoren vergoed aan de met verlof vertrekkenden. En zoo de laatst bedoelde *offren* van verlof terugkeeren op een tijdstip, waarop in den rang, dien zij bekleeden, *geen* open plaats aanwezig is, dan moeten wederom de op *non-activiteitsstellingen* worden ingevoerd, die het *fusie*-stelsel — wegens de *nuttelooze* geldverspilling — mede beoogde te kunnen *afschaffen*.

J. Het uitzenden naar de Koloniën van *offren*, die *niet* vooraf *geneeskundig* zijn onderzocht, moet worden *afgekeurd* (artikel 5, alinea 1).

Uitzonderingen hierop te maken — zooals de Commissie voorstelt — kan tot *zeer nadeelige* gevolgen aanleiding geven.

Ook verdient het *geen* aanbeveling, om het aantal keuringen, van een

voor detachering aan de beurt zijnden officier, te beperken (artikel 5, laatste alinea).

Hierdoor kunnen de officiersbelangen zeer worden benadeeld.

K. In een fusiestelsel moet ieder officier, die *physiek* en *practisch geschikt* is bevonden voor den dienst in de *tropen*, op zijn *toerbeurt* naar een der Koloniën worden gedetacheerd. De Regeering mag alleen *dan* van dezen algemeenen regel *afwijken*, wanneer *buitengewone* omstandigheden zulks *vorderen* of *zeer overwegende* redenen dit *gebiedend eischen* (artikel 6a, alinea 2).

De Commissie heeft in dit artikel de *tweede* en *volgende* officiersdetacheringen naar de Koloniën *afhankelijk* gesteld van de *inzichten* der Regeering. *Is dit wel billijk?*

Heeft een *fusie*-officier — die alleszins voor de tropische diensten *physiek* is *geschikt* bevonden en tevens de bewijzen heeft geleverd, dat hij *volkomen* onderlegd is voor de Ind. militaire diensten, — zoodra zijn *toerbeurt* is aangebroken om naar de Koloniën te worden uitgezonden, *geen recht* *verkrege*n op zoodanige detachering?

Mogen aan een dergelijk officier — natuurlijk *buitengewone omstandigheden* *uitgesloten* — de *gunsten* en *voordeelen* worden *onthouden*, die hij, door de artikelen 2, alinea 9, 6a en b, 9, 12, 13, 15 en 16 van het Schema der Commissie, *kan verkrijgen*? Wij vermeenen, dat deze vraag *zeer bestlist ontkennend* moet worden beantwoord.

Tot welke *nadeelige* gevolgen deze bepaling aanleiding *kan* geven, hebben wij aangetoond in De(n) Mil. Spect. 1902, alinea 3 en 4, op blz. 125. Daarom achten wij het *beter*, dit gedeelte van artikel 6 te laten luiden, zooals wij in onze brochure van 1895 hebben voorgesteld, nl.: „Voor detachering naar de Koloniën komen van *ieder*en rang en van *elk* wapen of dienstvak opvolgend in aanmerking:

- a. de off^{ren}, mits *physiek* en *practisch* voor de koloniale diensten *geschikt* bevonden, die het *minst* aantal jaren in de Koloniën hebben gediend; en
- b. onder deze off^{ren} zij, die in hunnen, op dat oogenblik bekleeden *rang*, het *laatst* zijn aangesteld.

„Alleen in *buitengewone omstandigheden*, of wegens *zeer overwegende redenen*, mag van dezen algemeenen regel worden *afgeweken*”.

L. Toe te laten, dat een officier, die voor detachering naar de Koloniën is *aangevezen*, zich door een *ander* officier *kan* laten *vervangen*, moet zoo *sterk mogelijk* worden *afgekeurd* (artikel 6a, alinea 3).

De Commissie zelf erkent de *bezwaren*, die uit hare bepaling *noodwendig* moeten *voortvloei*en; want andermaal verklaart zij (blz. 21, alinea 2 v. o., de laatste volzin): „dat zij geenszins blind is voor de *bezwaren*, die de toepassing dier alinea in de practijk *onvermijdelijk* zal medebrengen”.

Het excuus — dat de Commissie aan het slot van den hiervoren aan-

gehaalden volzin vermeldt, nl.: dat de bedoelde alinea „*volstrekt onmisbaar* is om de werking van het *fusi*estelsel niet *noodeloos vexatoir* te maken voor sommige individuen” — *gaat niet op*.

Eene wet kan n. o. m. *onmogelijk vexatoir* worden, wanneer men daaruit *licht de erkende bezwaren*, die door de bedoelde bepaling *onvermijdelijk* zouden moeten voorkomen.

Wij zijn dan ook overtuigd, dat de *fusiewet* zelf moet voorzien in de gevallen, waarin een officier, wegens *zeer overwegende* redenen, *tijdelijk* of wel *voorgoed* mag worden *vrijgesteld* van eene detachering naar de Koloniën. Die bepalingen moeten alsdan zoodanig worden geredigeerd, dat daaruit, noch voor den *Staat*, noch voor *sommige individuen*, *nadeelige* of *schadelijke* gevolgen *kunnen ontstaan*. Bijv. men zou — in navolging van hetgeen wij in onze brochure van 1895 hebben voorgesteld — in die wet kunnen opnemen: „De off^{ren}, die voor eene detachering in aanmerking komen (volgens *toerbeurt*), kunnen om *zeer overwegende* redenen *tijdelijk* of wel *voorgoed* van die detachering worden *vrijgesteld*”.

M. Het verdient *geen* aanbeveling, om voor officieren aanspraken op eene *snellere* bevordering in uitzicht te stellen, op grond van gepresteerde diensten *die de wet eischt* (artikel 6b, de *eerste drie* voorwaarden).

Reeds hebben wij in De(n) Mil. Spect. 1902, op blz. 126, de laatste alinea van § 17, vermeld: „Er ligt iets *onlogisch* in de bepaling der Commissie, dat aan off^{ren}, die aan de *gewone* vastgestelde voorwaarden der wet hebben voldaan, *bijzondere gunsten* zullen worden toegekend. Daarentegen is het *wel billijk*, dat zij, die *niet* aan de wet hebben beantwoord, bij hunne aanstaande bevordering in hooger rang, in *minder gunstige* positie zullen worden gebracht.

Wij vertrouwen, dat onze welwillende lezers, zich wel met dit *beginsel* zullen kunnen vereenigen; en ook, dat zij zullen kunnen *instemmen* met de voorwaarden, die wij hebben gesteld voor de off^{ren}, die *niet* aan de *voorschriften der wet* hebben gevolg gegeven (Mil. Spect. 1902, alinea 1 v. o., blz. 125 e. v.).

N. De *snellere* bevordering voor off^{ren}, die wegens verwonding voor den vijand bekomen naar *Europa* moeten worden teruggezonden, mag *niet* afhankelijk worden gesteld van het aantal onafgebroken jaren, dat zij in de tropen hebben doorgebracht (artikel 6b, de *laatste drie* voorwaarden).

De Commissie heeft voorgesteld: dat een officier, die in eene zoodanige omstandigheid verkeert en *minder dan drie* jaar onafgebroken in de tropen heeft gediend, *recht verkrijgt* op eene latere opschuiving van *één* jaar in de ranglijst; zij, die reeds *meer dan drie* jaar in de tropen verbleven, op eene latere opschuiving van *twee* jaar; en eindelijk, voor een onafgebroken verblijf in de Koloniën van *minstens zes* jaar, op eene latere opschuiving in de ranglijst van *zelfs drie* jaar.

Alhoewel tot op heden zulke gunsten nog nooit in uitzicht zijn gesteld, komt het ons voor, dat een officier, die zijn leven voor *Koningin* en *Vaderland* heeft veil gehad en die — *geheel onafhankelijk* van het aantal jaren, welke hij onafgebroken in de tropen had gediend — in bovenbedoelden toestand wordt gebracht, in bijzondere omstandigheden aanspraak heeft op eene schadeloosstelling in den vorm van eene vervroegde bevordering in den naast hoogerem rang.

Het voorrecht, alsdan door den *Staat* toe te kennen, — bijv. om *één vol jaar vroeger* dan zijn collega's in den naastvolgenden rang te worden bevorderd —, schijnt ons toe, eene *voldoende compensatie* voor de geleden ramp.

Om die redenen hebben wij voorgesteld, om de *laatste drie*, door de Commissie aanbevolen, bepalingen van artikel 6b tot *één enkele* terug te brengen, en deze alsdan te lezen: „De officier, die wegens verwonding, voor den vijand bekomen, naar Europa *moet* worden teruggezonden, krijgt, in zekere omstandigheden, recht op eene latere opschuiving in de ranglijst *van één jaar*”.

O. De formatiën, volgens welke het O.-I. leger moet zijn samengesteld, beantwoorden *niet* aan de roeping van dat leger (Hoofdstuk I, Bijlage D, blz. 20, laatste volzin e. v.).

Voor het O.-I. leger bestaan *twee* formatiën, nl. de *normale* en de *tegenwoordige feitelijk geldende* formatie. De *sterktecijfers*, welke deze formatiën aangeven, verschillen *zeer aanzienlijk* met elkander (Mil. Spec. 1902, blz. 92).

Onwillekeurig vraagt men zich af: hoe kan het mogelijk zijn, dat *één en hetzelfde* leger *tegelijk* aan *twee* zulke *uiteenlopende* formatiën zal kunnen beantwoorden?

Uit hetgeen de Commissie over de *normale* formatie schrijft (blz. 21), is op te maken, dat deze formatie eigenlijk *alleen* dient voor het opmaken der O.-I. oorlogsbegrooting en *geenszins* aangeeft de *benoedigde sterkte* van dat leger. Blijkt hieruit niet voldoende, — zooals wij in punt A hiervoren hebben beweerd —, dat de basis, waarop de Commissie haar *fusiëstelsel* heeft berekend, op *minder juiste* cijfers steunt?

Van de *tegenwoordige feitelijk geldende* formatie — zegt de Commissie — dat hare sterkte *geheel afhankelijk* wordt gesteld *van de eischen van het oogenblik*. Voorwaar, een *zonderling beginsel*! Vooral voor een leger, dat steeds *slagvaardig* moet zijn om de *onafhankelijkheid* van ons schoon en rijk *Insulinde* te waarborgen. Is men zich dan nog niet bewust, dat onze O.-I. bezittingen *elk oogenblik* in den toestand kunnen worden gebracht, waarin de *Philippijnen* zich in 1898 bevonden? Zijn dan de berichten, die aldoor uit het buitenland worden vernomen, *geen vingervijzing* voor dat gevaar? Ter verduidelijking van deze meening hebben wij in De(n) Mil. Spectator van 1902, op blz. 128 e. v., eenige van deze vermeldingen opgegeven. Wij zullen dit aantal nog met een drietal vermeerderen, waaruit tevens kan blijken, dat *Engeland* o. a.

reeds nu voorbereidende maatregelen neemt voor eene zoodanige eventuele onderneming.

De *Soerabaja Courant* zegt: „Eenige maanden geleden kwam te *Batavia* aan een zekere kapitein WANLESS van den *Engelschen staf* in *Madras* en vroeg over *Java* te mogen reizen om het bezienswaardige te bezoeken. Hiertegen was natuurlijk *geen* bezwaar en aan den *Engelschman* werd de gevraagde vergunning verleend. Hij begon te *Batavia* bezoeken te brengen aan de *plaatsen*, waar de verschillende *kustbatterijen* werden opgericht, in verband met den *buitenlandschen vijand*, en bracht deze *versterkingen in teekening*. Toen hij naar zijn meening *genoeg wist* van deze stelling, toog hij naar *Tjimahi*, waar hij eenige dagen verblijf hield om *ook daar* zijn *aanteekeningen* te maken. Van *Tjimahi* ging de reis naar *Tjilatjap*, waar hij op *Noesakembangan* opnieuw *aanteekeningen* maakte. Vervolgens reisde hij naar *Soerabaja*, en, zóó was hij hier niet aangekomen, of hij bracht *dadelijk* een bezoek aan de *kustbatterij* te *Semmamboeng* bij *Grissee* en vervolgens aan *Gedong-Tjonek*. Daarna bezocht hij *Madura* en den heuvel, die door den Gouv.-Generaal en de Commandanten der Land- en Zeemacht indertijd is *aangevozen* als *belangrijk voor de versterking*. Ten slotte zou hij een bezoek brengen aan het *marine-établissement*. Van zijn verschillende uitstapjes te *Soerabaja* had hij nog geen aanteekeningen gemaakt, daar hij van *plan was* met nog twee andere *Engelsche offren* zijn bezoeken te *herhalen*. Alleen maakte hij *daarom* eerst een reisje naar *Malang* en kreeg *daar zelfs* een officier van het leger toegevoegd om hem het bezienswaardige te *wijzen*”.

En in het Alg. Handelsblad van 15 Augustus 1902, Ochtendblad, vinden wij, onder den titel „*Groote Politiek*” II, geschreven door den heer L. SIMONS, op de vraag door hem gesteld: Wie onze O.-I. bezittingen zouden kunnen bedreigen?, o. m. het volgende vermeld: „En dan blijkt dit (na eenige andere Staten te hebben genoemd): *Australië* (met *Engeland* achter zich) en *Japan*.”

„Dat *Australië* naar onze Oost kijkt met begeerige blikken, wordt heel en al niet onder stoelen of banken gestoken. Toen dit voorjaar de „*Londensche Spectator*” het eens over onze Oost had, heette het: „Which they (the Australians) regard as their natural inheritance 1).”

Verder meldt de *Locomotief* van 3 Juli 1902, Eerste blad: „De *Berlijnsche* hoogleeraar „VON HALLE” -- zegt het blad -- doceert zonder blikken of blozen, dat *Duitschland* *Nederland* moet *annexeeren*, alleen omdat het daarbij voordeel zou hebben. Dat kleine nest daar aan den beneden-*Rijn* is ons al lang in den weg geweest. 't Is te gek om van te praten, dat een mogendheid als *Duitschland* in haar uitzettingsproces zou gestuit worden door zulk een machteloos staatje. Het ding hindert ons. Dat is genoeg. Hoe eerder wij het nemen des te beter”.

1) Welke zij (nl. de Australiërs) beschouwen als hunne natuurlijke erfenis.

Zijn dit geen duidelijke aanwijzingen, dat bedoeld gevaar voor onze O.-I. bezittingen *niet is uitgesloten?*

Zal dan, — bij het onverwachts uitbreken van een zoodanigen toestand —, wanneer het O.-I. leger bijv. na *lange* jaren van *volkomen* rust naar de *eischen van die opvolgende lange rust-oogenblikken* is op sterkte gebracht, bedoeld leger wel in staat zijn om het hoofd te bieden aan dat gevaar? Toont dit alles niet daghelder aan, dat voor het O.-I. leger *gebiedend noodig* is: eene *vaststaande organisatie*, die te allen tijde beantwoordt aan de roeping van dat leger?

Is het officierspersoneel, bij het leger ingedeeld, niet in de *eerste plaats* de *kern* en het *hoofdelement*, waarop de kracht van dat leger steunt? En had de „Daily-Telegraph” niet gelijk te beweren: „dat een *onvoorbereide natie* is een *onzekere natie*; en op dit beginsel *geen* uitzonderingen zijn?”

Wat kan men verwachten van een leger, zooals het Ind., waarbij — reeds vóór het in actie komt met een buitenlandschen vijand — 200 à 300 off^{ren} mankeeren?

Bij het ontwerpen van eene dergelijke *formatie* mag men wel inachtig zijn:

- a. dat onze O.-I. bezittingen gelegen zijn op pl. m. 40 zeedagenreis van het Moederland;
- b. dat de route derwaarts leidt over de defilés van het *Manche-Kanaal*, de straat van *Gibraltar*, het kanaal van *Suez*, de geheele *Roode zee* en de verschillende passages van den O.-I. Archipel; en
- c. dat onze Marine — gelet op de sterkteverhouding onzer oorlogsbodems vergeleken met die der overige buitenlandsche mogendheden (Mil. Spec. 1900, blz. 576) — *onmogelijk* bij machte zal zijn, om, gedurende den oorlogstoestand, *versterkingen* of *aanvullingen* naar O.-I. met *succes* te convoyeeren.

P. Het aangeven van een leeftijdsgrens (47 jaar) en tevens het *verzwaren* van de *eischen* voor de detachering van hoofdoff^{ren} naar O.-I., kan niet alleen aanleiding geven tot *moeilijkheden*, maar ook tot *onbillijkheden* (artikel 9).

De eerste alinea van het door de Commissie voorgestelde artikel 9 luidt: „In O.-I. wordt niet anders dan krachtens een met redenen omkleed besluit der Kroon, een *luitenant-kolonel* of officier van lageren rang in dienst gesteld (gedetacheerd), ouder dan 47 jaar, en *in geen geval* een *hoofdofficier*, die niet *ten minste tweemaal*, te zamen gedurende *ten minste acht* jaren, in subalterne rangen (let wel op het volgende) in Oost-Indië gediend heeft (blz. 9)”.

Indien in een *fusiewet* art. 6a wordt geredigeerd, zooals wij dit in het slot van punt K hiervoren hebben voorgesteld, dan kan de leeftijdsgrens in dit artikel *zonder bezwaar vervallen*. Te meer is dit gewenscht, omdat de ervaring leert, dat off^{ren} van het leger h. t. l. in den regel niet

vóór hun 50ste levensjaar tot dien rang worden bevorderd, terwijl onder de O.-I. off^{ren} er slechts *weinigen* zijn, die vóór dien 47jarigen ouderdom den hoofdofficiersrang verkrijgen. Wat deze laatste categorie off^{ren} betreft, verwijzen wij naar blz. 694 hiervoren, alinea 5.

Uit het vorenstaande is op te maken, dat de hoofdofficiersrang *niet* vóór den 47jarigen ouderdom zal zijn te verkrijgen. Daarenboven moeten wij er nog op wijzen, dat de leeftijd *niet altijd een juist beelē aangeeft* voor het in *ruimere mate* bezitten van vlugheid van lichaam en geest. Men denke o. a. aan den Luitenant-Generaal VAN SWIETEN in 1873, en aan zooveel anderen.

Ten slotte moeten wij er de aandacht op vestigen, dat, indien men voor de detachering van een hoofdofficier naar Oost-Indië vordert, dat hij *ten minste tweemaal*, te zamen gedurende *ten minste acht* jaren, in Oost-Indië zal hebben gediend, alsdan *alle hoofdoff^{ren}*, die gedurende hun diensttijd *eens* naar West-Indië werden gedetacheerd, *niet meer* aan den voorgestelden eisch der Commissie voldoen.

De Commissie heeft nl. in punt *i* (Hoofdstuk I, Bijlage E, blzn. 30—33) berekend, dat een *fusieluitenant* slechts 6 jaar en een *fusiekapitein* slechts $3\frac{3}{4}$ jaar naar de Koloniën *kan* worden gedetacheerd. Heeft dus *één* dezer uitzendingen naar de Koloniën plaats gehad naar West-Indië, dan heeft die officier — toen hij tot hoofdofficier werd benoemd — geheel buiten *eigen* toedoen, *minder* dan *ten minste tweemaal* en *minder* dan te zamen gedurende *ten minste acht* jaren in Oost-Indië dienst gedaan.

Kan men dan een zoodanigen voorgestelden maatregel wel als *billijk* beschouwen?

Q. De redenen, waarom in het *fusiestelsel* der Commissie, het tegenwoordig officierskorps h. t. l. met *negentig* onderluitenanten — *alleen* voor het wapen der infanterie opgegeven — zal moeten *vermeerderen*, moeten op *minder juiste* gronden berusten (artikel 11).

Voor een *fusiestelsel* ondergaat de tegenwoordige formatie *sterkte* van het Ned. en van het W.-I. leger *geen* verandering en zal deze dus *hetzelfde* cijfer *blijven* aanwijzen.

Het *benodigde* aantal O.-I. off^{ren} daarentegen zal in het *fusiestelsel* zeer aanzienlijk *moeten verminderen*. Dit hebben wij reeds aangevoerd in Tabel II, van D(en) Mil. Spect. 1902 (de staat naast blz. 94). Immers, terwijl de *tegenwoordige, feitelijk geldende* formatie van het O.-I. leger gemiddeld 1234 off^{ren} vorderde (kolom 3) — dus een getal, dat ook de *fusiesterkte* zou opgeven — zou het O.-I. officierskorps — zoo het *geheel voltallig* ware geweest — hebben bestaan uit gemiddeld 1494 off^{ren}, of gemiddeld 260 off^{ren} *meer* (kolom 18), dan in die Kolonie *voor den dienst* zouden benodigd zijn geweest. Dit betreft hoofdzakelijk de O.-I. off^{ren} met verlof, gedetacheerd, op non-activiteit, voor memorie gevoerd, enz. Deze *allen* kunnen in een *fusiestelsel* *niet meer voorkomen*.

Om dus *alle* officierskorpsen in een *fusiestelsel* *compleet* te doen *blijven*, zal het tegenwoordig benodigde aantal O.-I. off^{ren} van een *com-*

pleet gescheiden stelsel *minstens* (want er zijn er nog meer — Mil. Spect. 1902, § 5, blz. 148 e. v.) met het laatst genoëmd cijfer van 260 *kunnen verminderen*.

Wanneer men nu nog in het oog houdt, dat in een *fusiestelsel* *geen* Ned. off^{ren} meer aanwezig zullen zijn, die, alhoewel zij in de *Koloniën* dienst doen, steeds tot de sterkte van het *Ned. leger* *blijven* behooren, m. a. w. het Ned. officierskorps met pl. m. 120 off^{ren} zal *vermeerderen*, dan vraagt men zich af: op welke gronden de Commissie het *noodig* heeft geacht voor te stellen, om een *compleet* Ned. *fusie-officierskorps* met *negentig* onderluitenanten — boven de reeds in dat leger *aanwezige* 180 dienstdoende off^{ren} der infanterie — te doen *vermeerderen*?

Moet men niet veeleer tot de conclusie komen, dat, aangezien in een *fusiestelsel* gemiddeld minstens 260 off^{ren} kunnen worden *afgeschafft*, het tegenwoordig aanwezig aantal Ned. *dienstdoende off^{ren}* der infanterie (zegge 180) zeer aanmerkelijk zal kunnen *verminderen*?

Wat zal men toch — in een *compleet* Ned. officierskorps — met die $180 + 90 = 270$ als officier dienstdoende personen der infanterie moeten aanvangen?

Nog daargelaten of de titulatuur van *onderluitenant* wel in overeenstemming is *met de belangen van den dienst* (Mil. Spect. 1902, alinea 2 v. o., op blz. 103 e. v.), vragen wij: zouden die *f* 90.000 per jaar — behalve de latere hoogere pensioenen voor dit personeel —, die de Commissie van den *Staat* *meer vordert*, wel verantwoord zijn?

R. Den *Ind.* dienstdtijd en het *Ind. activiteits-traktement* te doen *ingaan* met *den eersten der maand*, waarin een te detachereen officier naar de *Koloniën* zal vertrekken, en te doen *ophouden* met *den laatsten der maand*, waarin hij in Ned. zal zijn teruggekeerd, strijdt met ieder begrip van een goed comptabiliteits-beginsel (artikelen 12 en 13).

In *niet één* Rijksbetrekking *kan de dienstdtijd* van een ambtenaar *ingaan* vóór en aleeer hij in die Rijksfunctie is *opgetreden*. Het *activiteits-traktement* van een zoodanig ambtenaar *kan* derhalve eerst ingaan met den dag, waarop hij het ambt heeft *aanvaard*, waartoe hij is benoemd.

De afwijking van dit beginsel — door het voorstel der Commissie — moet dan ook worden beschouwd, als te hebben gestrekt, om de *Staats-uitgaven* zeer aanzienlijk te kunnen doen verhoogen, d. w. z. het *fusie-stelsel* der Commissie *duurder* te maken, dan volgens bovenstaand beginsel *gewettigd* is, en alzoo dat stelsel *minder* aannemelijk te doen *schijnen*.

Volgens de berekening der Commissie, zal deze geheel *nieuwe* maatregel, becijferd naar het *geheel onvoltallig* sterktecijfer van 1899, *f* 70.725 per jaar *meer* van den Staat vorderen (punt IV, blz. 34).

Op grond van het vorenstaande hebben wij dan ook in De(n) Mil. Spect. 1902 op blz. 134, § 25, alinea 4 en 5, voorgesteld, om deze artikelen te lezen:

„De *Ind.* dienstdtijd, alsmede het *Kol. activiteits-traktement* van de

naar onze Overzeesche Bezittingen te detachereen off^{ren} treden in, zoodra deze off^{ren} in de Koloniën worden *ontscheept*, en een en ander zal *eindigen* op den dag, waarop zij zich *inschepen* om naar Ned. terug te keeren.

„Alleen voor de off^{ren}, die op de heen- of terugreis bij detachementen zijn ingedeeld (dus werkelijk in Ind. dienst zijn of komen), zal de Ind. dienstdienst en de Kol. bezoldiging *aanvangen* bij hunne *inscheping naaren* en *ophouden* bij hunne *ontscheping uit* de Koloniën.”

S. Er bestaat *niet één* gegronde reden, waarom — in het *fusiestelsel* der Commissie — de officierspensioenen — voor de in de Koloniën gepresteerde diensten — op zulk eene belangrijke wijze zouden moeten worden *verhoogd* (artikel 16).

Niet één officier, — noch van de *Marine*, noch van de Mariniers, noch van het Ned. leger —, die in de Koloniën werd gedetacheerd, heeft *ooit* geklaagd, dat het *tot nu toe* bepaald bedrag der toelage ad *f* 75 per jaar — voor diensten in de Koloniën bewezen — als te *laag* moet worden beschouwd, en dus *noodzakelijk* zou moeten worden *verhoogd*. Veeleer bestaat bij deze off^{ren} de vrees, dat bedoelde pensioensverhooging wel eens zou kunnen worden *verminderd*.

T. Het komt gewenscht voor, dat *alle* weduwenpensioenen en onderstanden aan weezen, bij de *wet* worden geregeld (artikel 17).

Wat voor de weduwen, enz., van *burgerlijke* ambtenaren h. t. l. is voorgeschreven, behoort op gelijke of ongeveer gelijke wijze te worden geregeld voor de nagelaten betrekkingen van *militairen*.

Dit is geen eisch van het *fusiestelsel*, maar wel van de *billijkheid*.

Kan uit al het voorgaande niet worden afgeleid, dat bij de Commissie — althans bij de *meerderheid* van hare leden (eene meerderheid, die volgens haar rapport, — zie blz. 5, alinea 2 v. o. — uit slechts *éene enkele* stem bestond) — een merkbaar streven heeft voorgezet, om *alle* uitgaven van haar voorgesteld *fusiestelsel* zoo *hoog mogelijk* op te voeren, waardoor dat stelsel als *onaanneembaar* zou kunnen worden beschouwd?

Tot op heden is *niet één* schrijver — in tijdschriften of dagbladen — opgestaan, om de voorstellen der Staatscommissie in bescherming te nemen, of te verdedigen.

Wij zullen de door de Commissie gemaakte berekeningen der uitgaven van haar *fusiestelsel* *niet* aan eene nadere beoordeeling onderwerpen. Te *minder niet*:

- 1°. omdat die te vinden zijn in De(n) Mil. Spect. 1902, Hoofdstuk XII, blz. 136 e. v.;
- 2°. omdat haar voorgesteld *fusiestelsel* — volgens hare *eigen* ver-

- klaring — op *minder juiste* cijfers steunt (punt A hiervoren);
- 3°. verschillende becijferingen, op zeer eigenaardige en *minder aan-nemelijke* wijze hebben plaats gehad (Mil. Spect. 1902, Hoofdstuk XII, blz. 136 e. v.);
- 4°. *niet één* der *nieuwe* bepalingen — die de Commissie voor haar *fusiestelsel* heeft *witgedacht* en waardoor de uitgaven van *haar* stelsel zoo aanzienlijk stijgen — als *noodzakelijk* kan worden beschouwd, om de *invoering* van dat *fusiestelsel* mogelijk te maken; enz.

Aan *alle* onze belangstellende lezers bevelen wij ten zeerste aan, om Hoofdstuk I, Bijlage F, blz. 53 e. v., van het rapport der Commissie, zoo grondig mogelijk te bestudeeren. Het is n. o. m. het *belangrijkste* Hoofdstuk van het *geheele* rapport. Een *ieder* — zelfs een *leek* op militair gebied — zal daaruit een *persoonlijk* oordeel kunnen vellen: of het *geen bevreemding* wekt, dat — na de aldaar uitgesproken meeningen te hebben overwogen — er nog, in den boezem der Commissie, eene *meerderheid* is kunnen worden gevonden, — al telt die meerderheid ook maar *éene* stem —, welke een *fusiestelsel* voor onze legers heeft *kunnen ontraden*?

In Hoofdstuk II, Bijlage I, heeft de Commissie voldaan aan hare opdracht, welke in het Kon. Besluit van 21 October 1898, No. 15, in punt 3b, was opgenomen, nl.: „dat, mocht de Commissie aanleiding vinden om eene eventueele samensmelting der officierskorpsen der beide legers te ontraden, zij Onze voornoemde Ministers (dien van Oorlog en dien van Koloniën) tevens zal hebben voor te lichten, omtrent de mogelijkheid om op andere wijze, desnoods geleidelijk, meer verband te brengen tusschen de beide officierskaders”.

Het ontwerp van wet — waarbij de Commissie aan gemelde lastgeving heeft gevolg gegeven, — berust hoofdzakelijk op de volgende grondslagen:

- 1°. dat, zoowel over de vrijwillig dienende offren van het leger h. t. l. als over die van het leger in Ned.-Indië, tijdelijk zal kunnen worden beschikt, zooals de belangen van den Staat dit vorderen (artikel 2).

Dus *alle* offren — zelfs zij, die *uitsluitend opteerden*, om hetzij voor het leger h. t. l., hetzij alleen voor de Koloniale legers te worden ingedeeld, — zullen alsdan kunnen worden *gedwongen* ook diensten te presteeren in de legers, waarbij zij *niet hebben willen optreden*.

In Hoofdstuk I, Bijlage D, blz. 21, alinea 2 v. o., de laatste volzin, spreekt de Commissie als hare meening uit: „dat, alhoewel zij geenszins blind is voor de bezwaren (misbruiken), die de toepassing dier alinea 1)

1) De derde alinea van artikel 6a, waarin wordt toegelaten, dat een officier, die voor detachering naar de Koloniën is *aangewezen*, zich door een *ander* officier *kan laten vervangen*.

in de practijk *onvermijdelijk* zal medebrengen — (de opname van die alinea) toch volstrekt onmisbaar is, om de werking van het *fusiëstelsel* niet *noodeloos vexatoir* te maken voor sommige individuen (punt L, hiervoren)".

Heeft de Commissie, door de bepaling, bedoeld sub 1, ook hier wel *vermeden*, dat haar wet *vexatoir* zou kunnen worden voor sommige individuen?

2°. dat aan *kapiteins* en *luitenants* van *alle* legers, in *ruimere* mate gelegenheid wordt gegeven, om hetzij *gedetacheerd*, of wel *overgeplaatst* te kunnen worden (artikelen 5 en 6).

Wij hebben ons afgevraagd: hoe in dit *gescheiden* officierskaderstelsel eene *uitbreiding* der detacheringen en overplaatsingen, zonder nadeel voor een dier legers, zal kunnen worden tot stand gebracht?

N. o. m. kan zulks *alleen* plaats hebben, wanneer en de detacheringen, en de overplaatsingen, van het eene leger naar het andere, *gelijktijdig* en in *gelijke hoeveelheden* geschieden.

Elke *partieele* detachering of overplaatsing *moet* het reeds zoo aanzienlijke *incomplete* aan *offren*, dat in *ieder* onzer legers aanwezig is, nog *meer* doen *vergrooten*. De toestand van het Ned. officierskorps bijv. is *niet gunstig* geworden. Het Ned. leger is sedert 1896 *verplicht alle* *offren* te leveren, die voor het W.-I. leger zijn benodigd. Behalve deze *offren* moet het leger h. t. l. nog trachten aan te vullen — zooveel als maar *eenigszins mogelijk* is — het zoo aanzienlijk *incomplete* aan *offren*, dat bij het O.-I. leger bestaat. Al deze Ned. *offren* blijven — gedurende hunnen *geheelen* detacheringstermijn — behooren tot de officierssterkte van het leger h. t. l., waardoor *ieder* jaar pl. m. 120 *offren* aan de *diensten* van het Ned. leger worden *onttrokken*.

Bij het vorenstaande moet nog in het oog worden gehouden, dat zoodra de nieuwe *Militiewet* en later ook de *Landweervet* — in al hare consequentiën — zullen zijn *ingevoerd* (Mil. Spect. 1902, blz. 97, alinea 2 v. o.), de behoefte aan een *geheel compleet* Ned. officierskorps *veel dringender* zal worden *gevoeld*.

Is vorenbedoelde tijd aangebroken, dan vraagt men zich niet alleen af: of zulke *partieele* detacheringen en overplaatsingen naar de Koloniën — zooals tegenwoordig plaats hebben, zonder dat *één enkel* O.-I. officier bij *korpsen* van het Ned. leger overging — wel voor *uitbreiding* *vatbaar* zijn, maar ook: of het *aantal* Ned. *offren*, dat *tegenwoordig* naar de Koloniën wordt gezonden, dan nog tot zulk een *belangrijk* cijfer zal kunnen worden *afgestaan*?

Wij vermeenen, dat deze beide gestelde vragen *ontkennend* moeten worden beantwoord.

De toestand, waarin het O.-I. officierskorps verkeert, is nog aanmerkelijk *minder gunstig*, dan bij het Ned. officierskorps.

Uit Tabel II (Mil. Spect. 1902, naast blz. 94) is op te maken, dat in het tijdvak 1895—1899 dat leger bestond uit gemiddeld 1247 officieren (kolom 20), terwijl dit aantal minstens zou hebben moeten bedragen

gemiddeld 1494 off^{ren} (kolom 21). Het *incompleteet* aan O.-I. off^{ren} bedroeg dus in dat tijdvak, gemiddeld 247 off^{ren} per jaar. Let wel, dat hieronder *geen* geneeskundige off^{ren} begrepen zijn. Zal het dan wel *mogelijk* zijn, om *afzonderlijke* detacheringen en overplaatsingen van O.-I. off^{ren} *toe te passen*, zonder dat daardoor het tegenwoordig reeds zoo *aanzienlijk incompleteet* aan O.-I. off^{ren} *nog meer toeneemt*? Ook hierop moet n. o. m. een *ontkennend* antwoord volgen.

In het tegenwoordige *gescheiden* stelsel eene nauwere aaneensluiting der verschillende officierskaders tot stand te brengen — *zonder* het reeds bestaande officiers*incompleteet* in *alle* onze legers *nog meer te vergrooten* — zal dus alleen kunnen plaats hebben, wanneer ò de detacheringen ò de overplaatsingen van off^{ren} *gelijktijdig* en in *dezelfde aantallen* geschieden.

Wij moeten er echter nog op wijzen:

- 1°. dat, hoe ver men ook op deze wijze de detacheringen en de overplaatsingen van off^{ren} uitbreidt, de zoo *gewenschte* nauwere aaneensluiting immer *veel minder volledig* zal zijn, dan bij een afdoend *fusiestelsel*;
- 2°. dat, — terwijl de eenige wijze, waarop de Commissie die bedoelde aaneensluiting *kan* invoeren, *niet de minste* verbetering aanbrengt in den *onhoudbaren* en van jaar tot jaar steeds *verergerenden* toestand van *alle* onze officierskorpsen — door het *fusiestelsel* die nauwere aaneensluiting niet alleen *volledig* zal zijn verkregen, maar ook daardoor *alle* officierskorpsen *voltallig* zullen worden. En dat resultaat zal alsdan worden behaald, met een *veel geringer* aantal off^{ren}, dan voor het tegenwoordig, zelfs geheel onvoltallig *gescheiden* officierskaderstelsel benodigd is (punt Q, laatste alinea, blz. 704 hiervoren).

Voor deze *geheel onvolledig* nauwere aaneensluiting van de officierskaders — die tevens *geen de minste* verbetering in den tegenwoordigen toestand van *alle* onze officierskorpsen brengt — *eischt* de Commissie, dat eene *periodieke bevordering* zal worden ingevoerd; niet alleen om van *tweede-luitenant* tot *eerste-luitenant* te worden bevorderd, maar nu ook om van den *eerste-luitenant* naar dien van *kapitein* over te gaan (Hoofdstuk II, Bijlage II, alinea 5, punt 3, blz. 10).

Welke *nadeelen* uit die bepaling moeten voortvloeien heeft de Ind. schrijver V. reeds vermeld (zie hiervoren).

Op blzn. 22—31 (Hoofdstuk II, Bijlage II) heeft de Commissie becijferd, hoeveel de door haar voorgestelde *periodieke bevorderingen* aan den Staat zouden kosten.

Als basis voor hare berekeningen heeft zij aangenomen: het sterkte-cijfer, dat in de Naam- en Ranglijst der off^{ren} werd opgegeven op 1 Januari 1901, dus van officierskorpsen, die *alle geheel onvoltallig* waren. De uitkomst van die becijfering was, dat aan traktementen *meer* zou moeten worden gevorderd:

a. voor het leger hier te lande.....	f 171.800
b. voor het leger in Ned.-Indië.....	„ 25.020
	te zamen „ 196.820.

In hare toelichtingen merkt de Commissie op (Hoofdstuk II, Bijlage II, blz. 11, alinea 4 v.o.), dat, zoo zij bovengemelde berekeningen had doen steunen op den toestand van 1 Januari 1900, alsdan aan traktementen *meer* zou zijn vereischt:

a. voor het leger hier te lande.....	f 157.000
b. voor het leger in Ned.-Indië.....	„ 45.360
	te zamen „ 202.360.

Dus gemiddeld bedroegen deze uitgaven:

$$\frac{f 196.820 + f 202.360}{2} = f 199.590 \text{ per jaar } \textit{meer}.$$

Vergelijkt men nu laatstgenoemd bedrag met de uitgaven, die de Commissie vermeent, dat een *fusi*estelsel zou vorderen, dan komt men tot de conclusie: dat *alleen* de periodieke bevorderingen tot de *eerste-luitenants-* en de *kapiteinsrangen* in het *gescheiden* officierskaderstelsel $f 199.590 - f 141.500 = f 58.090$ per jaar *meer* zullen eischen, dan in een *fusi*estelsel, waarbij de officierskorpsen van *alle* legers steeds *compleet* kunnen worden gehouden en wel, met een *veel geringer* aantal off^{ren}, dan in het tegenwoordig *geheel onv*oltallig *gescheiden* officierskaderstelsel aanwezig is, of moet zijn.

Uit ons opstel in De(n) Mil. Spect. 1902 (zie de staat naast blz. 169) zal men in Hoofdstuk XII kunnen ontwaren, dat onze berekeningen voor de uitgaven van het *fusi*estelsel der Commissie zeer aanzienlijk verschillen met die, welke door de Commissie zijn becijferd.

Terwijl de Commissie tot de slotsom komt, dat het voorgestelde *completee fusi*estelsel $f 141.500$ *meer* zou vorderen dan het *geheel onv*oltallig *gescheiden* stelsel, sluit onze berekening met een *jaarlijksch* saldo *te goed* van $f 428.500$ en dit, niettegenstaande wij ons uitsluitend er toe hebben bepaald, om de posten, die door de Commissie in aanmerking werden gebracht, te contrôleren.

Resumeeren wij al het voorgaande, dan blijkt er:

1°. dat een *fusi*estelsel niet alleen *uitvoerbaar*, maar ook *gewenscht* is, ja zelfs *noodzakelijk* moet worden geacht, in het belang van *alle* onze officierskorpsen.

Immers, in dat stelsel zullen *alle* officierskorpsen der *drie* legers uit een *geheel v*oltallig aantal off^{ren} bestaan. Dit resultaat zal daarenboven worden verkregen met een *veel geringer* gezamenlijk aantal off^{ren}, dan in het tegenwoordige *geheel onv*oltallige *gescheiden* officierskaderstelsel aanwezig is.

2°. dat eene nauwere aaneensluiting der officierskaders in dit *gescheiden* officierskaderstelsel, niet alleen *nimmer volledig* aan dat

doel *zal kunnen* beantwoorden, maar ook, dat zij den bestaanden *onhoudbaren* en steeds van jaar tot jaar *verergerenden* toestand van *alle* officierskorpsen in *geen enkel* opzicht *zal kunnen verbeteren*.

De *meer talrijke* detacheringen en overplaatsingen, die door de Commissie zijn voorgesteld om dit doel te bereiken, *kunnen* — om het tegenwoordige officiersincompleteet van één der legers *niet nog grooter* te maken — *alleen* dan plaats hebben, wanneer *gelijktijdig* en in *dezelfde hoeveelheden* off^{ren} worden gedetacheerd of overgeplaatst wederzijds van het eene leger naar het andere. Zoo handelende, *blijft echter de bestaande toestand onveranderd*.

- 3°. dat, hoe gewenscht — in beginsel — eene nauwere aaneensluiting der officierskaders in het *gescheiden* stelsel ook moet worden beschouwd en hoe ver men ook de detacheringen en overplaatsingen van de off^{ren} der beide legers op deze wijze uitbreidt, niet alleen de uitkomsten steeds *onbevredigend zullen blijven*, maar ook, dat daardoor van den Staat, *onevenredig hoogere* financiële lasten zullen worden gevorderd.

Die *meerdere* detacheringen en overplaatsingen *moeten* de Staatsuitgaven aanzienlijk doen *stijgen*; o. m. aan overtochtskosten (waaronder die voor het geheele gezin der gehuwde off^{ren}); aan uit te betalen gratificatiën voor uitrusting (per officier op f 1000 of f 500 berekend); aan verhooging van pensioenen ingevolge artikel 16 van het Schema der Commissie (eene verhooging, die voor den hoogsten rang zelfs het *dubbele* bedraagt van hetgeen *tot nu toe* is voorgeschreven); aan periodieke bevorderingen, die de Commissie *onmisbaar* acht (voor een completeet *gescheiden* stelsel pl. m. f 199.590 bedragende per jaar); enz.; enz. 1).

Wij zullen dit schrijven niet verder uitbreiden, hopende en vertrouwende, dat ons opstel in De(n) Mil. Spect. 1902 (blz. 91), aangevuld door het hierbovenstaande, ruim voldoende gegevens inhoudt, om de Regeering, de leden der Staten-Generaal en onze belangstellende lezers in staat te stellen, niet alleen een juist, onpartijdig en rechtvaardig oordeel uit te spreken omtrent het rapport der Staatscommissie, maar

1) Nadat ons concept aan den drukker was afgeleverd, verscheen (26 Augustus jl.) het Kol. Verslag 1902. Daarin vinden wij o. m. op blz. 101 aangeteekend:

„Met het, door de bij K. B. 21 Oct. 1898, No. 15, ingestelde Staatscommissie om te dienen van advies in zake samensmelting van de officierskaders der beide legers, gedaan voorstel, om zonder zoodanige *samensmelting*, toch tot nauwere *aaneensluiting* van de beide officierskaders te geraken, heeft het legerbestuur zich in hoofdzaak vereenigd. Deze aanlegenschap is thans bij de Ind. Regeering in behandeling.”

ook omtrent de maatregelen, die genomen moeten worden, om de belangen van ons dierbaar *Vaderland* zooveel mogelijk te behartigen. En, dat belang alleen moet den doorslag geven.

Daarom roepen wij een ieder toe:

„Doe wel en zie niet om.”

Augustus 1902.

DE SCHRIJVER DER BROCHURE.

Uit het vorenstaande moet worden opgemaakt:

- 1°. dat, zooals wij hiervoren vermoed hebben, het advies uit Indië, in zake het rapport der Staatscommissie, reeds bij het Dep. v. Kol. is ingekomen;
- 2°. dat de Ind. Regeering zich *niet* heeft kunnen vereenigen met het *fusie*-denkbeeld, zooals dit door de Commissie is voorgesteld; en
- 3°. dat het Ind. legerbestuur zich in hoofdzaak *wel* kan aansluiten bij het voorstel der Commissie, om zonder samensmelting tot nauwere aaneensluiting van de beide officierskaders te geraken.

Omtrent deze laatste twee punten wenschen wij het volgende te doen opmerken:

ad. 2, dat, voor de leden der Staten-Generaal, die de handelingen der Regeering moeten contrôleeren, het *volstrekt noodig* zal zijn de motieven te leeren kennen, *waarom* het Ind. legerbestuur zich *niet* heeft kunnen vereenigen met het *fusie*denkbeeld *in het algemeen*, en met dat der Staatscommissie *in het bijzonder*. Deze personen moeten immers in staat worden gesteld om te beoordeelen, of *werkelijk* de tegen dat stelsel aangevoerde bezwaren zóó *overwegend* zijn, dat daardoor zal moeten worden afgezien van de *eenige*, de *gemakkelijkste* en voor den Staat de *financiëel voordeeligste* wijze, waarop de officierskorpsen van *alle* onze legers *compleet* zullen kunnen worden gehouden. Het voltallig maken der officierskorpsen van *alle* onze legers — vooral voor een leger als het Ind., — dat steeds *slagvaardig* moet zijn, — is toch zeer zeker de *eerste* en *voornaamste* eisch, waarnaar de Regeering *moet* streven; en

ad. 3, dat het ons bevreemdt, dat het Ind. legerbestuur zich in hoofdzaak heeft kunnen vereenigen met het denkbeeld: om zonder fusie tot eene nauwere aaneensluiting van de beide officierskorpsen over te gaan. Wij merken zulks op, om de volgende redenen:

a. omdat, de zich nu reeds voordoende moeilijkheid, — om het benoodigde aantal cadetten aan de K. M. Academie en de Cadettenschool te verkrijgen (zie hiervoren), — daardoor *niet in het minste wordt verbeterd*. Die toestand zal veeleer *moeten verergeren*, aangezien de offren — volgens de voorstellen der Commissie, — voortaan zullen kunnen worden *gedwongen tegen hun zin* bij legers te dienen, waarvoor zij zich *niet* hebben beschikbaar gesteld (artikel 2, blz. 3);

b. omdat, hoe ver men de detacheringen en de overplaatsingen van offren ook *uitbreidt*, de aaneensluiting der officierskaders niet alleen steeds *zeer onvolledig zal blijven* (zie hiervoren), maar ook die detacheringen, enz., *geen de minste verbeteringen* zullen aanbrengen in den *onhoudbaren* en aldor *verergerenden* toestand, waarin onze tegenwoordige officierskorpsen verkeeren (Mil. Spect. 1902, blz. 92);

Schietopleiding en Schijfschieten.

(Met twee schetsen).

Over dit onderwerp wensch ik enkele opmerkingen te maken, daar mijne inzichten omtrent het schieten eenigszins afwijken van de opvattingen, die, naar ik meen, in het leger vrij algemeen gehuldigd worden.

Mijne opmerkingen vloeien gedeeltelijk voort uit het feit, dat ik persoonlijk een groot liefhebber van schieten ben, zoodat ik, behalve „oorlogsschutter”, meen ook „concoursschutter” te zijn, wat wellicht door sommigen met een bedenkelijk hoofdschudden zal worden vernomen.

Nu is goed schieten voor den infanterist hoofdzaak, omdat daardoor het zelfvertrouwen gekweekt wordt, dat tot zelfbeheersching, standvastigheid en volharding leidt. De uitdrukking: „*vertrouwen in zijn geweer*” is dan ook zeer dikwijls verkeerd aangewend, om uit te spreken wat bedoeld werd, t. w. „*zelfvertrouwen*”.

En nu wil het mij toeschijnen, dat onze leger-schietopleiding nog te schoolsch is.

Wellicht is daarin nog te zien een overblijfsel van het streven om alles toch precies gelijk te hebben. De schoone (?) salvovuren van weeer, waarbij als ideaal gold, dat alle grendels gelijktijdig geopend en gesloten werden, liggen ons nog goed in het geheugen.

Dat behoort nu gelukkig tot het verleden, maar de schoolsche houding bij het schieten is gebleven.

En toch... niet op houding komt het aan, maar op resultaten.

Nu zou menig instructeur waarschijnlijk ernstige bedenkingen hebben als hij mij zag „aanleggen”. Hij zou in de staande houding (een houding, die in het gevecht waarschijnlijk nimmer wordt aangenomen) ontwaren, dat ik den linker-bovenarm tot tegen de borst terugtrok en, als het kon, met mijn linker-elleboog op de patroentasch steunde, terwijl de linkerhand onder het magazijn kwam; dat mijn voeten verder van elkaar stonden dan reglementair is voorgeschreven; dat mijn wijsvinger niet zoo ver als mogelijk om den trekker gebracht was — en wie weet wat voor fouten ik nog meer maakte.

Het groote geheim van het schieten ligt m. i. in het *voortdurend opwekken van ambitie*

Geen middel moet daartoe onbeproefd gelaten worden en in die richting kan met eenvoudige middelen veel worden gedaan. Met groote instemming meen ik in dit opzicht te mogen wijzen op het onlangs in

De(n) Militaire(n) Spectator verschenen artikel van den toenmaligen Directeur der Normaal-Schietschool, Luitenant-Kolonel BRENDEK à BRANDIS.

Maar de instructeurs moeten zelf veel liefhebberij in het schieten hebben en zelf goede schutters zijn, want men leert aan anderen slechts datgene goed, wat men zelf goed meester is.

In onze „Wapenen en Schietoefeningen II” staat in punt 122 ten opzichte van de schutters in de klasse **D** voorgeschreven: „De schutter is vrij in het kiezen van een al of niet reglementair voorgeschreven houding, enz.”, en nu vraag ik mij af, waarom mag een man die vrijheid niet eerder worden vergund? Dan zou men zien, dat bijv. in de vrij-staande houding zeker 90 % der manschappen den linkerarm zouden terugtrekken tot tegen de borst, zoodat de linkerhand onder het magazijn kwam, waardoor borst, arm en geweer een vasten driehoek vormden. Overigens is de vrij-staande houding wel een goede maatstaf om te zien of iemand schieten kan, maar een oorlogshouding is het in geen geval. Een Transvaler zou gek opkijken als men hem vroeg eens de model-houding voor het staande of knielende schieten aan te nemen. Wellicht zou hij antwoorden: „Daar weet ik niet van, maar kijk eens hoe ik dien vogel raak”.

Een beroep op de opleiding in andere legers heeft voor mij niet zulk een groote waarde.

In een werkje van den Generaal CH. PHILIBERT: „*La question du tir*, Paris, 1901”, lees ik het volgende: „Dès l'arrivée au régiment, il faut donc suivre avec ordre et méthode une progression qui conduise au but, but qui n'est pas facile à atteindre, si l'on en juge par l'absence à peu près complète de progrès que j'ai souvent constatée. Comparez les résultats des tirs des mêmes hommes, pendant leurs trois années de service, et vous l'aurez. En général, très faible progrès; pour quelques uns recul”... enz.

't Schijnt dus, dat men in het Fransche leger met de schoolsche opleiding ook al geen groote resultaten bereikt.

Een man, die op den grond gaat zitten, zijn beide ellebogen op zijn knieën steunt en aldus zijn kogels in het doel brengt, is voor mij meer waard dan een man, die de model-houding aanneemt en drie schoten van de vijf misschiet.

Nu zal men wellicht uitroepen: „de man moet op oorlogsdoelen kunnen schieten”.

Zeer juist! Maar ge zult de eigenaardige zwarte romp- en kopschijven toch geen oorlogsdoelen noemen? Om oorlogsdoelen na te bootsen moest geheel anders gehandeld worden. Er moesten verstrekt worden gekleurde schijf-beelden, die in den handel — in 't groot aangekocht — zeker zeer goedkoop geleverd zouden kunnen worden. Deze beelden moesten op oud schijflijnen of karton geplakt, vervolgens uitgeknipt en daarna met twee houten klampjes op een lat worden bevestigd. Zulke schijven konden uit den waarnemingspost worden opgestoken, zonder eenig gevaar voor het bedienend personeel.

Wat al combinaties op deze wijze gemaakt zouden kunnen worden en hoe een en ander verder ware in te richten en te regelen, laat ik in het midden. Ik wil slechts aangeven hoe werkelijk oorlogsdoelen kunnen worden voorgesteld. Ook meen ik, dat bij het schieten zeer veel tijd zou kunnen worden uitgespaard, door het beginsel, dat bij de oefeningen in de klassen A, B en C voorzit, geheel los te laten en de oefeningen in den geest van het navolgende in te richten.

De geheele compagnie schiet op *één* dag *eenzelfde* oefening. Wanneer volgende jaren de lichting zooveel sterker zal zijn, zal het ook zaak wezen van den tijd, voor het schieten uitgetrokken, zooveel mogelijk te profiteeren en wijst het zich dus als vanzelf aan, zoo weinig mogelijk tijd te verliezen met heen-en-weer geloop en vervanging van schijven. De aard van de oefening zou door den Comp.-Commdt. worden vastgesteld. Kleine premiën voor het grootst aantal treffers waren — ter opwekking en 't voortdurend onderhouden der ambitie — in ruime mate te verstreken. Als toelichting diene het navolgende voorbeeld.

De compagnie schiet heden op oorlogsdoelen (twee knielende, een liggende man) op 200 M., telkens in groepjes van drie schutters; vijf patronen per man. De groepen van drie schutters worden samengesteld naar de resultaten behaald op de ringschijf, zoodat de kansen van elke groep van drie schutters ongeveer gelijk zijn. Aan de schutters, die de beste resultaten (meeste treffers) verkregen, zouden bijv. twee sigaren, aan de tweede en derde groep bijv. zou een sigaar per hoofd verstrekt kunnen worden. Daar onze miliciens nog geen fijne Havannah's weten te apprecieeren, kon de uitgave aan premiën nog beneden f 0.30 blijven, maar met hoeveel ambitie zouden de schutters niet voor de schijf komen, vooral indien de krachten door oordeelkundige indeeling ongeveer gelijk waren. Natuurlijk moeten in zulk een stelsel toch ook enkele oefeningen op de ringschijf plaats hebben.

Al die overgangen met het aanhoudend getel van treffers en puntjes binnen en buiten bepaalde rechthoeken, is nu juist niet geschikt om ambitie bij het kader en de minderen op te wekken. Het geloop van de eene standplaats naar de andere is ook niet opwekkend en het verplaatsen van schijven neemt veel tijd in beslag.

Om te *leeren* schieten komen grootere afstanden dan 300 M. mij niet noodzakelijk voor. ¹⁾ Kan een schutter op 200 of 300 M. goed schieten, dan kan hij het ook op 600 M., wanneer hij het juiste richtpunt gevonden heeft. In de Harskamp en andere schietkampen kon dan op grootere afstanden gevuld worden, steeds onder vasthouding van het beginsel om met alle mogelijke middelen de ambitie op te wekken.

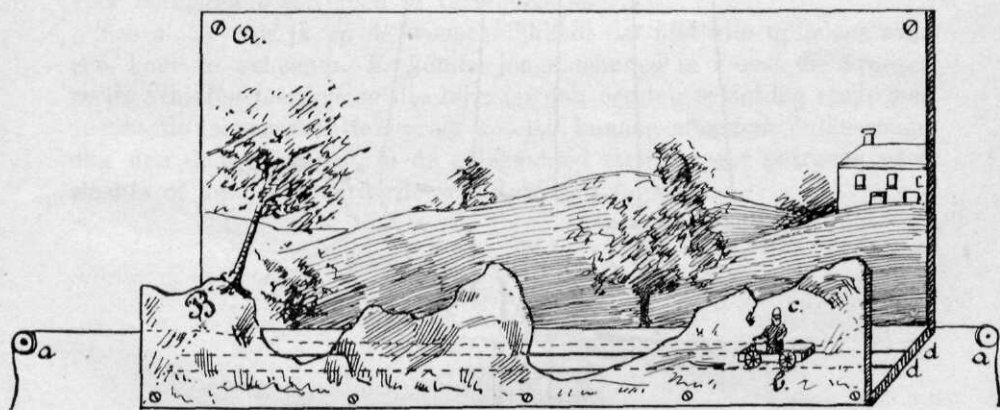
¹⁾ Met deze stelling van schrijver zijn wij het niet eens. Naar onze meening moeten de menschen tot 600 M. terdege voor de schijf geoefend worden en het schieten op de afstanden van 500, 400 en 300 M. veelvuldiger plaats vinden, dan op de afstanden daarbeneden, waarop in den werkelijken oorlog ook slechts bij uitzondering door hen gevuld zal worden. REDACTIE.

Om goed te schieten moet men een goed wapen bezitten. Nu zijn onze geweren zeker goed, maar toch zou het mij gewenscht voorkomen, dat de trekker — na drukpunt genomen te hebben — gemakkelijker afging.

Neem een willekeurig geweer met den trekker zoodanig voor het oog dat de bewegingen gemakkelijk gevolgd kunnen worden. Neem met uw wijsvinger het drukpunt en begin zeer langzaam door te drukken. Dan zult ge ontwaren, dat de trekker met kleine schokjes soms wel zes à tien — achteruit wijkt tot het schot afgaat. Elk dier schokjes is — in de vrij-staande houding — voldoende, om het geweer uit de richting te brengen. In dit euvel ligt dikwijls een oorzaak tot rukken. Burger-schutters, die een eigen geweer bezitten, beginnen dan ook met de haanok iets af te ronden, waardoor de trekker — na drukpunt genomen te hebben — geleidelijk afgaat. Ook leggen zij wel een dubbeltje tusschen het staartstuk en het eerste drukpunt, waardoor het nemen van drukpunt onmogelijk wordt.

De oefening in het *snelvuur* zou ik willen doen vervallen. Die oefening leidt slechts tot rukken en in tijd van oorlog wordt immers reeds altijd te snel gevuurd. ¹⁾

Bij een cavalerie-aanval zal de man uit zichzelf wel zoo snel vuren als hij kan. En op de schietbaan zoeken de manschappen helaas! te

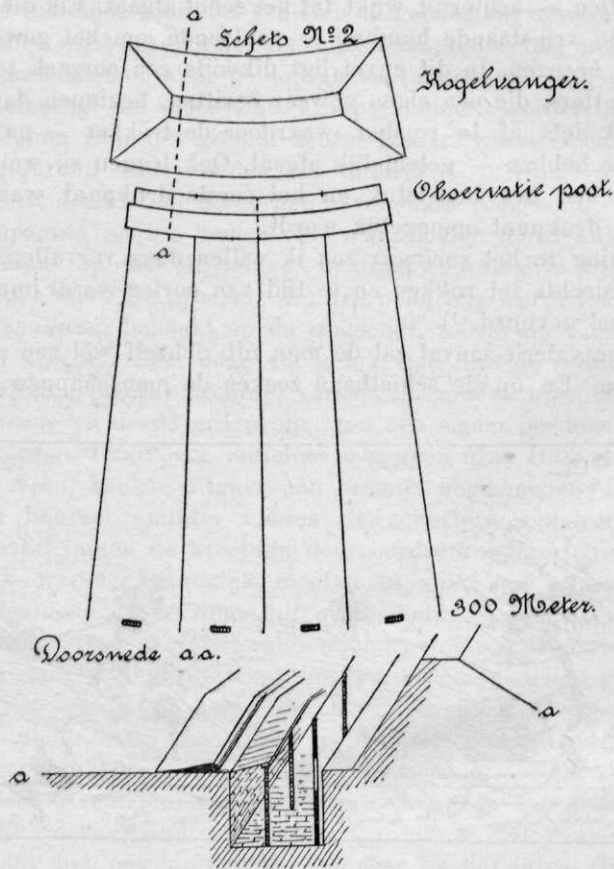

veel hun heil in 't verschieten van veel patronen. Oefeningen in *snel-laden* komen mij daarentegen wel gewenscht voor.

Maar mijne wenschen ten opzichte van het schieten gaan verder en ik meen, dat zonder groote kosten een en ander te verwezenlijken ware.

¹⁾ VON KAISERTREU zegt o. a.: „Das viele Schieszen ergiebt sich im Kriege nur zu bald von selbst; es hat noch Niemand erlebt dass vor dem Feinde die Mannschaften zum Schieszen aufgemuntert werden mussten, aber man kennt Fälle, in denen dem Feuer nicht Einhalt gemacht werden konnte, bevor nicht die letzte Patrone verschossen war”.

Wat betreft het schieten met MARGA-patronen, zou bij ieder Bataljon Infanterie eene inrichting gemaakt kunnen worden naar de beginselen van schets N°. 1, waarvan de kosten de f 50.— niet te boven behoeven te gaan. Een wand van plaatijzer, waarop een landschap geschilderd is; een vóórwand die gekarteld uitgesneden en ongeveer $\frac{1}{2}$ Meter van den achterwand verwijderd is — eveneens beschilderd. Tusschen de twee wanden in, eene eenvoudige inrichting met twee katrolletjes en

een touw zonder eind, waardoor het mogelijk wordt eenvoudige kartonnen schijfjes te doen verschijnen en verdwijnen tusschen de insnijdingen van den voorwand. Ook bij zulke oefeningen steeds werken in de richting van het opwekken van ambitie.

Ten opzichte van de schietbanen voor patronen N°. 1 komt het mij voor, dat bij verschillende garnizoenen eene inrichting gemaakt zou kunnen worden, waardoor de kogelvanger zoo verbreed werd, dat er vier banen (voor een bataljon) op konden uitloopen. Voor dien kogelvanger zou dan een doorlopende, gemetselde waarnemingspost, in den

geest van de inrichting voor de Haagsche Schutterij op het proefveld te 's Gravenhage, kunnen worden aangebracht.

Welk voordeel ware hierdoor niet te verkrijgen! Was de waarnemingspost 30 M. breed, dan zou over die geheele breedte bijv. een schijf kunnen bewogen worden; plotseling opduikende schijven zouden dan hier en dan daar vertoond kunnen worden en de oefeningen zouden meer dan tot dusverre het karakter kunnen krijgen van wat zij moeten zijn: „voorbereiding voor de werkelijkheid”. De vier banen, die ik mij op den kogelvanger uitlopende denk, zouden eenigszins moeten convergeeren. (*Zie schets N°. 2.*)

Ik geloof, dat met geringe kosten een proef in den door mij gewenschten geest — ook wat betreft de oefeningsmethode — in het schietkamp bij de Harskamp ware te nemen.

Eene vergelijking van de verkregen resultaten zou kunnen uitmaken of de tref-resultaten, in verband met den, voor de oefeningen verbruikten tijd, niet grooter waren.

Gevaar? Ik acht dit voor het personeel in den waarnemingspost — nihil. Maar zou er voor omliggende terreinen gevaar kunnen ontstaan, dan ware te trachten of geen verplaatsbare inrichting aan te brengen ware, samengesteld uit de stof, waaruit het bekende pantser Dowe vervaardigd was. Door dit pantser zoodanig vóór den schutter op te stellen, dat in zijn gezichtsvlak slechts de kogelvanger treedt, ware alle gevaar voor omliggende terreinen te vermijden.

Ten slotte wijs ik op de wenschelijkheid om niet alle miliciens over een kam te scheeren. Er komen jonge mannen in dienst die vroeger reeds schieten leerden en die bijv. op den eersten schietdag reeds met succes de scherpshutters-proef zouden kunnen afleggen. Zulks zoude dan den Comp.-Commdt. in de gelegenheid stellen meer patronen voor slechte of minder gevorderde schutters aan te wenden.

W. C. SCHÖNSTEDT.

Gerechtskosten in militaire strafzaken.

Bij de Wet van 15 April 1896 (Stbl. N°. 70.) is als regel bepaald, dat de gerechtskosten in strafzaken voor rekening van den Staat komen. De Memorie van Toelichting herinnert er aan, hoe reeds lang te voren, bij de herziening van het Wetboek van Strafvordering, door den Raad van State in overweging was gegeven tot dezen maatregel over te gaan.

Veel moeite heeft de minister niet gehad, de betrekkelijke voordracht tot wet te doen verheffen. De Tweede Kamer hechtte met 45 tegen 18 stemmen haar zegel aan dit ontwerp, terwijl de Eerste Kamer het zonder beraadslaging en hoofdelijke stemming aannam.

De argumenten tegen verwijzing der veroordeelden in de kosten waren trouwens voor het grijpen.

Waarom moet er — terwijl alle kosten van rechtspraak en executie, zonder eenig verhaal, ten laste van den Staat komen — eene uitzondering gemaakt worden voor de gerechtskosten in engeren zin?

Het is moeilijk voor tegenspraak vatbaar, dat de veroordeeling in de kosten in sommige gevallen een onevenredig zwaren druk legt op de veroordeelden. In verband tot het gepleegde strafbare feit bezwaart zij den een meer dan den ander. Het bedrag der kosten is dikwijls afhankelijk van hoogst toevallige omstandigheden; somtijds ook van het meer of minder goede beleid der ambtenaren, die met de vervolging belast zijn.

De rechtvaardigheid van het geldend stelsel valt te betwijfelen.

Ook mag niet worden voorbij gezien, dat de strafmaat veel billijker in overeenstemming met het gewicht van het strafbare feit zal werken. Terwijl thans voor geheel gelijksoortige feiten, bij oplegging van dezelfde geldboete, toch weder groote ongelijkmatigheid ontstaat door het zeer uiteenlopende bedrag, dat voor gerechtskosten kan verschuldigd zijn, zal voortaan de door den rechter bepaalde strafmaat eene zuivere werking hebben.

Al het bovenstaande is zoo overtuigend, dat de redenen van practischen aard tot aanbeveling der wetsvoordracht buiten beschouwing kunnen worden gelaten. Van belang voor ons onderwerp zijn deze woorden uit de Memorie van Toelichting:

„Thans wordt nog niet voorgesteld om voor rekening van den Staat te nemen de gerechtskosten in strafzaken, waarvan de militaire rechter, ingevolge het Wetboek op de rechtspleging bij de land- en zeemacht, kennis neemt (Militair Strafrecht). Uit den aard der zaak komt het verhaal van de gerechtskosten in militaire strafzaken zeer weinig voor. De veroordeelden zijn meestal per-

„sonen op wie niets te verhalen valt. *Het is echter niet raadzaam op de nieuwe regeling van de militaire rechtspleging vooruit te loopen, althans nu nog wijzigingen in de bestaande betrekkelijke wetten te brengen.* In afwachting van de herziening van het materieel militair strafrecht — moet die van het formeel recht worden voorbereid. Ten aanzien van de gerechtskosten zal daarbij dan vanzelf eene regeling moeten gemaakt worden.”

Het mag zeker zonderling heeten, dat op deze weinig afdoende gronden eene regeling, waarvan in de sterkste kleuren de onrechtvaardigheid werd afgeschilderd, voor militaire veroordeelden gehandhaafd werd. Indien denkbaar ware, dat, bij herziening der militaire rechtspleging, een ander standpunt houdbaar was of de zaak uit een ander oogpunt kon beschouwd worden, was de exceptie nog te verdedigen, maar pleiten niet precies dezelfde gronden voor den burger- als voor den militairen delinquent? Doch wat hiervan zij, in de Staten-Generaal verhief zich geen stem voor de gelijkstelling — ook in zooverre — van den burger en den militair.

Al aanstonds zij vooropgesteld, dat verhaal van gerechtskosten in militaire strafzaken niet zoo weinig voorkomt als de Memorie van Toelichting zou doen denken.

Allereerst denke men aan officieren en goeode minderen, die voor rijwielovertredingen of andere strafbare feiten terechtstaan, maar ook aan on- en minvermogenenden, die eene eenigszins langdurige vrijheidsstraf hebben ondergaan, gedurende welke zij geld hebben verdiend. Alvorens zij naar hun garnizoen terugkeeren wordt eenvoudig het bedrag der gerechtskosten ongevraagd van hun zuur verdiende „uitgaanskas” afgehouden.

Maar juist voor militairen kan het bedrag der gerechtskosten soms ongemeen hoog zijn.

Indien in een legerplaats of kamp een feit is voorgevallen, waardoor gerechtelijke informatiën noodig zijn, en de verdachte of de getuigen weder naar hun garnizoen zijn vertrokken, kunnen voor verhoor of confrontatie verre reizen noodig zijn. Het geval heeft zich voorgedaan, dat een misdrijf in de legerplaats bij Harskamp gepleegd was, de verdachten naar hun garnizoen te Hoorn waren teruggekeerd en aldaar verscheidene burgergetuigen uit de Harskamp moesten worden gehoord.

Houdt men een en ander in het oog, dan is niet recht duidelijk, hoe het standpunt des ministers onbestreden is gebleven. Te minder nu de regeling omtrent de betaling der kosten, zooals die in de rechtspleging bij de Zee- en Landmacht voorkomt, eenvoudig monsterachtig en belachelijk is.

Een gecondemneerde in de kosten, welke zich in arrest bevindt, zal in arrest gehouden worden, totdat hij van zijn onvermogen zal hebben doen blijken, en daarop bij den rechter zal zijn gedisponeerd (Art. 198 Rechtspl. Zeem. en art. 220 Rechtspl. Landm.).

Al zal nu een auditeur-militair niet spoedig van zijne bevoegdheid

gebruik maken om een onvermogenen gevangene, misschien levenslang, achter slot en grendel te laten zitten, zoo gaat het toch niet aan, dat in een rechtsstaat de vrijheid van een burger afhankelijk is van een onmogelijk bewijs. Immers, hoe kan een gevangene, die onvermogen is, hiervan eigenlijk ooit *doen blijken*?

Tot tijd en wijle herziening der militaire rechtspleging plaats grijpt, kan de beantwoording der vraag: of de militaire rechter *verplicht* is volgens de thans geldende rechtspleging een veroordeelde in de proceskosten te verwijzen, belang inboezemen.

M. i. moet die vraag ontkennend beantwoord worden. En wel om een zeer eenvoudige reden.

De wetgever heeft verzuimd te bepalen, dat de rechter bij veroordeeling den beklagde tevens in de kosten zal verwijzen, zooals art. 214 van het Wetboek van Strafvordering, vóór de herziening bij bovenaangehaalde wet, luidde.

Al kan de *bevoegdheid* worden aangenomen, met het oog op de artt. 185, 220 en 235 vlg. Rechtspl. Landm. (artt. 167, 190 en 214 vlg. Rechtspl. Zeem.), eene *verplichting* voor den krijgsraad is nergens voorgeschreven, dan alleen in de bijzondere procedure tegen voortvluchtigen (Art. 200 Rechtspl. Landm.). Het zal wel eene vergissing zijn, aan vergissingen is onze militaire wetgeving zoo overrijk, maar in dit geval eene gelukkige, nu de krijgsraad daardoor ontslagen is van de noodzakelijkheid een uitspraak te doen, die de rechtsgelijkheid tusschen den burger en den militair te eenen male miskent.

Het eenige, wat de Rechtspleging behelst, is de gehoudenheid van den auditeur-militair om aan het slot der schriftuur van eisch „daarbij „nog te concluderen tot condemnatie van den beklagde in de kosten „en misen van de justitie, alsmede in de kosten van den processe, „desnoods ter tauxatie en moderatie van den krijgsraad”.

Opperbest, in de conclusie van eisch mag deze vordering niet ontbreken.

Doch verder zwijgt de wet.

De krijgsraad stemme tegen deze conclusie, hetgeen m. i. zonder schending der wet kan geschieden en in overeenstemming is met billijkheid en rechtvaardigheid.

Het is reeds erg genoeg, dat de militair, in tegenstelling met den burger, *verplicht* is voor den militairen rechter te verschijnen. De officier moet voor de onnoozelste politie-overtreding in den regel drie reizen op eigen kosten naar den zetel van den krijgsraad maken, tenzij hij het maximum der boete wil betalen. En vele gemeenteverordeningen hebben o. a. op rijwielovertredingen ook hechtenis als maximum, in welk geval eene vervolging niet door betaling kan worden voorkomen.

Verbetering van *dezen* misstand kan alleen de wetgever brengen.

Arnhem, 1902.

Mr. W. F. VAN MEURS.

Eere, wien eere toekomt!

Mr. W. ROOSEGAARDE BISSCHOP te Londen, die de aankomst der deelnemers aan den militairen afstandsrit Brussel—Ostende, te Ostende bijwoonde, schrijft aan de redactie van De Nieuwe Courant:

Het heeft mij eenigszins bevreemd, dat, bij het vermelden van de uitkomsten der z.g. militaire raid van Brussel naar Ostende, door geen enkele der Nederlandsche couranten is gewezen op het succes, daarbij behaald door de Nederlandsche officieren, die aan den rit deelnamen. Hoewel i.l. Vrijdag 15 van de 60 paarden, die liepen, reeds overleden waren en daaronder 6 van de twintig eerst aangekomenen, leven van de paarden der 6 Nederlandsche deelnemers niet alleen alle nog, doch zij bevinden zich in goede conditie. Van die 6 deelnemers hebben 4 den geheelen afstand afgelegd: de 2 onderweg achtergeblevenen gaven er de voorkeur aan hun paarden te sparen en hen niet *à tout prix* dood te rijden, hetgeen voor hen evengoed mogelijk zou zijn geweest als voor andere deelnemers. Misschien wordt het opgeven van een wedstrijd als minder eervol beschouwd; het komt mij voor, dat het sparen van zijn paard, zelfs in de opgewondenheid van een wedrit, pleit voor de bezadigdheid van den ruiter.

Ik was in Ostende tegenwoordig bij de aankomst van de deelnemers en het deed mij genoeg te zien, dan *alle* Nederlandsche officieren in galop aankwamen, zonder dat het noodzakelijk scheen hun paarden bovenmatig aan te sporen. In dit opzicht maakten zij — met twee of drie anderen — een gunstige uitzondering. Dit feit heeft zooveel te meer beteekenis omdat ik geen expert ben en de indruk, dien ik ontving, volkomen door de jury werd beaamd. De prijs toch voor het paard, dat het eerst *in de beste conditie* aankwam, viel ten deel aan luitenant MARIS, die no. 8 aan den eindstreep verscheen, en — naar ik later vernam — zou die prijs, indien hij niet om de een of andere reden door hem verworven of aangenomen werd, aan luitenant GODIN DE BEAUFORT zijn uitgereikt, die no. 6 was. Dit, niettegenstaande het paard, dat Woensdag den 1^{en} prijs wegdroeg, Vrijdag reeds weder op de baan verscheen en in de hoogeschool werd gereden.

Luitenant MOMMA, die no. 20 aankwam, was no. 2 bij de 100 KM., doch toen door een ongemak aan zijn zadel verplicht af te stijgen. Om zijn paard te sparen en toch de kans om binnen de 11 uur aan te komen niet te verspelen, heeft hij 23 KM., d.w.z. ongeveer 4 uur, naast zijn paard geloopt. Ook dat paard is in goede conditie, doch — daar

er slechts 18 prijzen waren — kwam hij niet meer voor een prijs in aanmerking.

Het grootste succes behaalde echter m.i. overste ERZEY, die met den Zwitserschen deelnemer te zamen den afstand heeft afgelegd in den door hem vooruit bepaalden tijd en die respectievelijk als no. 25 en 26 aankwamen. Overste ERZEY bereed geen volbloed (de 3 overige Nederlanders wel). Hij had bij den aanvang van den rit gezegd niet meer dan 14 KM. per uur te zullen rijden, doch zijn paard in uitstekende conditie aan den eindpaal te zullen brengen. Hij heeft woord gehouden en den Zwitser, die zijn voorbeeld volgde, hetzelfde doen volbrengen. Daarmee heeft hij m.i. bewezen, dat met bezadigheid en overleg een resultaat kan worden verkregen, dat in oorlog waarde heeft voor een geheel regiment en dat misschien wel reeds in militaire kringen bekend was, doch nu althans aanschouwelijk is bewezen, waar anderen door hun zucht om een twijfelachtig voordeel te behalen paard en ruiter opofferden.

Als men hierbij in het oog houdt, dat de Fransche cavaleristen, zoowel wat paard als ruiter betreft, de keur vormden van het Fransche leger en in alle opzichten door de Fransche regeering werden gesteund, terwijl de Nederlandsche officieren allen voor eigen rekening en als privaats personen deelnamen, dan geloof ik, dat het niet ongerechtvaardigd is de aandacht te vestigen op het resultaat door de laatstgenoemden behaald.

Ik wensch niet gerekend te worden tot de voorstanders van dergelijke militaire of sportritten, die toch altijd een marteling blijven van levende wezens, doch, wanneer onder een aantal cavalerie-officieren van verschillende nationaliteiten — allen goede ruiters — de Nederlanders zich *allen* doen kennen door hun beleid en gematigdheid, dan meen ik, dat eere behoort te worden gegeven aan wien eere toekomt. En daar ik — geloof ik — de eenige niet-militair Nederlander was, die te Ostende de aankomst gadesloeg, meende ik met een enkel woord hiervan wel te mogen doen blijken.

BOEKBEORDEELING.

De rechtstoestand van den militair in Nederland, door Mr.
A. A. C. WESENHAGEN. 's Gravenhage, 1902. W. P. VAN
STOCKUM & Zoon.

Zoals uit het voorwoord blijkt, werd de Heer WESENHAGEN herhaaldelijk aangezocht om de van zijne hand over dit onderwerp in de Nieuwe Rotterdammer Courant, het Weekblad van het Recht en de Amsterdamer gepubliceerde artikelen bij eene opzettelijke uitgaaf opnieuw in het licht te geven, ten einde hun alzoo het voorbijgaand karakter te ontnemen, dat uit den aard der zaak aan eene publicceering in een der dagbladen verbonden is. Aan dezen drang van buiten heeft de Heer W. gehoor gegeven en zoo zag bij de Firma VAN STOCKUM onder bovenstaanden titel eene circa 108 bladzijden tellende brochure het licht, waarin behalve de bovenbedoelde artikelen ook nog enkele naschriften ter verduidelijking zijn opgenomen.

De Schrijver besluit zijn voorwoord met te zeggen: dat hij hoopt, ook in verband met de van Regeeringswege onlangs met meer beslistheid binnenkort in 't vooruitzicht gestelde partiëele herziening der militaire strafvordering, door deze uitgaaf, naar zijne zwakke krachten, de belangstelling in de verbetering der militaire rechtspleging levendig te houden, en dat de beschouwingen, die voor een groot deel hare actualiteit behouden hebben, tot verbetering van sommige toestanden alsnog mogen doen medewerken.

Zij, die het genoeg hebben den Heer W. persoonlijk te kennen, weten hoe modest hij niettegenstaande zijne kundigheden op juridisch gebied steeds in het openbaar optreedt, en het moet ons dus wel van 't hart, dat de bovenaangehaalde „zwakke krachten” zich hebben geuit in een krachtig pleidooi voor de wijze waarop, ondanks de leemten die in de ter zake dienende wetten en reglementen voorkomen, in het leger de militaire rechtspleging wordt uitgeoefend. En dit pleidooi, 't was toen ter tijde noodig, wanneer men zich herinneren wil wat door den Heer DE GEER VAN JUTPHAAS, zij 't ook met de beste bedoelingen, in de zittingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal betreffende den rechtstoestand van den militair in Nederland was ten beste gegeven en waarvan de scherpte culmineerde in de woorden: „De soldaat heeft geen rechtstoestand, hij is de paria der maatschappij”. Doch niet alleen toen, maar ook nu mogen de artikelen van den Heer W. nog eens aandachtig worden nagelezen door allen, die in dezen een stem in het kapittel hebben. Want al geeft de Heer W. telkens en telkens weder aan, dat de voorstelling, welke de Heer DE GEER van dien rechtstoestand gegeven heeft, niet geheel met de feiten in overeenstemming mag worden geacht, zoo komt toch ook in elk artikel duidelijk uit, dat die toestand verbetering eischt en dat het niet aangaat genoeg te nemen met de omstandigheid, dat degenen, die straffen moeten, doorgaans

eene humane interpretatie van die wetten en reglementen bezitten en deze in practijk brengen.

En het is langs dezen weg, namelijk dien van zachte erkenning der feiten en energieke verdediging van de aangevallen personen, met de zoo moeilijke taak van strafoplegger belast, dat de Heer W. op de hem eigen beschaafde wijze den vinger op de wonde legt. Een ieder, die belang in het onderwerp stelt, wordt de lezing van de bedoelde brochure nog eens aanbevolen. Men zal 't zich niet beklagen, want in onderhoudenden trant en gemakkelijken stijl wordt men van bladzijde tot bladzijde gevoerd, die elk voor zich tot verder lezen nooden.

Considérations sur la guerre Turco-Grecque de 1897 par F. A. C. RUYSCHE, 2me édition revue. BYNING ET CIE. La Haye, 1902.

Met genoegen hebben wij ontwaard, dat de S. bij de bewerking van dezen tweeden druk wel heeft willen rekening houden met de opmerking, die wij bij de aankondiging van de eerste uitgave (Zie den 69sten Jaargang van dit *Tijdschrift*, blz. 844) maakten ten aanzien van het gemis aan overeenstemming tusschen titel en inhoud. Dientengevolge werden de „considérations critiques” tot eenvoudige „considérations” teruggebracht.

Niettegenstaande deze druk door den S. *herzien* werd, is zoowel aan de taal als aan de correctie nog niet de vereischte zorg besteed. Dat intusschen een tweede druk noodig bleek, toont aan, dat S.'s beschouwingen zich een ruimen kring van lezers hebben weten te verwerven.

De nieuwe militaire legerwetten en de Oud-Minister van Oorlog A. L. W. SEYFFARDT. Ter overweging aangeboden aan alle voorstanders van verkorten oefeningstijd door G. J. W. KOOLEMANS BEYNEN, Luitenant-Kolonel. *Haarlem*, 1902. VINCENT LOOSJES.

Wie de beschouwingen heeft gevolgd, welke wij in den loop der tijden in de kolommen van dit *Tijdschrift* gewijd hebben aan de werkzaamheid van den Heer A. L. W. SEYFFARDT op het gebied van legerorganisatie zal begrijpen *dat* en *waarom* wij volkomen instemmen met het oordeel, hetwelk in de brochure, waarvan wij den titel hierboven afschreven, over die werkzaamheid wordt uitgesproken. Ook de slot-som, waartoe S. komt: „dat het geen aanbeveling verdient, den Kolonel SEYFFARDT als deskundige te erkennen op het gebied van legerhervorming en legerorganisatie”, is steeds de onze geweest en — ronduit gezegd — wij gelooven niet, dat het aantal groot is van hen, die — der zake kundig — de tegenstelling van deze conclusie zouden willen volhouden. De Heer SEYFFARDT heeft bovendien als legerorganisator voorgoed afgedaan, niettegenstaande de dwaalbegrippen, welke hij den volke verkondigd heeft, in zekere kringen gretig aanhangers gevonden

en niet nagelaten hebben een noodlottigen invloed te oefenen op hetgeen in zake legervorming te onzent in de laatste jaren is tot stand gebracht.

Het ligt niet op onzen weg na te gaan *wat* den Heer KOOLEMANS BEYNEN gedrongen heeft *op dit oogenblik* het bewijs voor zijne evenvermelde slotsom te leveren; wel echter om te constateeren, dat hij in dat bewijs uitmuntend geslaagd is. *Als beslist tegenstander van verkorten oefeningstijd*, heeft hij op even aangename (zij het ook niet voor den patiënt) als zaakrijke wijze een krachtig pleidooi geleverd, dat eenerzijds tot ernstige waarschuwing kan strekken voor hen, die in zake legervorming nog steeds aan de hoeveelheid der strijders meer waarde mochten hechten dan aan de hoedanigheid, anderzijds eene bijdrage is tot de geschiedenis, wij zouden kunnen zeggen de lijdensgeschiedenis, van het vraagstuk der legervorming in Nederland in het laatst der 19^e en het begin der 20^e eeuw.

Tactische gegevens voor het Veldleger, door W. VOSMAER, Kapitein van den Generalen Staf. Tweede vermeerderde en herziene druk. *Haarlem*, 1902. VINCENT LOOSJES.

Te juister tijd, d.w.z. nog eenige dagen voordat de grootere zomer-oefeningen en manoeuvres aanvingen, zag van de indertijd door den Kapitein VOSMAER uitgegeven „Tactische gegevens voor het Veldleger” een tweede vermeerderde en herziene druk bij VINCENT LOOSJES het licht, tegen den prijs van f 1.90 het exemplaar. Moge deze prijs wellicht hoog schijnen in verband met dien van de vorige uitgaaf, de kennisneming van den inhoud, die aanzienlijk is uitgebreid, gaf ons de overtuiging, dat deze uitbreiding met dien hoogerem prijs niet te duur is betaald.

De tweede druk toch is in hoofdzaak vermeerderd door de opname van gegevens betreffende de verpleging en van die punten, waarop bij tactische verkenningen de aandacht gevestigd dient te worden. Deze beide onderdeelen nu vormen een onmisbaar gedeelte van den inhoud van dit boekje. De verpleging van opereerende troepen in het open veld was eenige jaren geleden nog eene wetenschap, die zelfs bij de intendance — men mag het nu gerust getuigen, omdat sedert de toestanden aanzienlijk ten goede gewijzigd zijn — vrijwel ongekend en daardoor slecht verzorgd was; zoodat het meer dan tijd was, dat de beginselen, waarop zij moet berusten, meer algemeen bekend werden. En wat de punten aangaat, waarop bij verkenningen meer in het bijzonder moet worden gelet en waaromtrent alsdan dus ook moet worden gerapporteerd, zoo heeft het ons altijd leed gedaan, dat deze bij den herdruk van het Voorschrift op den Velddienst van het jaar 1899 uit dat voorschrift zijn geschrapt, nadat zij geruimen tijd te voren ook waren vervallen in den in „Leidraad voor den dienst bij staven van het Veldleger” herdoopten, vroeger geautographeerden „Leidraad bij de uitvoering van den dienst bij de hoofdkwartieren en staven van het veldleger en

van de werkzaamheden der daarbij dienstdoende officieren". Ons inziens behooren zij nog altijd te huis in de velddienstvoorschriften, omdat dergelijke verkenningen aan ieder bevelvoerende opgedragen kunnen worden.

Tegenover deze vermeerdering van den inhoud staat eene vermindering en wel deze, dat de gegevens betreffende het Belgische leger uit den nieuwen druk zijn verdwenen. Het is mogelijk, dat de samensteller daarvoor zijn goede redenen heeft gehad en wij willen dan ook zonder meer verklaren, dat wij die gegevens daarin noode missen en deze gaarne uitgebreid hadden gezien met die van het Engelsche leger, ware 't ook in nog zoo beknopten vorm.

Doch hoe dit ook zij, zeker is het, dat de Kapitein VOSMAER alle officieren, van welk wapen ook, aan zich heeft verplicht door hun de beschikking te geven over een vademecum van zoo handig formaat en zoo degelijken inhoud, als het hier gebodene, dat bij oefeningen en manoeuvres een getrouw kameraad belooft te wezen.

Niet om iets op de beteekenis of de waarde van zijn pennevrucht af te dingen, doch alleen met het doel om de aandacht van den schrijver op enkele punten, die ons zijn opgevallen, te vestigen, voegen wij aan het vorenstaande nog het volgende toe.

- 1°. Zou het geen aanbeveling hebben verdiend, nu op onderscheidene plaatsen in het boekje wordt gesproken van eene Nederlandsche brigade, ten dezen tot klaarheid te komen, of die door eene snedige opmerking uit te lokken, daar ook de „Leidraad voor den dienst bij staven van het veldleger" en het boekwerk „Organisatiën, II, Oorlogsorganisatiën" ons ten aanzien van hare sterkte en samenstelling in den steek laten. Want dat in eerstgenoemden „Leidraad" met eene brigade meer bedoeld wordt dan de eventueel te vormen cavalerie-brigade, mag worden afgeleid uit het gebruik, dat bij onze oefeningen doorgaans van gemengde brigades wordt gemaakt. De daarop betrekking hebbende aanteekening ware het best te plaatsen op blz. 21, voorafgaande aan het Regiment Infanterie.
- 2°. Op blz. 45, Infanterie, 13de regel, zouden nog juist de woorden „met de bajonet op het geweer" kunnen volgen achter: „stormaanval door snel vuren".
- 3°. De op dezelfde bladzijde voorkomende zinsnede, luidende: „Is de vijand tot op 400 M. van de stelling genaderd, dan is terugtrekken daaruit niet meer mogelijk", is vermoedelijk ongemerkt uit de pen gevallen, want dit te zeggen kan niet in de bedoeling van den schrijver gelegen hebben, terwijl ook de reglementen en voorschriften hierin niet in alle opzichten aan zijne zijde staan. Onder meer verwijzen wij slechts naar Voorschrift Veldmanoeuvres § 70 en naar Reglement Infanterie, II, punten 362, 395 en 459. Punt 208 van Regl. Inf., I, kan hier o. i. niet gelden, omdat dit slechts dient om het volhardingsvermogen van den soldaat

aan te wakkeren. De redactie van dit punt achten wij trouwens allesbehalve gelukkig; het zou aanleiding kunnen geven tot een hands-up taktiek, die allernoodlottigst zou zijn. Trouwens, men denke zich een verdediger, opgesteld in den rand van een bosch, met vrij dicht onderhout, in den rand van een dorp met goede communicatiën naar achteren, zou daar geen terugtrekken meer mogelijk zijn? En hoe zou men dan kunnen strijden in onze duinterreinen, waar de eene stelling doorgaans niet verder dan 200 à 300 M. van de volgende verwijderd is? De bedoelde bepaling in punt 208 kan dan ook alleen betrekking hebben op een teruggaan over een geheel open, door 's vijands vervolgingsvuur bestreken terrein; in andere omstandigheden heeft zij, althans onzes inziens, geen zin.

- 4°. De zinsnede, volgende op die bedoeld sub 3°, had kunnen worden aangevuld met de woorden „tenzij men voor dien aanval zelf veilig is opgesteld, in welk geval het vuur reeds op grooteren afstand kan worden geopend” (R. I., punt 520).
- 5°. Op blz. 47 missen wij onder 3 van „Opstelling der compagnie” de flankcolonne met vermeerderde tusschenruimten, waarvan sprake is in de 1ste alinea op blz. 49. Deze toch wordt in het gevecht het meest gebruikt.
- 6°. Onder „Het gevecht” op blz. 49 verdiende het ons inziens aanbeveling er op te wijzen, dat waar men ten behoeve van de bevelvoering den compagnies-commandant reeds de beschikking geeft over 2 man als ordonnansen, de bataljonscommandant daaraan wel niet minder behoefte zal gevoelen. De bereden adjudant en ordonnans zullen als zoodanig in het gevecht spoedig uitvalen en dan reiken beenen en longen van die twee niet toe om in de behoeften van leiding en aanvoering te voorzien. Door mij wordt bij bataljons-gevechtsoefeningen dan ook steeds één man kader en een achtal minderen van de compagnieën afgenomen voor den ordonnansendienst ten behoeve van den bataljonscommandant tot het inrichten van een relaisdienst van de standplaats, vanwaar hij het gevecht van zijn bataljon leidt, eenerzijds naar de reeds in gevecht gewikkelde onderdeelen, anderdeels naar de standplaats van de reserve.
- 7°. Is het verantwoord nu reeds, aangaande de uitbreiding in het verdedigend gevecht, te zeggen: „Bij gebruik van flauw gebogen tirailleurloopgraven: 300 M. per compagnie in voorste linie, dus 9½ KM. per Divisie”? Waar de schrijver overigens zoo objectief mogelijk is gebleven, achten wij deze subjectieviteit, nog wel onder verwijzing naar „Krijgswetenschap Mijsberg”, naar „Hoogeboom en Pop” of welken anderen schrijver ook, niet van gevaar onthloot.
- 8°. Op blz. 51, regel 6 van boven, zijn achter het woord „Tirailleurlinie” de woordjes „kan voorwaarts gaan tot” weggevallen. Zich zoover van de stukken te verwijderen is natuurlijk altijd een

- noodzakelijk kwaad; de zoo juist gehouden manoeuvres der 1ste Divisie hebben de gelegenheid geboden zich daarvan nog eens proefondervindelijk te overtuigen.
- 9°. Blz. 59, laatste regel, is wel wat imperatief gesteld, wij verwijzen te dien aanzien naar R. I., II, punt 386.
 - 10°. Tevergeefs hebben wij gezocht naar de ordonnansposten, het kan evenwel zijn, dat zij aan onze aandacht zijn ontsnapt.
 - 11°. Op blz. 109, 9de en 10de regel van boven, zou de voorlaatste zin beter luiden: „Bij kleinere afdelingen dan eene zelfstandige brigade marcheert de bagagetrein vóór de achterhoede”.
 - 12°. Terecht vestigt de schrijver op diezelfde bladzijde onder „C. Groote trein” er de aandacht op, dat ten aanzien van de volgorde van de onderdeelen van dien trein in eene marschcolonne in onderscheidene voorschriften geen eenheid bestaat en dat het dus wenschelijk moet worden geacht die eenheid te verkrijgen. Ons dunkt evenwel, dat de 1ste alinea van § 100 V. V. in de „Tactische gegevens” had behooren te worden opgenomen, terwijl ook § 101 daarin o.i. noode kan worden gemist.
 - 13°. In het „Marschbevel” op blz. 113 troffen wij niet aan de noodzakelijkheid tot het onderhouden van het verband met voorhoede en flankdekking en op blz. 115, hetgeen voorkomt in V. V., blz. 96, regel 6 tot en met 11 van boven.
 - 14°. In het „Legeringsbevel” op blz. 115 misten wij: onder 4 de woorden „van de hoofdmacht” achter „flanken”; onder 5 de woorden: „en verbindingen” achter „ze in gemeenschap”; terwijl 6 o. i. beter ware gesteld met: „Verzamelplaats, c. q. verzamelplaatsen”. Hoe minder verzamelplaatsen toch hoe beter.
 - 15°. Achter de opgaven betreffende opkomst en ondergang van de zon, waren gegevens omtrent den stand van de maan, overeenkomstig hetgeen in De(n) Militaire(n) Spectator 1902 voorkomt op de blzn. 338 en 631, in een derden druk wel gewenscht, evenals gegevens betreffende het oriënteeren.
 - 16°. Blz. 117 vermeldt bij de kwartiermakers den oppasser van een fourier, beter ware 't te spreken van „met het hoogst noodige aantal manschappen”, want dit bedoelt het voorschrift, dat trouwens geen fouriers-oppassers voor onbereden troepen kent.
 - 17°. Onder verkenningspatrouilles op blz. 119 zou het aanbeveling verdienen bij de melding van het „hoe”, achter „beweging” te laten volgen: „en alsdan de richting „waarheen”.”
 - 18°. Op blz. 121, zou onder de punten, waarin het in het algemeen goed is bericht te zenden, feitelijk ook behooren, hetgeen in V. V. op blz. 121, regel 5 tot en met 13, wordt gezegd, zij 't ook dat dit aanmerkelijk kan worden bekort.
 - 19°. Is het opzettelijk, dat op blz. 131 de genietroepen niet geheel of ten deele bij den voortroep, maar in hun geheel bij den hoofdtroep zijn vermeld?

- 20°. Wij misten de vermelding van de requisitie- en quitantieboekjes en hun gebruik onder het hoofdstuk: „Verpleging”, blzn. 133 tot en met 141, welke ten vorige jare zijn ingevoerd.
- 21°. Op blz. 145 o.a.: VIII. Reserve-ration, zou achter 2 en 4 KG. de vermelding van: „haver, gerst of rogge” niet overbodig zijn (M. V. L., punt 26).
- 22°. Op blz. 155, had vermelding verdiend, dat de cavalerie tegenwoordig uitgerust is op en geoefend wordt in het vernielen van ijzeren dwarsliggers van spoorbanen tot een hoogte van 20 à 40 cM. Dit was vroeger niet alzo, toen vormde 20 cM. het maximum, tengevolge waarvan de cavalerie toen niet in staat was ook zelfs zeer eenvoudige spoorwegovergangen afdoende te vernielen, en dit niet zoozeer omdat hare uitrusting haar daartoe niet in staat stelde, als wel dat zij er niet in geoefend werd. In dit opzicht heeft het nieuwe voorschrift op den pionierarbeid der cavalerie verbetering gebracht.
- 23°. Onder „Hulpverbandplaatsen” op blz. 161, zou in den laatsten regel van de 1ste alinea achter de woorden: „een en ander” kunnen volgen: „voor de onder zijne bevelen gestelde troepen”.
In een herdruk kan nuttig partij getrokken worden van hetgeen in het kortgeleden uitgekomen boekwerk „De Geneeskundige Dienst te Velde. Eene applicatorische studie door A. A. QUANJER en R. DUFOUR”, o.m. ten aanzien van de „Verzamelaarsplaatsen voor marschvaardige gewonden” is aangegeven.
- 24°. Op blz. 165 zou onder: „Spoorwegen” de aandacht gevestigd hebben kunnen worden op de middelen tot telegrafisch en telefonisch verkeer (zie: De Militaire Spectator, blzn. 230 en volgende). Dit zou dan ook behooren te geschieden onder: „C. Spoorwegen” op de blzn. 191 en 192. Bij een herdruk zal de schrijver daarenboven wellicht aanleiding vinden om in die opgaven ook de „Tramwegen” te begrijpen.
- 25°. Niet *alle* patrooncaissons houden 23.040 patronen in, doch dat is feitelijk een kleinigheid, waaromtrent de Artillerie-Instructie-Inventaris licht geeft.
- 26°. Wij vinden in ons voorschrift op den velddienst de volgende aantekening in potlood betreffende het overzetten van troepen over stroomende wateren, die wellicht minder algemeen bekend is en toch nuttig is om te weten. Onder: „Pontontrein” op blz. 175 zou dienaangaande kunnen worden vermeld: „In het algemeen rekent men als *gewone* stroomsnelheid 0,8 à 1 M., als *sterke* 1,5 à 2 M. en als *zeer sterke* 2 à 3 M. per seconde. Bij het overzetten van troepen leert de ondervinding, dat dit bij een stroomsnelheid van meer dan 1 M. reeds buitengewone bezwaren oplevert, die alleen door technisch daarin goed geoefend personeel overwonnen kunnen worden”.
- 27°. Blz. 191, „B. Wegen”, in punt 8 liever te spreken van „telegraaf-

en telefoonverbindingen"; op blz. 197 achter „K. Polders" te stellen: „en droogmakerijen"; onder „M. Kusten" te vermelden: de waterlijnen; onder „N. Bosschen", evenals zulks en zeer te recht bij „O. Bewoonde oorden" en „P. Enkele gebouwen" is geschied, te vermelden: verdedigingsvermogen, stormvrijheid, flankering, reduits, sterkte en verdeeling der bezetting.

28°. Onder Duitschland ware wellicht eenigszins uitvoeriger gegevens betreffende de mitrailleur-afdeelingen gewenscht geweest, nu men er ook hier te lande aan denkt deze wapenen bij cavalerie en infanterie in te voeren.

Over het appel in het militaire strafproces, door Mr. W. F. VAN MEURS, Advocaat te Arnhem. Overgedrukt uit het „*Tijdschrift voor Strafrecht*".

Wij meenen goed te doen door met een enkel woord de aandacht van de lezers van ons Tijdschrift te vestigen op dit artikel, dat in enkele tientallen bladzijden ten aanzien van dit hoogst belangrijke onderwerp enkele nieuwe gezichtspunten opent, waaromtrent wrijving van gedachten wel gewenscht moet worden geacht. Wij noodigen daartoe dan ook de bevoegden onder ons ten zeerste uit.

Ter aankondiging ontvangen.

De Geneeskundige Dienst te Velde. Een applicatorische studie, door A. A. J. QUANJER, Dirigeerend Officier van Gezondheid 2de Klasse, en R. DUFOUR, Kapitein der Infanterie. Met *een* overzichtskaart, *vijf* schetsen en *een* oleaat. Overgedrukt uit de Verslagen, Rapporten en Memoriën omtrent Militaire Onderwerpen. 's-Gravenhage 1902. DE GEBR. VAN CLEEF.

Tactische gegevens voor het Veldleger, door W. VOSMAER, Kapitein van den Generalen Staf. Tweede vermeerderde en herziene druk. Haarlem, 1902. VINCENT LOOSJES.

Over het appel in het Militaire Strafproces, door Mr. W. F. VAN MEURS, Advocaat te Arnhem. Overgedrukt uit het „*Tijdschrift voor Strafrecht*".

Les méthodes de guerre actuelles et vers la fin du XIXe siècle, par le Général PIERRON. Deuxième édition. Tome second, Ire et IIme Partie. Paris, 1902. Librairie R. CHAPELOT ET CIE.

Velddienst- en gevechtsoefeningen. Eene bijdrage tot opleiding van onderaanvoerders van het Indische leger, door J. C. VAN DEN BELT, Kapitein van den Generalen Staf van het Nederlandsch Oost-Indische Leger. I. Voorpostendienst. (Met 2 kaarten, 1 schets en 3 figuren.) Tweede omgewerkte druk. *Wettevreden*, Boekhandel VISSER & Co., en Amsterdam, P. ROEM JZN., 1902.